

C V3

TRACTATUS
METHODICI PRACTICI
IN DUOS TOMOS DIVISI
AUCTORE
FRANCISCO BOISSIER
DE SAUVAGES

*Regis Consiliario, ac Medico, Medicinæ & Bo-
tanices Professore Regio, Acad. Monspell.
Londinensis, Berolinensis, Upsaliensis Sue-
cicæ, Naturæ Curiosorum, Bononiensis,
Florentinæ, ac Physico-
Botanicæ Socio.*

TOMUS SECUNDUS
DE MORBIS CUTANEIS.

NEAPOLI MDCCLXXVIII.
Typis & expensis CAJETANI CASTELLANO.
SUPERIORUM PERMISSU,

FRANCIS

FRANCIS

FRANCIS

FRANCIS

FRANCIS

FRANCIS

FRANCIS

FRANCIS

FRANCIS

FRANCIS

FRANCIS

FRANCIS

INDEX CAPITUM.

CAP. I.

	Pag. I
D E Phlegmone,	
Art. 1. De Furunculo,	9
2. De Panaritio seu Paronychia,	11
3. De Carbunculo seu Anthrace,	16
4. De Bubone,	21
5. De Abscessu & Ulcere fistuloso,	25
6. De Gangrena & Sphacelo,	31

CAP. II.

De Erysipelate,	42
-----------------	----

CAP. III.

De Scirro,	51
------------	----

CAP. IV.

De Edemate,	63
-------------	----

CAP. V.

De Emphysemate,	70
-----------------	----

CAP. VI.

De Ambustione,	77
----------------	----

CAP. VII.

De Contusione,	82
----------------	----

CAP. VIII.

De Cancro,	89
------------	----

CAP. IX.

De Strumis,	99
-------------	----

CAP. X.

De Atheromate, Steatomate, & Meli- ceride,	108
---	-----

CAP. XI.

De Lupia,	116
-----------	-----

CAP. XII.

De Ganglio,	119
-------------	-----

CAP.

CAP. XIII.

De Aneurismate, 122

CAP. XIV.

De Varicibus, 129

CAP. XV.

De Scabie, 133

CAP. XVI.

De Herpete, 140

CAP. XVII.

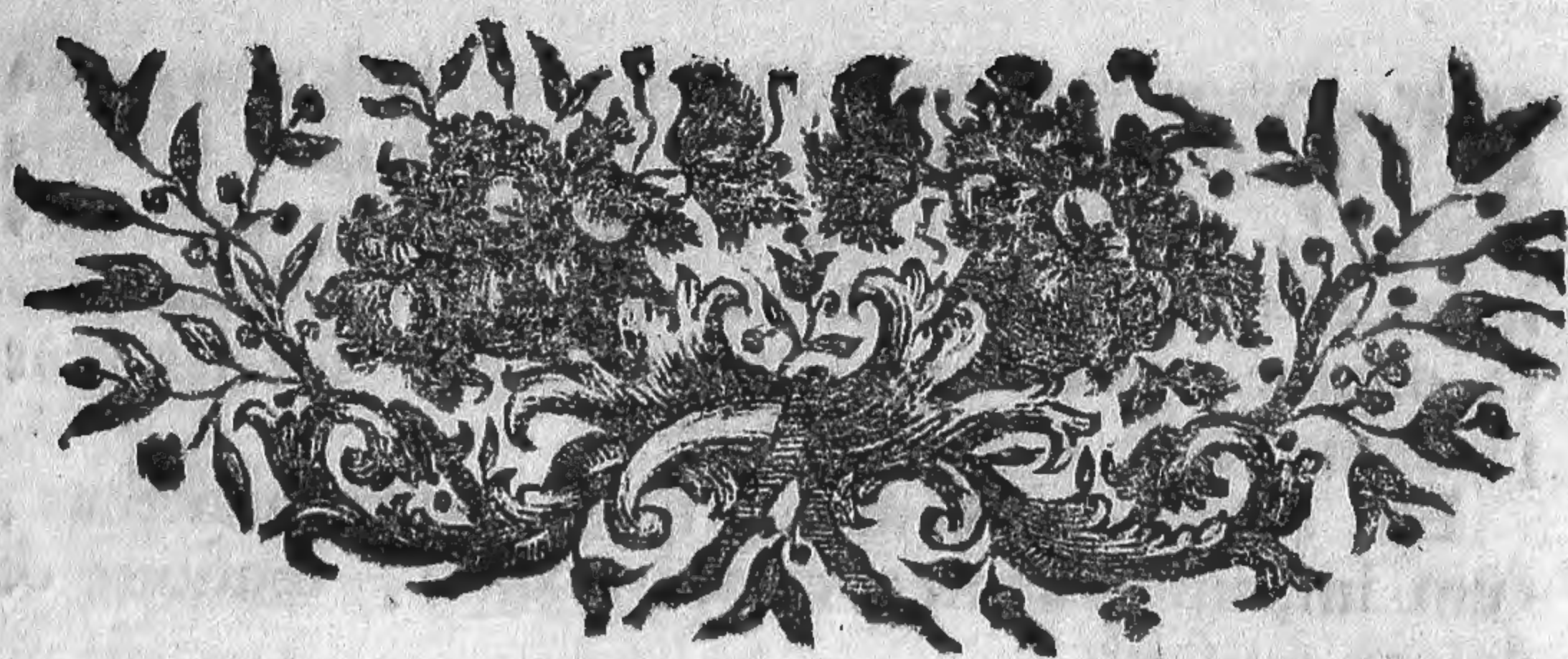
De Lepra, 148

CAP. XVIII.

De Rheumatismo, 159

CAP. XIX.

De Arthritide, 170

TRACTATUS SECUNDUS
DE AFFECTIBUS
CUTANEIS.

AFFECTUS cutanei ii dicuntur, qui cutem afficiunt; ex iis quidam proprii sunt; alteri (quorum major est pars) cuti & partibus etiam internis communes sunt; cutem sæpius invadunt, quia aeris contactui, corporumque externorum occursum magis exponitur; affectus cutanei numerosi quidem sunt; horum tantum ætiologiam exponemus, qui frequentius aut gravius corpus afficiunt.

CAPUT PRIMUM.

De Phlegmone.

Quoties aliqua pars præter naturam calet, dolet & rubet, toties inflammatur; est ergo inflammatio præternaturalis alicujus partis

calor, rubor & dolor; in simplici inflammatione vix aut leviter tumet pars affecta, quæ a Græcis *Phlogosis*, a Latinis *exarsio* nuncupatur; dum pars inflammata præter naturam prominet, *sympthica* dicitur; præcipuæ inflammationis species sunt phlegmone & erysipelas.

Est autem phlegmone tumor circumscriptus, cum impenso rubore, calore magno, tensione & dolore pulsatili.

D I F F E R E N T I Æ.

Si tumor in acumen promineat, phlegmones nomen retinet; si minus sit fastigiatus & veluti depressus, tumor phlegmonodeus dicitur; ratione vehementiæ & diversitatis symptomatum, nec non indolis partis affectæ, variæ statuuntur species inferius recensendæ; rursus sola quandoque recurrit, tuncque exquisita vocatur; aliquando cum erysipelate, œdemate, vel skirro complicata invadit, & spuria dicitur; demum critica nonnunquam est, uti in variolis, & peste observatur.

C A U S Æ.

Causa proxima est subitanea sanguinis hærentia in ultimis vasculis sanguineis elasticis; unde sanguis in arterias lymphaticas collaterales copiose derivatur; hæc hærentia accidit propter angustiam subito factam in vasis sanguineis, ita ut sanguis per arterias pulsus ad partem affectam, difficile per vascula minima progrediatur, nec pari copia ex ipsa per venas reducatur, qua per arterias appellit; qui idcirco hærente cogitur.

Hæc sanguinis stasis inflammatoria accidet, si ve angustia fiat in principio venularum aut finibus arteriolarum, cum utroque modo facile con-

cipitur sanguinem in ultimis vasculis sanguineis hæere & accumulari; imo obstructis subito arteriis lymphaticis, inflammationem oriri posse existimamus, tum quia arteriæ lymphaticæ obstructæ vascula sanguifera vicina comprimendo angustare valent; cum, præpedito lymphæ ingressu in arterias lymphaticas obstructas, major humorum moles ad fines arteriarum & venarum sanguinearum principia sit devolvenda, quam quæ possit per ea vascula tenera & inflexa libere progredi.

Hanc stagnationem efficit in arteriis minimis quidquid premendo, distrahendo, urendo, erodendo, acriter pungendo & crispando vasorum fines ita arctat in conicis cylindricisve, ut diameter aperturæ fiat diametro sanguinis minor. Huc pertinent calor, motus vehemens, ligaturæ, acria applicata, frigus acre, frictio nimia, omnes causæ vulnerum, contusionum, fracturarum, luxationum, a quibus arctata vasa fluidum appellens ægre admittunt, & admissum retinent.

Eandem producit quidquid cavitates vasculorum obturat, sanguinis appulsum ad ea celeriores efficiendo, aut ejusdem copiam augendo, vel ipsum ita cogendo, ut coeat; sic acida, coagulantia, virus venereum, scrofulosum, scorbuticum, suppressæ evacuationes, quæ non solum sanguinis copiam augent, verum adhuc particulis crassis, duris, solidisve eum gravidant; item nimis evacuationes præsertim per poros cutis factæ, quæ serosas, & tenuiores sanguinis partes distillando, reliquas crassiores efficiunt. Demum partes crassiores materiae morbificæ, quæ suæ divisioni diu, nimisve resistunt, phlegmonem sæpe pariunt; hinc febribus putridis & malignis phlegmones criticæ accidunt, quibus aliquando febris solutio fit. His addenda prava humorum crasis, dum partes inæquali mole præditæ, & aliæ alteris crassiores in

vasis minimis conicis, cylindricisve non nisi ægre fluunt, levique de causa hærent.

S Y M P T O M A T A.

1. Arteriæ minimæ, vixque visibiles in suis fibris obstructæ, a sanguine distendente augmentur, oraque arteriarum lymphaticarum patentiora fiunt; ergo sanguinis libere progredi nequit, in arterias lymphaticas derivatur, easque dilatat; inde tumor rubet, cujus magnitudo a copia sanguinis hærentis, minimaque vasa distendentis, dependet.

2. Distenta vascula rupturæ propinquant in fibris minimis; inde dolor.

3. A sanguine indefinenter ad vasa obstructa appellente, & vasorum renixu, fluida hærentia compinguntur; hinc durities, renixusque partis.

4. A renixu, pulsu & compactu, attritus fit ingens partium liquidi inter se in solidum, & solidi in illas; inde calor & æstus.

5. A sanguine rubro accumulato, valido impulsu, & attritu rubedo splendens.

6. Sanguis a corde pulsus, ingressus vasa obstructa, nec ultra obices progredi valens, latera vasorum impetit, dilatat, fibrasque nerveas magis distendit; inde augmentum doloris, qui idcirco pulsatilis dicitur.

7. A fibris irritatis & sanguine celerius per vasa libera actò, qui a venis revehitur, pulsus acceleratur. Plurimæ alia accidunt symptomata, quæ a majori vel minori doloris intensione, indole partis affectæ, diversa tumoris magnitudine, ejusdem situ, nec non varia humorum crasi, & morborum complicatione fiunt.

DE PHLEGMONE.

DIAGNOSIS.

Phlegmone suis signis in definitione allatis facile dignoscitur; dum minor est, sedem habet in cute; major vero profundius latet in membrana adiposa; si simul magna & profunda admodum doleat, signum est carnes seu musculos affici; ejus species facile distinguuntur, cognitis symptomatibus, quæ cuilibet speciei propria sunt: phlegmone critica est, dum ea erumpente & crescente, morbus cui supervenit, mitigatur, aut tollitur; secus, symptomatrica est dicenda; a prægressis & concomitantibus signa causarum desumenda sunt.

PROGNOSIS.

Phlegmone quatuor modis terminatur, resolutione, suppuratione, gangræna & induratione. Resolutio omnium melior raro contingit; hæc in principio tantum accidit; suppuratione sæpius phlegmone sanatur; modus omnium pejor est gangræna & mortificatio. Demum phlegmone induratur, seu in scirrum convertitur, disflatis æstu & calore nimio partibus serosis; fluida hærentia, lymphæ præsertim, concrescit & induratur. Ut certior statuatur hujus prognosis, ad symptomatum vehementiam, tumoris extensionem & situm, causas eam producentes & præprimis ægri temperiem, & variam humorum crasim præcipue attendendum, cum ob hæc diversus sit eventus, & phlegmone modo sit affectus levis & benignus, modo gravis & dubius, quandoque periculosus. Demum plures simul vel successive in cute erumpentes phlegmones, pravam humorum crasim indicant, ita a periculo immunes penitus non sunt. Phlegmone critica semper salutaris.

C U R A T I O .

Si phlegmone febrem habeat comitem, diæta tenuis, humectans & refrigerans præscribenda est; ea vero absente, diæta media æger utatur, seu of-
fis jure carniū paratis, cremoribus oryzæ & hor-
dæi vescatur, a vino se absteineat, pro potu sit
aqua fontana, aut ptisana ex hordæo mundato,
gramine arvensi, vel foliis capillorū veneris con-
fecta; dein vena secanda semel aut bis, imo plu-
ries iteranda, si febris adfuerit, intestinorum for-
des clysteribus evacuandæ, dolor convenienti nar-
coticorum dosi compescendus: si saburra in pri-
mis viis lateat, ea quam cito purgantibus & eme-
ticis evacuanda, ne morbus pejor, febris scilicet
putrida vel maligna phlegmone superveniat.

Præmissis sic generalibus, ut accurata institua-
tur curandi methodus, tria tempora hujus tumo-
ris sunt observanda; principium, augmentum, &
vigor seu status.

In principio resolventia applicari possunt, mo-
do phlegmone critica non sit, nec admodum sæ-
viant cum febre symptomata; mitia tamen seli-
genda sunt, ne fluida accumulata subito æstu com-
mota, vasa acrius stimulent, sicque gravior eva-
dat inflammatio; ab astringentibus vero abstinen-
dum, ne fluida hærentia nimis coeant, & vascu-
lorum obstructions augeant; resolventia quæ tunc
adhiberi possunt, sunt quatuor farinæ resolventes
dictæ, flores sambuci, stercora animalium, equi,
muli, bovis in vino decocta, agresta, hyoscia-
mus, ex quibus cataplasmata fiunt tumori impo-
nenda.

Conducunt etiam emplastra resolventia, ut em-
plastrum de cicuta, de sulphure, de sapone, de
Vigo, &c. Hæc tamen caute adhibenda, ne in-
flammationem intendant; idcirco, his admotis,
si

si calor, dolor, & rubor exacerbentur, illico ab iis abstinendum; secus vero ea imponi possunt, donec resolutio integra obtineatur.

Ast ubi incrementum suscepit tumor, magisque sæviunt dolor, calor, rubor, ceteraque symptomatica, magis lenire & temperare oportet, quam resolvere; idcirco lenientia resolventibus sunt admiscenda; in hunc finem cataplasma de mica panis sic parabitur.

Rx. Mic. panis alb. lib. sem. flor. melilot. & chamæmel. ana m. sem. coq. in lact. vaccin. vel caprill. lib. ij. sub fin. coction. add. ovor. vitell. ij. croc. oriental. incis. dr. sem. f. cataplasma.

Vel sequens paretur, quod priori non semel utilius fuit.

Rx. Folior. hyosciam. incis. m. i. flor. sambuc. m. sem. farin. semin. lin. & sænugræc. ana unc. ij. coq. in lact. recent. lib. iij. add. ovor. vitell. ij. f. cataplasma.

His irritis, si phlegmone ad vigorem perveniat, suppuratio cito expectanda, quæ finis morbi erit, idcirco promovenda & acceleranda puris confectio; id præstabunt emollientia & maturantia vulgo dicta; tunc unguentum suppurativum tumori imponendum, insuper admoto cataplasmate de mica panis, vel sequens parabitur vulgo suppurans vel maturans dictum.

Rx. Radic. lilior. albor. recent. lib. i. fol. malv. branc. ursin. & acetos. ana m. i. coq. in aq. fontan. ad putrilagin. tunc in mortar. marmor. contusa trajiciantur per setaceum, extrahatur pulpa. A 4 *Rx. Il-*

℞. Illius pulpæ lib. i. unguent. suppurativ. unc. i. theriac. veter. dr. ij. adip. suill. insuls. & ol. lin. vel rosac. q. s. misc. f. cataplasma parti imponendum, bis vel ter in die mutandum.

Id cataplasma adhibendum, donec signa suppurationis apparuerint, quæ mitigatis, vel fugatis calore, dolore, rubore, cum tumoris mollitie, & fluctuationis sensu indicabitur, tuncque abscessus erit aliis inferius exponendis auxiliis sanandus.

Si humor accumulatus sit acer, valde agitatus, obstructio magna, vasa rigidiora, omnia symptomata vehementiora, tunc vascula subito rumpuntur, liquida putrescunt, ichor effusus sub epidermide in bullas colligitur instar loturæ carniū, vel saniei flavæ; ater fit color partis; rubor, dolor, calor, pulsatio evanescunt; tumor in loco affecto fere desinit; fit mors partis affectæ, gangræna vocatur; ut primum signa gangrænæ incipiunt, dum tumor ex rubro fit ater, humores diluere, vasa rigida laxare oportet, tunc cataplasma de mica panis simplex, in quo lenticulæ palustres decoquantur, parti imponendum; conducunt quoque pulpa althææ, sperma ranarum, oleum amygdalarum dulcium; ex iis cataplasma, vel unguentum parabitur addita cera nova, quod sæpius tumori illiniendum est.

ARTICULUS PRIMUS.

De Furunculo.

Furunculus est tuberculum in acumen protuberans cum inflammatione, rubore intenso, magna duritie, summo dolore, ovum columbinum magnitudine plerumque non excedens. Furunculus alius est malignus ac vehementius dolens, alius benignus ac mitis; quandoque unus, plures aliquando simul vel successive erumpunt. Ubi furunculus apertus est, & exit, fluitque pus, subter apparet pars corrupta subalbida, subrubra, quam ventriculum furunculi quidam nominant: in eo pus spissum, coctum, concretum quasi solidescens continetur, quod exit magna pressione facta, nec ulcus mundificari & consolidari potest, nisi eo extracto.

Furunculus ex allata definitione facile noscitur; differt a phlegmone, quia tuberculum est in acumen protuberans, ovum columbinum magnitudine non excedens; ista vero tumor est major, non ita acuminatus: in furunculo magna durities, cum rubore intenso, & summo calore observatur, quæ in phlegmone in remissiori gradu sunt: ex vehementia symptomatum, an furunculus sit malignus, vel benignus judicatur. Signa causarum ex prægressis, ægri temperie, & ætate petuntur.

Furunculus nullum affert periculum, tametsi nulla curatio adhibeatur; maturescit enim per se, atque erumpit; sed dolor efficit, ut potior medicina sit, quæ maturius liberet: ubi vero febris cum summo dolore recurrit, gravior fit morbus, neque tamen valde periculosus, nisi febris ipsa gravia producat symptomata: dum plures simul, aut successive erumpunt, nulla febre præsentente, nullum quoque

que periculum, arguunt tantum malam humorum crasim, eamque emendandam esse, ne gravior morbus furunculo succedat;

C U R A T I O.

Furunculus benignus nullo plerumque eget auxilio, & per se sanatur; interim ut suppuratio citius accidat, ei imponendum est emplastrum de diapalma, aut diachylon gummatum, donec suppuratio finita sit.

Si furunculus sit malignus & febrem adjunctam habuerit, diæta tenuis & humectans imperanda, sanguis quoque mittendus; imo repetenda, venæ sectio, quantum vehementia symptomatum exigit, & vires ægri permittunt: narcotica quoque dosi convenienti exhibeantur, ut dolor mitigetur, somnusque ægro concilietur: tandem quam citius promovenda tumoris suppuratio, quod Medicus obtinere poterit cataplasmate de mica panis & unguento suppurativo admotis, vel sequens ad hunc finem paretur.

℞. Limac. n. viij. testa ablata conterantur, rite contusis; adde fermentum vetus ad magnitudinem nucis, unguenti suppurativi unc. ij. cum s. q. ol. commun. mis. fiat unguentum.

Aliquando pulpa caricarum pinguium applicata furunculo prodest; quidam picem navalem imponere suadent, attamen cautissime est adhibenda, ne acredine sua partem inflammataam nimis irriter & gangrænam inducat; facta suppuratione, pus uno aut plurimis foraminibus exiguis erumpit, quibus abscessus integre evacuari non potest; pars tantum puris fluidior exit, crassiore & spissiore intus remanente; idcirco ut abscessus perfecte mundifi-

ca-

ART. I. DE FURUNCULO.

it

cari & detergi possit, tumor lanceola debite incidendus, factaque sufficienti apertura, pus facile exhibit, ulcus deinde curabitur, ut inferius dicetur, dum de abscessu; facta tamen suppuratione, & ad illam ulterius promovendam sequens applicetur unguentum.

Rx. Pulp. radic. lilior. unc. i. unguent. basilic. q. s. f. unguentum.

ARTICULUS II.

De Panaritio, seu Paronychia.

Paronychia est tuberculum cum inflammatione, rubore & duritie insigni in extremis digitis ad latera unguium ortum, & gravissimos dolores excitans.

Cum furunculo in omnibus convenire videtur, a quo differt ratione sedis, quia paronychia in extremis digitis ad latera unguium semper oritur.

Paronychia ratione vehementiæ symptomatum duplex est, una mitior, dum symptomata non multum sæviunt; alia gravior & maligna, quæ gravissima symptomata habet adjuncta; prior in cute sedet, & partes subjacentes leviter lædit; altera profundior, tendines, periostrium & ossa afficit.

C A U S A E.

Paronychia & furunculus easdem habent causas internas. Sunt externæ quædam, quæ digitos lædendo paronychiam producant, ut puncturæ, vulnera, contusiones, ligaturæ, pellis, squamarum avulsio, acria digitis applicata, vel digitorum in liquidis acrioribus im-

immersio diuturna, aut assiduus eorum corporum contactus, quæ paronychiam absque ullo sanguinis vitio parere possunt.

S Y M P T O M A T A.

Is tumor si mitis & benignus fuerit, eadem fere ac furunculus symptomata habet, si dolorem & calorem excipias, qui in paronychia majores sunt; est dum tumor profundior tendines ac periostium afficit, ob exquisitum partium affectarum sensum plura & graviora symptomata parit mox recensenda.

1. Dolor atrox & acutissimus, quia fibræ nervæ admodum sensibiles valide distrahuntur, & ruptioni propinquant; is febrem, vigilias, motus convulsivos & lypothimiam quandoque parit; fit a sanguine appellente, vascula obstructa non meante, ad liberiora subito derivato, eaque validissime impetente; idcirco dolor acutissimus cum sensu caloris deurentis conjunctus, quasi pars igne fuisset combusta.

2. Manus, brachium quandoque tument, & inflammantur succussis & validissime irritatis fibris nerveis partis affectæ, nervi manus, totiusque brachii in consensum trahuntur; inde maxima vasculorum has partes perreptantium fit constrictio, quam cito sequitur sanguinis stagnatio, adeoque tumor.

3. Tantus est vasculorum infarctus, tantusque sanguinis in horum tunicas impetus, ut ea cito disrumpantur; inde sanguinis effusio, & suppuratio fit, quæ ut plurimum in parte tumoris profundiori incipit, quia ibi majores sunt vasculorum infarctus.

4. Ob summum calorem, qui paronychiam comitatur, partes tenuiores, & serosæ distillantur, remanent crassiores & acriores; ergo pus ex his fa-

factum, summa acredine præditum, partes vicinas rodit, ut periostrum, ossa ipsa, quæ plerumque carie contaminantur; tendines quoque pessime afficit, ita ut pus inter vaginam & tendinem inclusum, ulterius serpat ad manum, & ligamentum carpi; aliquando tanta est vasorum constrictio, ut suppuratio fiat in dorso, & vola manus, in brachio, adeo ut plures partes simul suppuratæ videantur.

D I A G N O S I S.

Paronychia signis superius in definitione allatis, & præ primis dolore circa unguem intolerabili noscitur, qui ægrum continuo afficit, & non raro ob consensum partium nervosarum per totum brachium extenditur, & comitem habet febrem continuam, ac lypothimiam; an a vitio sanguinis, an a causa externa producat, Medicus ex relatu ægri facile assequi poterit.

P R O G N O S I S.

Quo humor tumorem pariens magis, vel minus acer, eo malum mitius, aut deterius, itaque prognosis symptomatum vehementiam sequitur, dum dolor adeo sævit, ut vigilias, motus convulsivos, lypothimiam pariat, & brachium admodum tumet, magnum imminet periculum; quandoque æger morbi vehementia occumbit, si pus in profundo factum tantæ sit acedinis, ut periostrum, ossaque subiecta rodant, aut inter tendines, eorumque vaginam serpat, & manum graviter afficiat; mortem minatur ægro.

CURATIO.

Si paronychia mitis fuerit, eadem auxilia adhibenda, quæ superius proposita sunt, dum de furunculo. Si gravior & maligna, præscripta diæta tenui & refrigeranti, sanguis detrahendus, dolor narcoticis compescendus, cataplasma de mica panis tumori imponendum, foliis hyosciami additis, vel sequens paratur.

Rx. Caricas pingues n. xx. coq. in lact. vaccin. vel caprill. lib. iij. ad consistentiam cataplasmatidis, sub fin. coction. add. flor. sambuc. m. sem., dissolv. laudan. opiat. gr. vj. f. cataplasma.

Cataplasmati de mica panis adjungendus est crocus orientalis, ad debellandam sanguinis dispositionem gangrænosam.

Interim non sunt expectanda signa evidentia supurationis, quia pus in profundo tumoris loco plerumque efficitur; idcirco periostium, ossa, tendines graviter afficit, priusquam suppuratio exterius appareat; ergo tumor hic ante perfectam maturitatem aperiendus; id tutum ac unicum remedium est ad sedandum dolorem, & supra dicta symptomata præcavenda. Tumor hic alia ratione aperiendus est, qua cæteri abscessus; quia non semper facile est de loco ubi pus residet judicare, quippe quod quantitate exiguum, profundum adeo, & ossi proximum est; sectio igitur facienda est in medio tumoris, in anteriori digiti parte, non longe a digiti extremo, ad os usque, dein ulcus convenienter curandum.

Si negligentia ægrotantis aut Chirurghi syderatus fuerit digitus, extirpetur; nisi ob ægri resistantiam totum negotium naturæ committere placeat, quæ sæpius officulum corruptum separat, ejicitque.

Dum

Dum pus tunicas inter & tendines serpit, illico eorum vagina secanda, ut pus facile exire possit; & si pus in pluribus locis separatis simul contineatur, ea incidere oportet, ut facilis puri exitus pateat; demum incidendæ sunt partes suppuratæ, donec ultimus suppurationis terminus sit repertus; tunc suppuratas partes decocto convenienti lavare necesse est, uti decocto hordæi, melle narbonensi addito & admixto. Si in partibus suppuratis putredo quædam sit, decoctum parabitur ex hordeo, radice aristolochiæ rotundæ foliis scordii, centaurii minoris, & absinthii, admixto melle; postea vulneri imponendum balsamum Arcæi, vel digestivum compositum; bis in die vulnus deligandum est, & qualibet vice manus immittetur in aquas bellilucanas calidas, per horæ quartam partem, quo nullum est præstantius topicum ad ulcus detergendum & mundificandum. Attamen remedia interna non negligenda sunt, tum ad partes impuras sanguinis emendandas & evacuandas, cum ad sanguinem edulcorandum; ad id obtinendum laudantur juscula cancrorum fluviatilium; dein lac asininum, vel vaccinum ebutyratum præmissa convenienti purgatione, ne lac in stomacho ace scat.

Sedatis diris symptomatibus, applicandum unguentum basilicum, cui admiscetur æqualis quantitas butyri recentis, ne nimis irritet: si dolores & lypothimiæ ægrum corripiant, ægerque quasi in mortis procinctu videatur, cataplasma emolliens incunctanter applicandum, cui opium ad dolorem compescendum admiscetur. Vel

Rx. Folior. hyosciam. vel solan. scandent. baccifer. m. sem. aut m. j. sub cinerib. coct. contund. ad putrilaginem, lacte copiose irroro, fiat cataplasma.

Paronychia aperienda est ubi primum æger per-
sentit dolorem; vulnere facto applicanda mixtura
ex theriaca veteri & basilico.

A R T I C U L U S III.

De Carbunculo seu Anthrace.

Carbunculus est pustula dura, obscuro rubore,
dolore deurenti prædita, vesiculam in fastigio
habens lividam, sub qua gangræna vel sphacelus
invenitur cum partium circumjacentium intumescentia;
quandoque tumor est ovo gallinæ major, cum
summa duritie, rubore obscuro, dolore admodum
deurenti, vesiculam in summitate habens lividam,
sub qua gangræna vel sphacelus reperitur, cum
maxima partium vicinarum, circumjacentium &
remotarum quandoque intumescencia, gravissimis-
que symptomatibus.

Differentiæ & causæ.

Carbunculus mitis est vel malignus, & gravissi-
mus dicitur, nonnunquam pestilens, dum a mias-
matis pestilentibus producitur.

Verum quoniam carbunculus plurima habet sym-
ptomata, quæ in cæteris tumoribus inflammatoriis
non reperiuntur; hæc idcirco ex indole materie
obstruentis sunt repetenda; quapropter causa pro-
xima carbunculi est infarctus maximus vasculorum
sanguineorum, & lymphaticorum & particulis flui-
dorum, mole nimia, duritie, acredine insigni præ-
ditis oriunda: si talis materia nullatenus in san-
guine fuerit genita, vel si pauca fuerit materia,
mitis erumpit; si talis materia in sanguine copio-
se

se fuerit genita, carbunculus malignus oritur; sicuti omnes indiscriminatim partes aggreditur, tum internas, tum externas; ita carbunculus internus vel externus dicitur.

Quoniam ab infarctu vasorum sanguineorum lymphaticorum omnis tumor ortum habet, ita & carbunculus ab horum vasorum infarctu proxime producitur. Materiam carbunculi in massa humorum congerunt æstas calidior, repentinæ aeris mutationes, temperies aeris calidior & ficcior, exercitia immodica, vigiliæ diuturniores, potus nimius liquorum ardentium, usus ciborum acrium, piperatorum, carniū fumo & sale induratarum, vel putrescentium, piscium in lacubus aut paludibus degentium, aut corruptorum; tandem carnes animalium carbunculis extinctorum.

S Y M P T O M A T A .

1. Tumor magna duritiæ præditus est, ob summam repletionem vasorum, & distensionem, quæ quam maximi vasculorum infarctus est effectus.

2. Color est obscuro-ruber, quia partes sanguinis undique pressæ, haud effluere valentes compinguntur, adunantur, & in globulos majores coeunt.

3. Dolor est deurens, quia vasa repleta, maxime distenta in contractiones potentes nituntur, partibus duris, aspera superficie donatis applicantur, quibus fibræ rumpuntur aut divelluntur.

4. Vesicula in summitate fit a lymphæ præ nimio calore effervescente, cuticulam a cute separante: hæc vero livida apparet; quia pars subjacens, gangræna aut sphacelo correpta livet: gangræna autem fit, quia tantus est vasorum infarctus, & materia infarciens in horum cavitatibus adeo impacta, ut nullum transitum fluidis appellentibus præbeat: cessat igitur fluidorum circulatio,

simulque vasculorum tunicæ in minimas particulas lacerantur; unde mors partis incipiens vel perfecta, sive gangræna vel sphacelus.

5. Hæc si in gradu maximo adaucta sint, malignum carbunculum constituunt, tuncque partium circumjacentium, imo earum, quæ a carbunculo magis distant, magna fit intumescencia, cum partium tumentium livore aut pallore, cum viridi aut luteo colore permixto: hæc partium vicinarum intumescencia tanta quandoque est, ut erumpente carbunculo circa claviculam, dorsum, brachium ejusdem lateris, caput imo & nonnunquam totum corpus tumeat. Hæc partium intumescencia a pessima fluidorum crasi, & a subito debilitato solidorum elatere oritur.

6. Vires prostrantur, pulsus admodum debilis est, sæpe inæqualis & intermittens; pallet facies, totum corpus riget, pessime mutata humorum crasi, in sanguine non elaboratur lymphæ defecatissima nervos repletura, qui idcirco laxantur; iis vero laxatis elater cæterorum vasorum minuitur; ergo sanguis in vasis debiliter pressus, lente ad cor reducitur; quod idcirco debiliter dilatatur & contrahitur; ergo sanguis debiliter, & inæqualiter per arterias fertur ad partes; unde pulsus debilis, inæqualis, intermittens; ex quo sequitur virium prostratio, pallor faciei, partiumque externarum frigus, quibus sæpe lypothimia adjungitur.

D I A G N O S I S.

Carbunculus ex dolore deurente, calore obscuro rubro, & præprimis ex vesicula livida, sub qua gangræna vel sphacelus latet, noscitur; an mitis, an malignus sit, symptomatum vehementia, necnon partium vicinarum intumescencia demonstrant. Pestilens cum peste tantum recurrit; carbunculus, qui

qui partes internas afficit, ita intus latet, ut vix nosci possit, nisi post mortem, secto cadavere.

P R O G N O S I S.

Carbunculus mitis in cute erumpens plerumque sanatur; si cavitatem oris, vel oculos occupet, majus est periculum, & sæpe cæcitatem, aut mortem parit. Dum malignus carbunculus sævit, tunc ob vehementiam symptomatum, magnum imminet inde periculum: si pulsus debilis, inæqualis, intermittens sit, & si intumescencia ad partes etiam remotas extendatur, externa rigeant, palleat facies cum summa virium prostratione, mortem cito venturam time. Et si his delirium adjungatur, de ægri salute desperandum; potissimum si ambusto carbunculo non fiat escharæ separatio, & nulla appareant suppurationis signa, parsque sicca videatur. Carbunculus qui partes internas infestat, lethalis est; quia nulla possunt applicari remedia, quibus gangræna sanetur, & sanies quæ ex vesicula rupta exit, intus retenta partes vicinas corrumpit; eo citius ægrum jugulabit, quo pars affecta præstantioris usus erit; plures simul erumpere carbunculos malum.

C U R A T I O.

Si carbunculus mitis fuerit, diæta media præscribatur, seu æger a carnibus se abstineat, & modice cibetur; si vero malignus, diæta tenuis sit; pro potu, decocto rasuræ cornu cervi utatur, vel aqua pura fontana; juscula ex carne vervecina & gallinacea conficiantur; ter in die adeps viperæ vel serpentis ad magnitudinem ovi columbini jusculo addatur; venæ sectio, utpote in hoc affectu nocua, omittatur; si saburra in primis viis copio-

felateat, emetico & cathartico medicamento illico evacuanda est; secus vero purgantia exhibere non convenit; sequens paretur potio, qua æger per intervalla cochleatim utatur ad vires refocillandas, humores crassos, & torpidos dividendos, movendosque; demum ad diaphoresim promovendam, qua secretio nulla in hoc affectu utilior.

Rx. Aq. scabios. unc. iv. aq. naph. unc. j. thriac. veter. dr. j. confect. alkerm. & pulver. viper. ana scrup. ij. aq. cinnamom. dr. j. sal. volatil. viper. dr. sem. f. pot. cochleatim sumenda.

Præscripta diæta, medicamentisque ad interiora pertinentibus, sollicitus sit Medicus de tumore sanando, gangræna eradicanda; nihil melius est quam protinus adurere; neque id grave est, nam non sentit, quoniam ea caro mortua est, & finis adurendi debet esse, quando ex omni parte sensus est doloris, & caro mortua, sive eschara separatur a viventibus, & suppuratio in pluribus punctis apparere incipit. Verum si applicatis escharoticis, caro sicca maneat, nullumque sit suppurationis signum, cæteris interim perseverantibus gravissimis symptomatibus, signum lethale: id enim significat abolitum fere sanguinis circuitum, ac propterea gangrænæ & sphaceli augmentum.

Inter remedia escharotica laudantur lapis causticus, infernalis, sublimatum corrosivum, butyrum antimonii, arsenicum, ejusque præparaciones; id tamen caute adhibendum, ne in vasa sanguifera ingressum, in partibus internis vires suas exercent; ignis quoque seu cauterium actuale proderit: quandoque tuta medicina est radicitus carbunculum cultro auferre, deinde ulcus, sicut cætera ambusta curandum est. Sequitur enim sub medicamentis corrodentibus crusta, quæ undique a viva carne

diducta, trahit secum quidquid corruptum erat, purusque jam sinus curari potest; ut autem crusta citius decidat, sequens paretur unguentum, quo escharæ separatio promoveatur.

Rx. Butyr. insuls. & unguent. suppurativ. ana unc. ij. theriac. veter. dr. ij. ovor. vitell. n. ij. misc. fiat unguentum.

Hoc unguentum escharæ illiniendum, imposito cataplasmate suppurante, ut supra, dum de phlegmone: hæc bis in die mutanda, donec pus omni parte depluat; certa esse fiducia potest, vitiosa caro undique excidat; si id non fit, malo vincitur medicamentum: deinde ulcus, sicut cætera adusta sanandum est; id obtinetur imposito digestivo ex aloe & myrrha composito, vel balsamo Arcæi, & unguento ægyptiaco ad partes æquales permixtis: id efficaciter quandoque præstat mundificativum de apio: item balsamum viride Metensium; tunc negligendæ non sunt lotiones ex plantis vulnerariis paratæ, ut putredo ex ulcere arceatur.

ARTICULUS IV.

De Bubone.

BUbo est tumor glandularum rubicundus, dolens, calens, renitens, ex sanguine in illis congesto ortus. Afficit plerumque glandulas inguinales, axillares parotides, tuncque parotis vocatur; aliis namque in glandulis vix unquam, aut saltem raro bubones fiunt: insuper bubones critici sunt, vel symptomatici, venerei, aut pestilentes, majores vel minores, mitēs aut maligni. Bubo tumor est in suo principio

exiguus, renitens, leviter dolens, nullatenus fere calens & rubicundus; tumore crescente dolor & calor crescunt, ruborque fit quasi rosaceus; dum tumor ad majorem molem perducitur, dolor, calor, & rubor prætermodum augentur, ex quibus patet bubonem phlegmonem esse in partibus glandulosis ortam.

C A U S Æ.

Ex modo, quo bubo incipit ac crescit, cum glandulas semper afficiat, inferre licet hunc a lymphæ vascula glandularum permeante, crassiori & spissiori produci, quæ vasa sua opplet, & dilatat, vasque sanguifera premendo sanguinis circulationem in glandulis impedit, & retardat, adeoque causa proxima bubonis est sanguinis in glandulis affectis hærentia, a vasis lymphaticis dilatatis sanguifera comprimantibus orta.

Plura sunt, quæ lymphæ, ut hæreat in glandulis, occasionem præbent; ut ictus, contusio, pressio glandulis illata, aut resolventia acriora, ad earum tumores scirrosos resolvendos applicata; item vulnera, puncturæ, quæ naturalem glandularum elaterem frangendo, aut vascula ipsarum solvendo, vel irritatione crispando, lymphæ motum in his retardant, vel lympham spissam & remorantem commovendo, & expandendo, vasorum sanguineorum compressionem subitanæam pariunt.

Plerumque lymphæ spissitudo a causa interna producitur, ut a viru venereo, pestilenti, scrophuloso, scorbutico, vel a suppressa evacuatione quadam, quæ partes duras, mole, figura irregulari donatas intra vasa sanguifera copiose congerit, partemque lymphaticam depravat; idcirco bubones non raro fiunt in variolis, febribus ardentibus, putridis, & malignis; imo febribus intermittenti-
bus

bus diu pertinaciter perseverantibus, nonnunquam bubones erumpunt, quibus morbi solutio fit.

Ad bubonem disponunt curæ, sollicitudines, vigiliæ immodicæ, pessima victus ratio, ut est potus nimius liquorum ardentium, usus ciborum acrim, falforum, piperatorum: his vero fit, ut lymphæ partibus duris crassioribus gravidata, aut sero suo orbata, minus fluxilis sit, ac per vasa tortuosa mirifice inflexa, quibus glandulæ conflantur, difficilevolvatur.

S Y M P T O M A T A .

Bubonis symptomata explicare necesse non est, cum hæc ex iis, quæ de phlegmone dicta sunt, facile deduci possint; id tantum notare oportet, bubonem esse magnum tumorem, ejusque symptomata lentius vigorem acquirere quam phlegmones, quod profecto ex molli & spongiosa glandularum fabrica, & indole humoris peccantis, seu lymphæ, est deducendum.

D I A G N Ō S I S .

Bubo tumore inflammatorio glandularum inguinalium, axillarum, parotidum, &c. facile noscitur; qui in glandulis inguinalibus sedet, cum bubonocèle confundi potest, a quo situ partis affectæ, modo quo tumor invadit, & symptomatum diversitate, distinguitur. Bubo glandulas inguinales semper afficit; bubonocèle aut in arcu Fallopii, aut in foramine muscoli obliqui majoris semper erumpit: bubo incipit a tuberculo leviter, aut nullatenus dolente, quod deinde per varios magnitudinis gradus lente transit; bubonocèle non raro subito apparet, & accrescit: demum bubo tumor est durus, renitens; bubonocèle e contra est compressibi-

lis, & dum premitur, murmur auditur & ad strepitum accedit, ac cessante pressione illico restituitur, si ab intestino prolapsio fiat; si vero ab omento producat, tumor est mollis & inæqualis; an bubo venereus, an pestilens sit, ex ægri relatu, aut peste tunc vigente noscitur? An criticus, an symptomaticus, qui alteri morbo, & sæpe acuta supervenit; si prior morbus tollatur, aut mitigetur, criticus est dicendus; secus vero, symptomaticus. An mitis, an malignus sit, ex majori vel minori symptomatum vehementia noscitur.

P R O G N O S I S.

Bubones benigni periculosi non sunt, nisi tarde dissipentur, aut suppurentur; dum diutius protrahuntur, in fistulas abeunt, quæ non solum sunt curatu difficiles, sed sæpe periculosæ, præsertim si bubo a viru scrofuloso, vel scorbutico procedat; qui a viru venereo originem habet, sæpius curatur.

C U R A T I O.

Bubo venereus resolutione sanandus est, si fieri possit. Secus vero, suppuratione facienda, aut juvanda; in utroque casu frictiones mercuriales illico adhibere tutissimum est, ne virus venereum intus retentum, aut suppurante bubone sanguini permixtum, mala pejora producat: bubo pestilens semper suppuratione sanandus, & quo plures & principio morbi erumpunt, eo major affulget salutis spes. Bubones criticos suppuratione sanare tutius est quam resolutione, quia prava, corruptaque materia in glandulis a sanguine deposita, velut extra sanguinis orbem dejecta, resolutione tumoris iterum sanguini redditur, quæ eadem ac ante, & forsan graviora mala efficiet. Melius est bubones sympto-
ma-

maticos suppurare, quam resolvere; cum aliqua portio materiæ morbificæ suppuratione ejiciatur, & quæ supererit in vasis subigi, atteri & ejici poterit. Demum bubones maligni ob symptomatum vehementiam periculosi plerumque in suppuratum abeunt, & fistulas, ulceraque pessima post se relinquunt.

Ut primum bubo ad incrementum pervenit, caute notandum utrum resolveretur an suppurabitur: præmissis itaque universalibus remediis, & diætâ tenui, resolventia & suppurantia sunt admovenda, ut resolutio, si possibilis sit, obtineatur, aut suppuratio cito promoveatur. Jam suppuratione facta, & phlegmone in abscessum conversa, methodo convenienti abscessus aperiendus, ulcusque sanandum uti capite sequenti exponetur.

ARTICULUS V.

De Abscessu & Ulcere fistuloso.

Abscessus tumor est mollis, qui pressione materiæ fluctuantis sensum præbet, a pure factus, tumori inflammatorio superveniens.

D I F F E R E N T I Æ.

Abscessus simplex est vel tunicatus; dum materia purulenta cystide seu tunica includitur, abscessus tunicatus vocatur; secus vero, simplex: de abscessu tunicato separatim agemus. Rursus magnus est vel parvus; superficialis, qui in tegumentis sedem habet; profundus qui altius descendit & musculos afficit; abscessus cutaneus conoideus est, profundus vero, depressus.

CAU-

CAUSÆ.

Omnis abscessus supponit necessario tumorem inflammatorium in suppuratum abeuntem, ideo causa abscessus est suppuratio tumoris inflammatorii cum puris collectione. Dum suppuratio in tumore inflammatorio fit, vigent admodum inflammationis symptomata, ut rubor, calor & dolor, quibus febris & rigor aliquando adjunguntur; supuratione facta, tumor mollescit, rubor, calor & dolor remittuntur, vel evanescunt; ex his itaque abscessum adesse noscitur.

SYMPTOMATA.

Abscessus per se vel per medicamenta aperitur, pusque emittit & sanatur, si parvus sit; at si magnus & profundus, necesse est eum cum ferro aut causticis aperire; ferro aperiendus, si recens in parte firma & elastica sit: si vero inveteratus, aut in parte molli, & laxa accidat, cutis causticis adurenda; tunc major partis deperditio fit, adeoque major puri præbetur via, & uberior suppuratio promovetur, qua partes corruptæ a sanis separantur; aperto abscessu, pus totum emittendum, & jam ulcus est digestivo, vel balsamo Arcæi adimplendum, cataplasmate maturante imposito: si nulla sit febris, si omnia inflammationis symptomata remiserint, si nulla putrida aut callosa caro, nullusque sinus reperta fuerint, pusque leve, albicans, inodorum sit, ulcus facile consolidatur: si vero aliqua eorum, aut omnia simul supersint, abscessus gravissimus est & periculosus, qui difficile sanabitur; sæpe febrem lentam & tabem inducit. Sæpe ob negligentiam ægri aut Chirurgi accidit, ut abscessus profundus diu lateat, & pus in eo contentum maximæ sit acredinis, partes vicinas cor-
ro-

rodant, sinusque undique sibi cudant, tandemque exiguo foramine cutem perforent; tunc ulcus efficitur sinuosum, sive pluribus fistulis & cavernulis instructum, quarum latera dura & callosa fiunt, orificium habens angustum, fundum vero latius: fistulae plures aut pauciores sunt, juxta puris quantitatem, & acrimoniam; majores, vel minores, tortuosae, vel rectae, longiores, vel breviores, ad partes vicinas serpunt; carnes, tendines, ossaque subjecta afficiunt; quandoque ex externis partibus ad cavitates internas penetrant. Harum fistularum latera callis saepe obducuntur, quia lymphæ spissa in his ductibus remorans, calore loci ulterius spissescit, & induratur; vel pus suo pondere vascula vicina premens, humores progredientes retardat, qui mora diuturniori in suis ductibus crassescunt & densantur; demum quia pus assiduo contactu vasa exsiccat, quæ corrugata rigescunt.

D I A G N O S I S.

Ante omnia demitti specillum in fistulam convenit, ut quo tendat, & quam alte perveniat scire possimus; simul etiam an humida, an siccior, quod patet extracto specillo: eo quoque dici potest an in osse vitium sit necne? Nam si molle esset, quod ultimo specillo contingitur, intra carnem adhuc vitium est; si magis id renititur, ad os ventum est; si dilabitur specillum, nondum caries est; si non dilabitur sede, qua innititur, caries quidem adhuc levis est; si inæquale & asperum subest, os vehementius erosum est, aut cartilago ubi subest ipsa sedes docet, perventumque esse ad eam ex renixu patet. Ex his quidem colliguntur fistularum sedes, spatia, noxae. An vero simplices hæ sint, an in plures partes diducantur, cognosci potest ex quantitate puris, cujus si plus fertur quam
quod

quod simplici spatio convenit, plures sinus esse manifestum est. An caro, an nervosæ partes, quales sunt membranæ, lædantur, genus quoque puris docebit; siquidem ex carne pus leve, album, copiosius fertur; at ex nervosa parte, coloris quidem ejusdem, sed tenuius & minus pus. Horum omnium accurata cognitio uti ad prognosim statuendam confert, ita methodum, quæ cuilibet fistulæ sanandæ erit conveniens, docet.

P R O G N O S I S.

Ex his sequitur variam esse fistularum prognosim, si plures simul existerint; si altius penetrantes, tendines & ossa subjecta lædant; si ad cavitates internas penetrent, cum læsione alicujus partis contentæ; si æger senex & debilis sit; si ulcus fistulosum a mala humorum crasi, aut a viru scrofuloso, scorbutico oriatur; tum curatio difficilis, plane impossibilis, adeoque periculum maximum, dum id ulcus a viru venereo ortum habet, major salutis spes, quia virus hoc specifico remedio debellatur; sæpe quoque per se sanatur fistulosum ulcus, aut medicamentis facile cedit: interim in omni ulcere fistuloso multum prodest ægrotantis ætas, temperies, victus ratio, quæ ad id sanandum multum conferunt aut ejus curationi obsistunt, si mala fuerint.

C U R A T I O.

Ut fistulæ sanentur, protinus aperiendæ, & partes callosæ auferendæ, ut pus exire facile possit, & suppuratio ex omni parte facta, quidquid malum & corruptum est, a sanis separet, & destruat; itaque demisso in fistulam specillo contra principium ejus, incidi commodissimum est, dein callos
fer-

ferro fecare oportet, sicque simul aut successive titulas incidere, donec omnes undique pateant, & medicamenta ubique applicari possint: verum si calli adeo duri sint, ut ferro minime incidi queant, tunc escharotica adhibere oportet, ut lapis causticus, infernalis, sublimatum corrosivum, arsenicum, & auripigmentum præparata; horum seligendus lapis causticus, vel infernalis; ad cætera tamen veniendum, si is lapis inutilis sit, & si calli tantam duritiem habeant, ut neque escharoticis consumi possint, tunc curandi sunt cauterio actuali; demum quomodocumque destruendi sunt calli, ut ulcus fistulosum consolidetur; nam si minimus superstes fuerit, & reliquum ulceris consolidetur, brevi redibit malum a pure in parte callosa factum & retentum.

Ut primum fistulæ omnes apertæ fuerint, & calli penitus ablati, tunc an pars quædam subjecta, ut tendo, cartilago, os, læsa fuerint, videndum: huic remediis propriis mederi oportet; at si fistulæ in carne vel tegumentis tantum sint, eas detergere & mundificare oportet; ideo sequens unguentum parabitur.

Rx. Digestiv. simplicis & mundificativ. de apio ana partes æquales; misc. f. unguentum.

Ulcus eo unguento implendum, impositis spleniis eodem obductis, quibus penicilli vino rubro tepido, aut decocto vulnerario imbuti imponentur, dein fasciis totum deligabitur; si caro mala, mollis, & pallida in fundo ulceris generetur, pusque non laudabile, sed tenue & serosum ejiciatur balsamum, viride Mentensium injicere oportet, ac dein ulcus more solito deligare. Si caro huic balsamo resistat, lapis causticus in aqua vitæ solvatur, fundus ulceris filis carptis illa solutione imbutis impleatur, & quidquid

quid malum & corruptum medicamento illo destruat-
tur; at si nullum medicamentum eorum profit, pars
igne urenda, ut quidquid malum est deuratur &
consumatur.

Dum pus laudabile ex omni puncto ulceris fluit,
carnis laudabilis generatio fit, & cicatrix cito ven-
tura; idcirco medicamentis iisdem uti oportet,
quibus decoctum vulnerarium ex radice aristolochiæ,
foliis scordii, absynthii, ceptaurii minoris, sum-
mitatibus floridis hyperici in aqua hordei, aut vino
albo decoctis adjugetur; demum dum suppurationi
imponendus est finis, carnes undique erumpunt,
& cicatrix in fundo ulceris fit; instituatur lotio
cum aquis bellilucanis calidis, ut caro nascens fir-
metur, omnis putredo arceatur, & cicatrix firma
inducatur.

Interim dum fistulæ plures inciduntur; dum calli
secantur, vel uruntur; dum puri exitus facilis pa-
ratur, æger diæta tenui utatur; si febris comes fue-
rit, sanguis mittatur sæpius aut rarius, juxta ægri
vires, ætatem, & præcipue febris ætatem; dolor
narcoticis mitigetur; in iis hærendum, donec sa-
nata febre, dolore remisso, suppuratione rite se
habente, cibi absque damno ægro concedi possint,
præmissa tamen convenienti purgatione, per inter-
valla quoque iteranda, si necessitas exigat.

ARTICULUS VI.

De Gangræna & Sphacelo.

Tumores inflammatorii solent quandoque gangræna & sphacelo pessime terminari; ordo exigat igitur ut de iis agamus. Est autem gangræna mortificatio incipiens cum maxima sensus motusque imminutione, partis affectæ livore, & putredine: sphacelus vero, qui a Græcis *Necrosis* vocatur, est integra partis mortificatio, cum abolitione sensus & motus, summa partis affectæ ariditate, nigredine, & fetore.

D I F F E R E N T I Æ.

Hi duo affectus gradu tantum differunt, omnes partes corporis, tam duras, quam molles indiscriminatim afficiunt.

C A U S Æ.

Quandiu circularis humorum motus in partibus viget, tandiu vivunt, eoque motu cessante moriuntur. Causa ergo proxima gangrænæ erit motus circularis in parte fere abolitus, unde putredo partis sequitur: causa vero sphaceli erit motus ille vitalis abolitus cum putredine partis affectæ; hæc autem putredo quæ in gangræna, & imprimis in sphacelo semper observatur, fit dum fluida in vasis suis remorantia motu intestino ita mutantur, ut horum partes a nexu mutuo dissociantur, salinæ acres sui juris factæ undique avolent, vasaque in minima fragmenta divisa deterantur & destruantur.

Gangræna

Gangræna a causis internis & externis produci-
tur; externæ sunt ligaturæ, compressio valida,
contusio, ictus, morsus animalis venenati, præ-
sertim frigus diu passum, frigida partibus applica-
ta, vulnus male curatum, ossium fractura com-
plicata, astringentia, resolventia potentiora tumori
inflammatorio applicata; demum ambustio magna &
enormis, quorum agendi ratio sola expositione
patet, cum quilibet facile intelligat quo modo ab
his fluida, solidaque affici possint, ut gangræna &
sphacelus producat.

Internæ causæ sunt quæcumque sanguinis crasim
vitiare possunt, humorum fluiditatem alterando;
ita ut partibus consent tenuibus, ad fluendum ido-
neis, alterisque crassis, ad hærendum, vasculaque
obstruenda aptissimis, textuque gaudeant laxo, fa-
cile dissolubili, unde magna fit partium tenuium
jactura, unctuosarum & balsamicarum consumptio,
salino acrium exaltatio, & extricatio; inde humo-
res sic constituti in vasculis facile hærent, hæren-
tes putrefactionem facile concipiunt, sanguinem
partibus suis tenuibus, balsamicisque sic orbatum
nonnulli gangrænam vocant, quatenus ad gangræ-
nam inducendam pronus aptusque est: hanc pessi-
mam sanguinis crasim plura producant, ut curæ,
solicitudines graves diu perseverantes, vigiliæ im-
modicæ, potus nimius liquorum ardentium, effre-
nata venus, usus ciborum piperatorum, sale vel
fumo conditorum; secretiones depravatæ, evacua-
tiones solitæ suppressæ, cruditates putrescentes, sic
gangræna & sphacelus febribus putridis & malignis
plerumque superveniunt; eam non raro pariunt
variolæ malignæ, ita & mala aeris constitutio, quæ
morbos epidemicos periculosos parit: ad eam con-
trahendam disponunt ætas senilis, temperies sicca,
biliosaque, cachexia, obstructio viscerum, in qui-
bus sanguinis depuratio fieri solet; sic obstructo
utero,

utero, catameniis suppressis, gangræna facilius morbis supervenit; ab iisdem causis fortius agentibus, & motum vitalem abolentibus fit sphacelus.

S Y M P T O M A T A.

1. Gangræna est incipiens mortificatio, quia omnes effectus motus vitalis fere pereunt; motus autem vitalis, seu humorum circulatio in partibus vigere noscitur, dum partes sensu & motu, calore naturali, colore florido, tensione cum flexibilitate conjuncta ad elaterem exercendum gaudent; at eo motu fere abolito, hujus effectus fere aboleri consequitur; ergo partis mortificationem incipere consequens est.

2. Sensus & motus in parte affecta leviter exercentur; quia nervi, & fibræ musculares arida, & in pluribus punctis lacerata functiones suas exercere non valent.

3. Pars affecta livescit, & levi contrectatione in fragmenta scinditur, quia sanguis in vasis suis retentus ulterius progredi non valens, hic quiescens nec a vasis ut antea pressus, partium suarum disjunctionem patitur, quæ confusæ inter se adhærentes corpus efficiunt iners, porosum, quasi cadaver, adeoque lividum; solida vero in pluribus discissa, in paucis cohærentia levi contrectatione in fragmenta separantur.

4. Putredo gangrænam comitatur, quia fluida hærentia, motu intestino agitata partium suarum dissipationem patiuntur, inde particulæ salinæ acres non amplius irretitæ, sui juris factæ, cum fragmentis sulphurearum conjunctæ præ tenuitate avolant, & odorem putridum undique spargunt. Hæc omnia in gangræna fiunt, sed dum pars sphacelo corripitur, sequentia adjunguntur.

1. Pars arida & sicca admodum nigrescit, quia

T. II.

G

abo.

abolito motu vitali, fluida ad eam non appellant; ergo vasa humidis partibus madere & irrigare non possunt: rursus motus putredinem efficiens partes serosas, quibus vasa madebant, consumit & dissipat; quarum reparatio, abolita humorum circulatione, nulla est; ergo pars sphacelata sicca & arida esse debet, quoniam abolito motu vitali sanguis corruptus, & veluti cadaverosus in vasis omnibus hæret, inde pars nigra videtur.

2. Pars sphacelo affecta feret, etenim ob abolitum motum vitalem, major quoque putredo fit; ergo partes salino-acres magis exaltatæ majorem fetorem spargunt; solida quoque in minima fragmenta divisa, similiter corrupta ad tantum fetorem excitandum non parum conferunt.

3. Pars sphacelata incisa, nec sanguinem, nec partem lymphaticam effundit, ejicit tantum saniem serosam, putridam, flavam, & quandoque liventem, quæ parca tamen copia exit, indicium certissimum motus vitalis aboliti, sanguinis depravati, & corrupti, maximæ fluidorum jacturæ, & solidorum ariditatis & corrugationis, quæ sphaceli effectus sunt.

4. Mirum profecto quomodo sphacelus a parte in partem serpat, & quare nonnunquam tam rapidus sit ejusdem progressus, a parte externa ad internam cito perveniat; ut hujus ratio facilius pateat, annotare necessum est gangrænam & sphacelum tam celeres progressus facere, dum imprimis a depravata humorum crasi ortum habent; nam gangræna, quæ a causa externa oritur, non tam celeres, imo plerumque lentos facit progressus, & solis naturæ viribus, si ea fortis, vegetaque sit, nonnunquam sanatur; itaque cum aboleatur humorum circuitus in parte sphacelata, nec sanguis appellens ejusdem vasa meare possit, ad vicina libera uberius derivare cogitur, quæ exsu-

perante humorum copia infarciuntur; sicque multiplicatis obicibus, in iis quoque vasis motus vitalis aboletur, qui eadem ratione in aliis quoque vicinis vasis abolebitur; ideo facilius fit, quo sanguis tunc pluribus particulis duris, superficie aspera, irregulari figura, mole demum maxima præditis, plenus, ad vasa penitus obstruenda, & motum vitalem in iis sufflaminandum aptus, idoneusque est; inde tantus, tamque celer sphaceli progressus.

5. Plura atque gravissima symptomata sphacelum comitantur, ut summa virium prostratio, lipothymia sæpius recurrens, pulsus debilis, intermittens, externa frigescent, facies pallore foedatur; hæc profecto ab eadem causa procedunt, a particulis cadaverosis e parte sphacelata emissis, & sanguini in vicinis circulanti permixtis; quæ tenuitate & mobilitate intimiorem sanguinis textum penetrant: duritie vero sua ejusdem partes a nexu mutuo separant, & inæqualiter dividunt; sicque sanguinis fluiditatem tollunt, qualitatem ejus balsamicam delent, liquidi nervosi materiam consumunt, vasorum vero elaterem destruunt; inde nervi collabuntur; elater vasorum debilitatur; sanguis debiliter, & inæqualiter pressus, lente & inæqualiter progreditur; unde prostratio virium, pulsus debilitas & intermittentia; lipothymia tandem sæpe recurrens, quæ ut plurimum finem vitæ imponit.

D I A G N O S I S.

Gangræna ex sensus, motus, & caloris maxima imminutione, livore, & putredine noscitur; sphacelus vero, dum omnia vitæ signa abolentur in parte cum ejusdem ariditate; nigredine, & insigni fetore. Hæc tria ultima sphacelum distinguunt

a cadavere hominis recenter mortui, in quo aboletur omnis vitalis motus, nec tamen sphacelatum est, nisi dum nigrescit & insigniter fetet, quæ citius æstate, tardius hyeme, & rigente gelu contingunt; ex quibus liquet, tametsi in parte sphacelata motus vitalis aboleatur, vigere tamen putrefactionis motum, qui disjunctionem particularum fluida nostra componentium, exaltationem salinarum acrium, & vasculorum in minima fragmenta lacerationem efficit. Is autem putrefactionis motus a fluido æthereo insensibili corpora omnia penetrante, horum partes continuo impetente, inæqualiter dividente producit; hinc cadavera citius æstate, tardius hyeme putrescunt. Imo dum textus humorum stagnantium, a prægresso morbo debilitatus ac mutatus fuit, putredo citius accidit; hinc cadavera eorum, qui febre putrida aut maligna gravissima obiere, citius putrescunt & fetent, quam horum qui antea valentes subito extincti fuere.

An gangræna a causa externa, an ab interna producat, ex ægri relato Medicus facile discet; utrum gangræna cum aliquo morbo complicetur, ejusque symptomata sit, ex prægressis & concomitantibus facile innotescit; dum gangræna externas afficit partes, facile noscitur; difficilius multo, dum intus latet; adesse tamen suspicatur, quoties in parte interna acutissimus sentitur dolor, cum febre acuta; si dolor subito evanescat, & pulsus fiat debilis, inæqualis, intermittens, cum magna virium prostratione, extremorum frigore, pallore faciei, lipothymia superveniente, necnon delirio obscuro, tum subsultu partium conjuncto, tunc gangrænam intus latere Medicus merito suspicari poterit.

P R O G N O S I S.

Ut gangrænæ eventus prædicetur, ad causam ipsius, ad partes affectas, morborum complicationem, demum ægrotantis ætatem & constitutionem corporis attendere necessum est. Gangræna, quæ a causa interna oritur, cæteris paribus ea periculosior est, quæ a causa externa producitur; quia crasis pessima fluidorum difficillime emendatur; ideo gangræna a vitiosis humoribus producta ut plurimum lethalis est. Nec minus periculum est, dum morsus animalis venenati gangrænam efficit, ob venenum morfu in fluida humana immissum. Insuper duo in omni gangræna consideranda, extensio nempe & symptomatum vehementia; quo plures afficit partes, quo vehementiora symptomata habet adjuncta, eo gangræna gravior est judicanda, quia causam fortius afficientem indicat.

Si gangræna cutem aut solas carnes occupet, minus periculosa censenda est ea, quæ nervosas partes, tendines & ossa corrumpit, tum quia ex iis difficilior eradicatur, quam e cute & carnibus; cum nervosæ partes, tendinesque plura atque majora symptomata procreent. Gangræna quæ partes internas afficit, semper lethalis est ob morborum complicationem, gravior etiam feratur gangrænae prognosis: sic quæ a viru scorbutico & scrofuloso producitur, plerumque lethalis; quæ febribus putridis & malignis succedit, difficile curationem suscipit.

Demum senes gangræna laborantes plus pueris & adultis periclitantur, quia humores senum partibus fluidis balsamicisque orbi; vasa vero arida & corrugata gangrænae progressui favent; pariter qui cachectici & cacochymici sunt, raro a gangræna convalescunt.

Insuper signum est lethale, si gangræna irritis omnibus auxiliis opportune & prudenter adhibitis e

parte in partem serpat, nulloque modo cohiberi possit.

Sphacelus insanabilis est, quia a morte ad vitam reditus non conceditur; mox itaque pars sphacelo correpta excindenda est, & a vivis separanda. Si hæc excissio facilis sit, affulget salutis spes; si impossibilis, aut admodum difficilis, nulla, aut exigua salutis spes superest; ergo prius considerata situs, dignitas partis sphacelatæ, causa sphaceli, symptomata concomitantia, ægri ætas, temperies, vires; ut eventus sphaceli prædici possit, & an pars sphacelata excindenda sit?

CURATIO.

Ad gangrænam curandam, causam remotam, ægri temperiem & concomitantia symptomata considerare necesse est; idcirco, si humores sicciore & acres fuerint; si temperies ægri calida & fervida; si calor deurens per totum corpus diffundatur; si dolores acuti gangrænam præcesserint; si partes plures gangræna divexet, diæta tenuis & refrigerans præscribenda est. Ast si pulsus debilis sit, vires magis prostrentur, palleat facies, tunc diæta paulo fortior convenit; itaque juscula parentur cum carne vervecina, capone, gallina, aut perdice; potus sit decoctum rasuræ cornu cervi aqua paratum, vinum generosum identidem exhibeatur; sequens paretur potio cardiaca cochleatim sumenda.

Rx. Aq. card. benedict. unc. v. theriac. veter. dr. j. confect. alkerm. & pulver. viperar. ana dr. sem. lapid. Bezoard. pulverat. scrup. j. lil. Paracels. gutt. xxx. f. potio.

Venæsectio non convenit, nisi gangræna a plethora vel æstu nimio sanguinis fiat, æger juveni-
lis

lis sit, & robusto temperamento præditus, & febris vigeat cum viribus: tunc quoque parce mittendus est sanguis, ne vires nimis prostrentur, pulsusque debilis & languidus fiat; pariter purgatio non est præscribenda, nisi saburram copiosam in primis viis latere manifestum sit.

His ita præmissis, partem gangræna correptam scalpello profunde scarificare oportet, inter sanam, vitiatamque partem ita incidendo, ut potius ex sana parte aliquid excidatur, quam ex ægra aliquid relinquatur, effluente undique sanie ex partibus scarificatis: dein pars scarificata spiritu vini, in quo camphora, & sal ammoniacum soluta fuerit, ablûenda est; postea unguentum ex theriaca veteri, & unguento suppurativo cum spiritu vini simul permixtis imponendum; demum cataplasma sequens superimponetur.

℞. *Radic. aristoloch. rotund. & tenuis, angelic. & gentian. contusar. ana unc. j. fol. scord. absinth. & centaur. minor. ana m. i. coq. in vin. alb. lib. iv. & aq. fontan. lib. ij. ad consumption. tert. part. sub fin. coction. add. flor. chamæmel. & summittat. floridar. siccar. hyperic. ana m. sem. in calatur. coq. mic. pan. alb. frustul. sub fin. add. spirit. vin. camphorat. unc. iij. f. cataplasma.*

Incisiones ad gangrænam curandam utiles sunt:
 1. Ut medicamenta applicata profundius penetrarent.
 2. Ut humores corrupti in vasis partis gangrænatae hospitantes educantur; idcirco incisiones profundæ fiunt, donec ad vivam partem pervenerint; pars gangrænata bis aut ter intra viginti quatuor horarum spatium deliganda est; sæpius æstate, rarius hyeme. Interim quia pars gangrænata arida & sicca est, ideo ea identidem irriganda, expri-

mendo super fascias & splenia spiritum vini vel decoctum absinthii, scordii, rutæ, vino albo præparatum.

Quoties pars deligatur, caute gangrænæ progressus observandi; si pars quædam sphacelata sit, illico abscindenda est: si vero gangræna ad partes vicinas serpat, scarificationes iterum adhibendæ ad vivam usque carnem abscindendo. Verum si medicamentis & incisionibus gangrænæ progressus cohiberi non possit, partem affectam cauterio actuali urere oportet; nihil igne utilius ad gangrænæ progressum cohibendum, vasa mortua a sanis separat, & humores corruptos consumit: si ignis morbum non superet, quin potius ab eo vincatur, nulla spes salutis superest.

Ut primum partes mortuas a vivis separari observatur, quod noscitur dum linea rubra vivam inter & mortuam carnem, parsque gangrænosa ante sicca, humida nunc percipitur, suppurationem mox venturam spera, quæ plerumque salutis signum est. Dum vero pus laudabile, album, & leve ex pluribus, & fere omnibus partis gangrænosæ punctis stillat, gangrænæ cohibitæ & futuræ salutis signum est certissimum, tunc diætæ præscriptæ insistere oportet, & partem affectam unguentis deligare, quæ uberiores suppurationem promoveant; id efficiet unguentum digestivum terebenthina lota, ovi vitello, aloe, mirrha, & oleo hyperici compositum, vel balsamum Arcæi cum æquis partibus mundificativi de apio permixtum. Interim ut ulcus detergatur & mundificetur, decocto vulnerario toties abluendum, quoties deligabitur, ne humores corrupti, aut fragmenta vasculorum remorantia, partes cæteras sanas corrumpant. Tandem dum quod erat mortuum & corruptum suppuratione ablatum fuit, & undique bona caro accrescere incipit, pars affecta aquis bel-

bellilucanis calidis abluenda erit, ut caro nova accrescens solidescat, & cicatrix firma efficiatur.

Dum ob frigus acrius passum, gangrænæ periculum imminet, Auctores gravissimi suadent partes nive vel glacie trita valide per aliquod tempus fricare, donec calor & sensus in eis restituantur; affricus validus claterem vasorum sopitum exsuscitat, humores densatos & hærentes atterit, ad progrediendum urget, imo & miasmata humores coagulantia movet, & exagitat quæ a nive vel glacie attrahuntur.

Alii partes frigore & gelu rigentes fimo equino obtegunt, aut in aquam tepidam immittunt; ut calore blando & humido flexibilitas vasorum, humorum vero fluxilitas restituatur. Partes autem gelu rigescentes ad ignem propius accedere, vel linteis calidioribus vehementer fricare nocuum est; calor enim nimius humores coagulatos subito expandit, qui vasa rigidiora in frustula minima solvunt & lacerant.

Ast si gangræna irritis omnibus remediis, seu medicamentis perseveret, tunc pars sphacelo correpta moritur, nec eam servandi spes ulla superest; idcirco adimendum est quidquid sphacelo corruptum fuit, abscindendo in parte vivente, ne aliquid sphaceli remaneat: si parte sphacelata abscissa caro reliqua bona sit, suppuratio maturantibus promovenda, ne humores gravi in vasis sanis hospitantes, una cum pure ejiciantur, & firma dein cicatrix fiat.

Dum parte sphacelata abscissa, caro mollis pallidave apparet, conjiciendum vasa pravis humoribus plena ad corruptionem contrahendam prona esse, adeoque in ea carnes mox sphacelus fiet, aut saltem nec pus laudabile, nec bona cicatrix expectanda, sed in fetidum pessimumque ulcus convertetur, ac propterea hanc carnem igne urere oportet,

tet, ut una cum eschara omnia vasa corruptis humoribus plena decidant & auferantur, relictis vasis integris & sanis, quibus cicatrix efficietur.

C A P U T II.

De Erysipelate.

Erysipelas tumor est superficialis, colore roseo, calore acri, pruritu dolorifico stipatus, qui pressione albescens, cito ea cessante rubore inficitur.

D I F F E R E N T I Æ.

Dividitur in legitimum & spurium, simplex & complicatum; legitimum jam definitum fuit: spurium est, dum pustulæ & vesiculæ ei adjunguntur, quæ apertæ serosi humoris spissi flavi aliquantulum fundunt: simplex dicitur, dum solum invadit; compositum quando cum phlegmone, scirro, vel œdemate complicatum recurrit, ita ut ii tumores non in eodem loco fiant, sed in uno phlegmone vel scirrus, & in ambitu, seu vicinia erysipelas; demum erysipelas omnes partes internas & externas indiscriminatim afficit; sæpius tamen externas: ex his caput aut facies plerumque corripuntur, a parte in partem serpit, aliquando absque febre incipit, quæ cito accedit, sæpe cum febre putrida aut maligna complicatur; priusquam erysipelas erumpat, calor & dolor tensivus in parte fiunt, moxque apparet rubor, cæteraque symptomata quibus affectus declaratur.

CAUSÆ.

Causa proxima erysipelatis est infarctus arteriarum lymphaticarum, & sanguinearum multo minor quam in phlegmone, a particulis duris, tenuibus & solidioribus oriundus, quoties lymphatalibus particulis feta est; minus fluxilis fit, quia partes ejus fibrosæ compressionis minus capaces, exilissimis lymphaticorum diametris se componere nescientes in eis remorantur; inde lymphæ in suis ductibus lentescens colligitur, collecta vasa sua replet, & distendit, quæ sanguifera vicina comprimunt, sanguinisque motum progressivum retardant; ex eo fit, ut priusquam erysipelas erumpat, dolor tensivus majorque calor cum pruritu sentiatur.

Has partes tenues, duras, solidasque in sanguine congerunt 1. Transpiratio insensibilis ab aere frigidiori, æstuante corpore, cohibita. 2. Potus liquorum ardentium, vini meracei. 3. Usus ciborum salforum, piperatorum. 4. Evacuationes solitæ suppressæ catameniorum, urinæ, bilis, quæ partes duras, rigidasque in sanguine retinent. 5. Exercitia immodica, vigiliæ inassuetæ, ira sæpius recurrens. 6. Cruditates amaræ præsertim & biliosæ. 7. Usus medicamentorum exsiccantium, partes serosas distillantium, salinas vero exaltantium, quorum agendi ratio sola expositione facta manifesta est.

SYMPTOMATA.

1. Erysipelas tumor est superficialis, non vero circumscriptus, quia ob minores arteriarum infarctus, minor humorum copia in parte colligitur, minor ergo vasculorum omnium repletio, adeoque

que minor partis affectæ moles, quæ parum intumescit.

2. Color partis affectæ rosaceus est, quia paucæ atque tenuēs partes purpureæ in arterias derivatæ majori copia lymphæ innatant; ergo rubor eorum dilucidior.

3. Calor deurens in parte affecta percipitur, quia sanguis partibus durioribus fetus, accelerato progressivo motu, vehementer vasorum tunicas impetit, & vibrat, quæ pari vi in fluida contenta reagunt; unde attritus fit utriusque ingens, ac per consequens calor.

4. Pruritus molestus cū tensione dolorifica conjungitur, quia vasa tensa a particulis duris, aspera superficie præditis acrius vellicantur, vel validius oscillantia in horum asperitates impetunt, utroque enim modo vasa affici possunt.

5. Si pars erysipelate correpta prematur, rubor in hoc puncto evanescit, qui cessante pressione illico redit; quoniam enim vascula minus infarciuntur quam in phlegmone, partem erysipelate correptam facilius comprimi posse sequitur. Rursus quoniam vis premens tunicas vasorum ad sese accedere cogit; ergo vis illa fluida contenta exprimere debet, modo vasa vicina adhuc distensilia; nec maxime infarcta, fluida a vasis compressis expressa recipere valent; sed vasa pressa fluido purpureo orbata albescere necesse est; ergo albedo fiet in loco presso. Verum vi premente ablata, vasa vicina nimis repleta sanguinem sua contractione valide premunt. Hic ergo in vasa pressione exsucca ruet, quæ utpote vacua, appellenti sanguini non resistunt, quæque iterum repleta colorem rosaceum, ut ante acquirunt.

6. In erysipelate spurio pars vesiculis pluribus exasperatur, quia lymphæ in suis ductibus hærens, nimio partis calore fervens & calefacta, suorum

ductuum tunicas dilatat & expandit, & propter internodia in tumores vesiculosos attollit; ruptis vesiculis lymphæ spissa mora & calore loci effervescens ejicitur.

7. Erysipelas a parte in partem serpit, quia non tantus est vasculorum infarctus ut tollatur, aut maxime præpediatur motus humorum progressivus per vasa infarcta; inde fit ut particulae vascula obstruentes iteratis vasculorum ictibus, & a columna liquidi continuo ad vascula appellentis pressæ progrediantur tandem, lente quidem, ac e vase in vas trajiciantur; ubi perinde lentescunt fluidorum moram, & collectionem pariunt; qua vero proportionem nova infarciuntur vasa, altera prius infarcta liberiora evadunt, minori copia fluidi ad ea appellente; ergo pars prius tumens & inflammata fluidis hærentibus se exonerat, dum in altera inflammatio fit, sicque erysipelas propter mutuam vasorum communicationem e parte in partem serpit.

8. Qua proportionem pars erysipelate liberatur, cuticula arida fit, pruriginosa, & in squamulas quasi furfuraceas decidit: fasciculi arefcunt, exsiccati solvuntur, & squamulae decidunt, rursusque aluntur; is vero tumor mutatus & spissior factus, vascula lymphatica exilissima a cute ad squamas cuticulæ protensa subire non potest; ergo fasciculi squamas cuticulæ cuti annectentes defectu humoris alibilis arefcere debent.

9. Febris erysipelas semper comitatur, neque sua tempora absque febre percurrit, quæ una cum erysipelate apparente quandoque micat, aliquando id antecedit, aut sequitur; æstus vero febrilis non ab infarctu vasorum partis erysipelatosæ produci-
tur, cum febris aliquando erupto erysipelate mictet, verum a spissitudine humorum & lymphæ præsertim deducendus, quæ plurimum vasculorum
ob.

obstructiones in toto corpore parit; unde motus febrilis oritur: id innuere videtur sanguis vigente erysipelate detractus, qui missus ex vena aperta in patella exceptus, frigescentis formam albam, crassam, duram, pellem instar corii fere porcini inducit.

10. Si erysipelas eandem partem frequenter afficiat, hujus textus adeo laxatur, & vasa debilitantur, ut præternaturaliter accrescat aut oedemate corripiatur.

Cætera, quæ cum erysipelate complicantur symptomata, aut a morborum complicatione, aut a varia specie febris cum ipso afficientis deducenda sunt.

D I A G N O S I S.

Ex signis in definitione allatis erysipelas noscitur, & præsertim his tribus nosci & a phlegmone distingui potest: 1. Erysipelas tumor est superficialis; phlegmone vero non. 2. Rubor erysipelatis rosaceus est, qui pressione facile evanescit, ita ut facile redeat; phlegmone vero intense rubet, & præ duritie pressioni non cedit. 3. Erysipelas a loco dimovetur, serpit & vicinas partes afficit; phlegmone vero in uno figitur loco, ab eoque non discedit. An legitimum, vel spurium; an simplex aut complicatum ex superius expositis nosci potest. Si erysipelas intus lateat, multo difficilius noscitur, imo id noscere quandoque impossibile est. Signa causarum ex prægressis, & ægri relatu sunt repetenda.

P R O G N O S I S.

Erysipelas partes internas lædens, maxime periculosum est, plerumque lethale, si partem præstan-

stantem afficiat: secus vero, dum erysipelas in parte externa residet; nullum per se periculum affert; inde aphorismi Hippocratis veritas patet dum ait, erysipelas foras intro converti malum; intus vero foras, bonum.

Erysipelas spurium, cæteris paribus legitimo gravius est; quo magis pars affecta tumet, eo pejus erysipelas judicandum. Complicatum simplici semper periculosius; prognosim morbi sequitur quocum complicatur. Si rubor partis Erysipelatosæ subito evanescat, si pars detumescat, si pruritus & dolor derepente cessent, nulla evacuatione critica apparente, nec remissis cæteris symptomatibus, malum. Hæc materiam erysipelatis resumptam ad interiora ruentem significant.

Erysipelas resolutione terminari solet, nunquam suppuratione, nisi cum phlegmone complicetur; ægri negligentia, aut Medici ignorantia quandoque gangræna succedit; si sæpius eandem partem afficiat, cedema post se relinquit.

CURATIO.

Ut erysipelas rite curetur, conveniens instituenda est diæta, quæ tenuis, humectans, leviterque incidens esse debet; potus sit infusum foliorum capillorum veneris & florum papaveris rhæados, quod tepide haurietur. Diaphoretica levia identidem exhibenda, ut confectio alkermes, vel de hyacintho qualibet vice a drachma semisse ad drachmam unam: si fordes in crassis intestinis contineantur, clysteris communis ope evacuandæ, at imprimis venæ sectio illico celebranda, quæ ter, quater & amplius præscribetur, juxta morbi vehementiam, vires & ætatem ægri.

Si erysipelas in capite & facie sit, semel aut bis sanguis mittendus e talo, præmissa venæ sectione

in brachio, ut sanguis e capite ad partes inferiores revellatur; vasis sufficienter depletis, medicamentum purgans exhibere convenit, non solum ut saburra primarum viarum, verum etiam partes duræ, rigidæque fluidis inhærentes, lymphæ spissitudinem efficientes eliminentur, quæ purgantium viribus attritæ, & divisæ per varia corporis cola excerni possunt: purgantia in eo affectu debellando maximi sunt usus, idcirco ea sæpius iteranda, modo vasa venæ sectione sufficienter depleta fuerint.

Si erysipelas a cohibita transpiratione oriatur, pauciora sufficiunt purgantia, sed diaphoretica leviora magis profunt, uti confectiones superius laudatæ, quibus pulvis viperinus, theriaca, antimonium diaphoreticum pariori tamen dosi adjungenda sunt, quæ sub forma pulveris quandoque exhibentur, vel ex iis parantur potiones cochlearum sumendæ; si diaphoresis moveatur, bonum, quia sanguis sarcina, qua gravatur, hac via sæpe se exonerat; idcirco augenda atque juvanda est, hac enim via erysipelas sæpe solvitur.

Verum dum cruditates in primis viis collectæ, ibique putrescentes, erysipelas pariunt, seu dum febris putrida aut maligna cum erysipelate complicatur, magis evacuantibus insistendum; parcius præscribenda venæ sectio; idcirco medicamenta cathartico-emetica sæpius exhibere oportet, etiam in principio morbi, ne putredo primarum viarum uberius sanguini permixta morbum graviorum efficiat; inter emetica seligitur tartarus stibiatus, qui ad grana duo, tria vel quatuor cum portione purgante exhibitus mira sæpe præstat, materia erysipelatis sic divisa paulatim e parte affecta resumitur, a sanguine præterfluente rapta, ad varia cola defertur, ac expellitur. Tunc igitur nullum est medicamentum cathartico-emetico præstantius ad

ad morbum utrumque complicatum sanandum.

Medici non consentiunt de usu medicamentorum externorum ad erysipelas sanandum: quidam topica laudant, alii, imo major eorum pars improbant, & quasi nocua damnant: qui ad erysipelas sanandum topicis utuntur, præscribunt resolventia repercutientia, astringentia, vel anodyna: resolventia in eo convenire videntur, quod erysipelas plerumque resolutione sanetur, & in hoc ducem naturam sequi videntur: interim si natura & effectus resolventium rite intelligantur, ea merito suspecta haberi debent; id enim afferunt periculum, ut vasa exsiccando transpirationem impédiant, resolutioni obstant, & humores stagnantes nimis agitando suppurationem aut gangrænam excitent. Repercutientia maxime periculosa habenda sunt, cum materiam erysipelatis ad interiora repellant, nil autem pejus erysipelas foras intus converti. Acida vero humores in parte erysipelate correpta cogunt atque densant; inde quamplurima mala oriri possunt. Demum anodyna vasa laxando horum oscillationes debilitare valent, adeoque erysipelatis resolutionem retardant atque impediunt.

Ex his sequitur tutius esse nullum medicamentum parti affectæ imponere, ejus tamen calorem convenientibus integumentis fovendo, ut facile transpiret; ergo erysipelatis resolutio a viribus naturæ expectanda, cui tamen auxiliari oportet diæta convenienti, iterata venæ sectione & purgantibus, ceterisque evacuantibus tempore opportuno exhibitis, quibus humores stagnantes diluti, attriti, fluxiliores facti, partim per poros cutis avolant, partim & majori copia vasorum oscillationibus pressi progrediuntur, & sanguini circulanti redduntur, ac dein per varia cola excernuntur; neque enim quidquam ab horum cum sanguine

miscela pertimescendum, cum a sanguine circulante non resumantur, nisi prius convenienti divisione emendati fuerint. Interim si calor acrior fuerit, si pars affecta sicciior, & aridior fuerit, si dolor gravior sit, quædam apponi possunt temperantia & anodyna; tunc pars lacte tepido fovenda, vel paretur fons cum aquæ florum sambuci libra semisse, sacchari saturni & camphoræ ana scrupulo uno: nonnunquam vidi oxycraturum feliciter tunc fuisse exhibitum, melius tamen est ab eo se abstinere. Si erysipelas cum phlegmone complicetur, maturantia in usum vocanda, ut suppuratio cito promoveatur. Si œdema erysipelati sit adjunctum, tunc sane resolventia locum habent, ut spiritus vini camphoratus, vel sequens fons paretur.

℞. Aq. secundæ calcis, & flor. sambuc. ana lib. sem. sal. satur. & camphor. ana scrup. j. vel dr. sem. fiat fons.

Dum erysipelas suppuratione terminatur, quod raro accidit, si simplex sit, tunc pars illiniatur balsamo Arcæi, vel unguento lithargyri, vel sequens paretur.

℞. Trochisc. alb. rhas. & thut. præparat. ana dr. j. lithargyr. dr. i. & sem. flor. sulphur. scrup. j. camphor. scrup. sem. ol. amygdal. dulc. sine igne parat. unc. iij. ceræ albæ q. s. f. unguent. ad usum.

CAPUT III.

De Scirro.

Scirrus est tumor cuti concolor, durus, renitens, doloris expers, cum sensu aut exiguo, aut prorsus nullo.

DIFFERENTIÆ.

Dividitur in incipientem seu spurium, & confirmatum seu verum & exquisitum: incipiens, qui tumor scirrosus nominatur, partis affectæ sensum partim tollit: in confirmato seu exquisito, nullus est omnino sensus. Rursus simplex dicitur, vel complicatus: simplex, dum solus recurrit, compositus, seu complicatus, quando cum œdema vel erysipellate conjungitur: demum primarius, si absque morbo præcedente invadit; secundarius, dum morbo alteri supervenit.

CAUSÆ.

Solet autem scirrus partes glandulosas molles, & laxas afficere; insuper a tuberculo oritur lente & paulatim crescente; ex his manifestum est hunc humorem a lymphâ vitiata fieri, quæ crassior & spissior facta in suis vasis lentescit, hæret, & mora ulteriori ita crascescit, ut duram, lapideamque naturam obtineat; ergo causa proxima scirri est lymphâ crassior & fere indurata in suis ductibus hærens, eosque obstruens; quæcumque hanc lymphæ spissitudinem inducere valent, causæ remotæ scirri merito dicuntur.

1. Cibi acidi, crudi & austeri, ex quibus chy-

lus crudus particulis crassis & acidis refertus conficitur, qui partes lymphæ fibrosas & glutinosas cogendo, eam ad fluendum ineptam reddit per vasa glandularum lymphatica mollia, parum elastica, admodum inflexa; inde hujus hærentia, & ductuum lymphaticorum obstructio: eodem modo agunt cruditates acidæ primarum viarum, quibus non raro scirrus natales suos debet.

2. Febris intermittens, diu affligens, imo & quandoque continua: febris intermittens a materia crassa, acida utplurimum sanguini per intervalla communicata oritur; hæc vero materia partes lymphæ glutinosas præcipue inspissat, nec ea inspissatio motu febrili penitus tollitur; ergo si febris duret, partes lymphæ gelatinosas spissitudinem contrahere necessum est; ac proinde scirrus fiet, tametsi febre continua afficiente, motus febrilis major & continuus sit; nihilominus tamen lymphæ spissitudinem ab ea contrahere potest; tum quia materia febrem continuam efficiens, sanguine semper crassior est, & aliquæ ejus partes, sanata etiam febre, remanent, quæ lymphæ partes cogere possunt, cum æstus febrilis serum sanguinis distillando, partes lymphæ fibrosas inspissare & densare valeat.

3. Aer nebulosus, crassus, humidusque vasa relaxat, horum oscillationes debilitat, sicque motum progressivum humorum retardat, qui letescentes in suis vasis crassescunt. Lymphæ vero præ parte sanguinis purpurea facilius spissescit. 1. Quia aptior est ad concrescendum. 2. Quia movetur per vasa debiliora minus elastica. 3. Quia lymphatica in glandulis numerosa sunt, & maxime inflexa. Contextus glandularum & partium quæ ex glandulis conflantur, mollis & admodum laxus est. Scirrus autem glandulas, & partes quæ ex ipsis constant, afficere solet; aquæ limosæ, paludosæ,
hunc

hunc tumorem quoque pariunt, 1. ciborum digestionem pervertendo; 2. partes terreas, crassas, sanguini suppeditando; quia aquæ illæ partes terreas, salino-fixas humorum non diluunt, quæ ideo in sanguinis massa cumulantur, a quibus lymphæ spissatur; inde patet ratio cur incolæ lacuum & paludum scirro adeo frequenter corripiantur.

4. Virus syphiliticum, scrofulosum, scorbuticum sæpissime scirrum pariunt lympham cogen-do, quæ a viru coagulata vasa sua obstruit; docet enim experientia virus quodlibet lymphæ præ ceteris humoribus adhærescere, eamque in grumos & concreta convertere.

5. Scirrus plurimorum affectuum soboles est, sic phlegmone scirro quandoque terminantur, ita chlorosis eum sæpe parit; variolis etiam nonnunquam succedit, ut & catameniorum suppressioni; invadit quoque post nonnulla animi pathemata diu afficientia; sic tristitia, nimia mentis attentio ad rem ingratham, melancholia demum diutius perseverantia scirro originem præbent.

6. Applicata frigida, ita & astringentia scirrum producant, quatenus humores densant & coagulant; vasa vero astringunt & rigidiora reddunt. Ex his nascitur vasculorum obstructio a materia crassa & indurata in vasis hærente.

7. Scirrus quandoque producit ab his, quæ serum copiose distillando, fluida exsiccant, vasa arida efficiunt, & corrugant. A seri defectu vasa arefcere, arida corrugari, seu nimis constringi, ac per consequens cavitates minus patentes habere manifestum est; fluida vero inspissari, seu partes humorum lymphæ potissimum fibrosas, strictius primo inter se, dein cum aliis humorum partibus uniri, & conjungi notum est; inde grumi & concreta fiunt, quæ vascula lymphatica expedite permeare non valent, quin potius obstruunt; igitur

curæ, sollicitudines graves diu afficientes, vigiliæ immodicæ, exercitia nimia vigente nimio calore passa, cibi falsi, piperati, potus nimius liquorum ardentium, usus demum excalescentium longior, præsertim in temperamento sicco, bilioso, fervidiori, scirro natales præbere possunt. His addenda indoles, fabrica partium affectarum, quæ non parum scirro generando favent, cum is tumor partes molles, glandulosas, pluribus ductibus lymphaticis millies intortis, & inflexis conflatas præ ceteris firmioribus aggrediatur.

S Y M P T O M A T A .

1. Scirrus in principio tumor est exiguus, paulatim crescens, seu partem affectam in tumorem sensibilem attollens, quia materia scirri lente colligitur, & accumulatur: fit enim ab humoribus crassis lente progredientibus; ergo cito accumulari nequit; qua vero proportionem colligitur, vasa distendit, & molem partis sensibiliter auget: hæc vero materia scirri varios habere potest crassitie gradus; idcirco scirri moles modo major, modo minor est; dum materia crassa, quæ vasa obstruit, non cito induratur, pars scirro correpta in molem maximam extendi potest; at dum materia brevi post hærentiam induratur, scirrus minus crescit; id adhuc fieri potest a majori, aut minori copia materie crassæ, quæ a sanguine in parte affecta deponitur.

2. Is tumor durus, renitensque est, quia vasa obstructa materia replentur non amplius fluida, quæ vi vasa prementi non cedit; ergo cum e vasis pressione exprimi nequeat, nihil mirum si tumor durus renitensque sit: sed hic tumor per varios duritie gradus transit, unde in principio minor durities, cum aliquo sensu, tuncque tumor
scir-

scirrosus dicitur, dein augetur durities quæ tanta est, ut omnem sensum in parte tollat, tunc verus legitimusque scirrus nuncupatur, ex omnium Medicorum consensu insanabilis; quæ ut clarius intelligantur, necesse fore duximus modum, quo scirrus generatur, paucis exponere.

Scirrum vasa lymphatica potissimum afficere, eumque a lymphæ crassiori potissimum fieri superius dictum est; vasorum autem lymphaticorum duplex est genus, arteriarum nempe & venarum, arteriæ lymphaticæ ab arteriis sanguiferis oriundæ cylindricæ sunt; duæ vero ex his, quandoque plures in unam vesiculam, seu conceptaculum terminantur, ex quo vena oritur lymphatica ab arteriis lymphaticis hausta; minus fluida est, seu ad crassitiem contrahendam disposita, in conceptaculum delabatur, ibi præ mora spissescet, seu ejus partes stricte invicem copulatæ particulas solidiores, mole majori præditas, ad fluendum minus idoneas component, quæ venam lymphaticam ampliorem ingressæ, lente ac difficile per eam movebuntur, adeoque præ motus lentore invicem adhærescent, ac majores particulas component, quæ venæ lymphaticæ diametrum excedentes, ejusque tunicis undique applicatis ultra progredi non poterunt, lympham advenientem sistunt, adeoque vena lymphatica dilatabitur, quæ suo elatere in materiam contentam ager, & quod adhuc tenue in ea materia superest, exprimet; cui quoque impressioni favet pressio a vasis sanguiferis vicinis venæ lymphaticæ dilatatæ illata; idcirco materia hærens magis, ac magis spissescet, ac tandem solidam, duramque consistentiam facto strictiori partium nexu acquirat; obstructa vena lymphatica, lympham in conceptaculo e quo originem habet, hære, colligi, ibique spissescere necesse est; præterea id non uni tantum venæ lymphaticæ acci-

dit, in pluribus simul fieri potest; insuper vena lymphatica dilatata vicinas comprimit, in his motum lymphæ retardat, quæ ad crassitiem contrahendam disposita perinde hærebit, easque obstruet; ergo multiplicatis venarum obstructionibus, scirrus incrementum paulatim suscipit, nondum perfectam duritiem obtinet, sed mora longiori, facta partium tenuium mobiliumque expressione, particulae strictius coeuntes materiam solidam duramque componunt, quæ in venis lymphaticis vicinis, earumque conceptaculis impacta firmiter hæret, omni pressioni pertinaciter resistit. Insuper hæc materia vasorum cavitates perfecte obstruens, harum internæ superficiei in pluribus punctis applicatur; premit ergo vascula, quibus tunicae contextuntur, quæ valida hac pressione exsicca fiunt & obliterantur, sicque omnis humorum circuitus in his aboletur, & tunicae rigidae, duræ evadunt, nullius flexibilitatis, & consequenter elasticitatis capaces; ergo pars scirro perfecto correpta, dura ac velut lapidea fit; nullo amplius vitali motu gaudet, neque tamen gangræna corripitur; quia materia vasa obstruens motum suscipere nequit, ita nec putredinem contrahere potest, sine qua gangræna non fit; ex his liquet cur tumor scirrosus, seu scirrus incipiens sanari possit; scirrus vero perfectus insanabilis est.

3. Nullus est sensus in parte scirro perfecto laborante, quia filamenta nervea a ceteris vasis dilatatis, & induratis pressa, aut eis strictè annexa, nullius impressionis suscipiendæ, aut ad cerebrum transmittendæ capaces sunt: in tumore vero scirroso vasa partis affectæ nondum perfecte rigida, flexibilitatem quamdam conservant; ergo nervi impressionis alicujus suscipiendæ ac transmittendæ capaces sunt; adeoque sensus, exiguus tamen in parte scirroso superstes.

4. Co-

4. Color partis affectæ non mutatur, quia sanguis in vasculis cutis partem scirrosam regentis fere ut antea circulatur; quoniam enim scirrus paulatim fit, & accrescit, sanguisque vasa cutanea pulsus, viam liberam premit; quia hæc utpote distractilia, sanguini & humoribus adventantibus cedunt; ergo semper sat patent ut humorum circuitus fiat, adeoque sanguis & lymphæ ad vasa cutis advenientia libere progrediuntur, ac per consequens color cutis non mutandus.

5. In scirro motus vitalis aboletur, aut summo opere imminuitur, nullusque in eo calor excitatur; ergo pars scirrofa frigida tactu percipitur; attamen si scirrus intra cutem resideat, tumor calidus tactu percipi potest, quia in cute sana viget motus vitalis, & per consequens calor.

Cetera symptomata, quæ scirro adjunguntur, a sede ipsius petuntur, quia semper functiones partis affectæ lædit: ergo quia plures partes afficere potest, plura atque diversa ei possunt adjungi.

DIAGNOSIS.

Noscitur facile scirrus duritie, & doloris absentia, quibus a ceteris tumoribus facile distinguitur; a phlegmone & a tumore cancroso, doloris absentia; ab abscessu, tumoribus tunicatis, a lupia & œdemate, duritie. An exquisitus sit & confirmatus, an spurius & incipiens noscitur, quod in confirmato nullus sit omnino sensus, incipiente exiguus; at præprimis magni refert noscere an scirrus a lymphæ viscida, tenaci, concreta oriatur, aut a fluidis siccitate condensatis, vasisque ariditate corrugatis. Si eum præcessere, quæ lympham densare & coagulare valent, tunc scirrus fit in ægris cacochymicis, pituituoso temperamento præditis, aut viru quodam correptis: insuper pulsus
tar-

tardus est, lentus, facies pallida, subtumida: si a siccitate humorum & vasorum corrugatione oriatur, & præcessere quæ sanguinis serum dissipant, ut potus liquorum ardentium, usus ciborum salforum, piperatorum, exercitia nimia, vigiliæ inassuetæ, aliaque hujusmodi, æger temperamento sicco præditus, macilentus, calet, sitit, æstum in præcordiis sentit: his rite cognitis, quæ sit causa scirri, quæ methodus curandi adhibenda, quid sperandum & pertimescendum Medicus sciet.

P R O G N O S I S.

Scirrus est affectus contumax & diuturnus; incipiens aliquando curatur, inveteratus nunquam; diu tamen perseverat sine vitæ periculo, nisi in carcinoma mutetur, aut parti inhæreat, cujus functiones maximi sunt usus in œconomia animali: si dolor scirro accedat, jam tumor fit cancrusus; idcirco scirrus lividi coloris valde periculosus est, quia sæpius in cancrum degenerat, non raro ascitem sibi adjungit, dum viscera in abdomine contenta afficit.

C U R A T I O.

Scirrus exquisitus, in quo nullus est omnino sensus, nullam admittit curationem, & si remedia adhibeantur, plus nocent quam profunt; solus scirrosus tumor, seu scirrus, in quo aliquis, quamquam obscurus, remanet sensus, curationem suscipere potest.

Ut autem convenienti methodo curetur, statim notandum an a spissitudine, an a siccitate & ariditate humorum fiat; utrique enim causæ sua est singularis curandi methodus.

Si

Si scirrus a spiffitudine humorum oriatur, instituta diæta convenienti, quæ plena esse debet, modice tamen ægrum alendo cum alimentis boni succi, & facilis coctionis, ptifana pro potu ordinario præscribitur cum radicibus cichorii, brusci, foliis capillorum veneris, & scolopendrii, addito frustulo ferri rubiginosi; vel potus erit infusum ex ferro rubiginoso & rheo contuso in nodulo concluso paratum: sic instituta diæta, videndum an venæ sectioni locus esse possit, quæ huic affectui curando non sæpe confert: attamen si pulsus plenus validusque sit, si æger juvenis, temperamento sanguineo præditus, aut si scirrus evacuationi suppressæ, præsertim cruentæ supervenit, sanguis mitendus est semel, bis, imo pluries, si status morbi exigat, dein purgatio celebrabitur.

Rx. Sen. mundat. dr. ij. rhah. contus. & tartar. solubil. ana dr. j. epithym. & summitat. absinth. ana. p. j. coq. in aq. fontan. unc. vj. dissolv. mann. calabr. unc. ij. colatur. add. diagred. gr. vj. f. potio.

Si saburra in primis viis copiose lateat, potioni purganti, tartari stibiati grana duo vel tria addere necessum est; imo post unum aut duos dies purgationem iterum præscribere oportet: expurgata primarum viarum saburra, tunc incidentia, & aperientia præscribenda sunt; mitiora tamen in principio seligantur, ut dein fortiora tuto præscribi possint; sequens jusculum paretur per decem dies fumendum.

Rx. Pull. junior. gallin. aut frustul. carn. vitulin. vel coll. vervec. despuma & coque per horas quatuor in aq. fontan. s. q. dein add. radic. brusci, asparag. & cichor. ana unc. j. radic. pe-

petroselin. unc. sem. rh. contus. in nodul. suspens. dr. j. croc. mart. aperient. majal. ror. præparat. & rite pulverat. dr. j. coq. per horam unam; sub finem coction. add. fol. cichor. m. i. fol. cærefo'. p. i. milleped. in vino albo lotas & in mortar. contus. num. x. coq. leviter, cola & exprim. jusculum capiat.

Finito jusculorum usu, iterumque celebrata purgatione, ut supra, sequens parabitur opiata per dies decem sumenda.

R. Croc. mart. aperient. & rh. pulver. ana scrup. j. pulver. milleped. gr. xv. aquil. alb. & sal. tamarisc. ana scrup. sem. diagred. gr. vij. borac. gr. iij. cum s. q. syrup. flor. persicor. f. opiata pro una dosi, superbibendo jusculum pulli, vel carnis vitulin. foliis cichor. alterat.

Finito opiatae tempore, potio purgans iterum exhibeatur; dein æger capiet per mensem croci martis aperientis pulverati grana quindecim, quem cum offæ cochleari sumet ante prandium; verum quoniam affectus contumax est, & diuturnus, juscula bis, Vere & Autumno sumere convenit, ut possit radicitus sanari.

His remediis adjunguntur quandoque topica; idcirco emplastra scirro apponi possunt, ut emplastrum de cicuta, de sulphure, & sapone, de vigo cum mercurio, de mucilagine; diabotanium quoque aliquando utile est, nonnunquam emplastrum de mucilagine solum apponitur ad emolliendum tumorem scirrosum; dein apponitur emplastrum de vigo, vel diabotanium solum, vel emplastrum de vigo aut de cicuta imponitur; quo aliquando scirrus resolvitur.

Re-

Remediis internis resolutionem juvantibus suadent nonnulli prius fots adhibere, quam emplastra apponere, ut emolliatur pars affecta, humorque crassus & spissus diluatur; hi fots parantur cum radicibus liliorum alborum, cæparum, floribus chamæmeli, meliloti, foliis brassicæ, parietariæ, aut cum radicibus, foliisque bryoniæ albæ, foliis hyosciami, solani hortensis; fots qui ex his postremis paratur, potens est anodynus, & resolvens, adeoque magis scirro resolvens convenit, si fots non arrideat: ex his cataplasma parabitur, secundum artem.

Interim sollicite observandum, an his topicis admotis scirrus doleat, caleat, rubeat; hæc enim mox venturam suppurationem significant, quæ si laudabilis, optimisque signis indicata sit, eam promovere oportet, secus vero eam impedire aut retardare conandum, ne scirrus in carcinoma mutetur. Futuræ laudabilis suppurationis hæc sunt signa. 1. Si calor & rubor non sint in gradu intenso, 2. Si dolor tolerabilis sit, nam lancinans & peracutus carcinoma futurum demonstrat. 3. Si pars scirrofa ea proportionem emollescat, qua suppurat, nam si pars suppurata eandem duritiem servat, mala suppuratio significatur.

Si scirrus a siccitate humorum, & vasorum ariditate oriatur, diversa prorsus methodo procedendum, ut sanatio obtineatur; quapropter præscripta diæta humectante, aqua fontana potus sit; dein vena aliquoties secanda est, sanguinem parca manu qualibet vice mittendo, vasis sic depletis juxta vires, ætatem & temperamentum ægroti, purgatio sic parabitur.

*Rx. Senn. mundat. dr. ij. tartar. solubil. dr. j.
 flor. persicor. m. sem. flor. violar. p. j. coq. in
 decoct. tamarind. vel folior. cichor. ad unc. xij.
 in*

in colatur. dissol. mann. calabr. unc. iij. f. pot. pro duplici dosi.

Exhibeantur hæ duæ doses, facto intervallo duarum, a prima ad secundam, jusculo propinato una hora post secundam dosim assumptam, & una elapsa a purgatione die, sequens parabitur jusculum per dies decem sumendum.

Rx. Pull. junior. exenterat. coq. per horas duas in aq. fontan. s. q. dein add. radic. enul. campan. sicc. & in frustul. sect. dr. j. cancr. fluviatil. in aq. calid. lot. & in mortar. marmor. contus. num. iij. coq. per hor. j. sub fin. coction. add. fol. cichor. silvestr. & nasturt. aquaticana m. sem. milleped. in vin. alb. lot. & in mortar. contus. num. x. coq. leviter, cola & exprim. fiat jusculum.

Post jusculorum tempus, purgatio ut supra celebrabitur, dein per dies quindecim æger mane descendet in semicupium, in quo hauriet serum lactis sic præparatum.

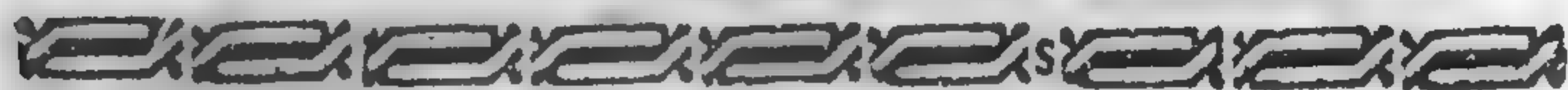
Rx. Lact. caprill. vel vaccin. lib. ij. cum coagulo vulgari coqe, serum percolatum cum ovorum albumin. clarificetur: in sero clarificato immerge frustulum ferri rubiginosicandentis, dein add. succ. cæresol. per residentiam depurati unc. ij. sacchar. candid. dr. ij.

Finito semicupii & feri lactis tempore, iterum celebrabitur potio purgans, ut supra, ac una post purgationem elapsa die, jusculum cancrorum fluviatilium, ut supra, paratum per dies novem exhibebitur, assumpta ante jusculum tartari chalybeati drachma semisse cum cochleari jusculi soluti.

ti. Post hæc, celebrata purgatione, sequens pulvis parabitur per sex dies sumendus.

Rx. Croc. mart. aperient. & rh. pulverat. ana scrup. j. cass. lign. & sal. absinth. ana scrup. sem. s. pulvis pro una dosi.

Æger sumet jusculum foliis cichorei alteratum; sex diebus elapsis, serum lactis ut supra paratum per dies octo præscribetur: huic potio purgans succedet, dato unius diei intervallo, pulvis aperiens cum jusculo pulli, ut supra, per sex dies præscribetur: hæc serum lactis per octo dies sumendum excipiet, & dein purgatione celebrata lac asininum per menses duos sumetur, purgatione in medio usu, & fine celebrata, per tempus quo æger lacte utitur, sumet ter in hebdomada, dum ad prandendum accumbet, croci martis aperientis optime pulverati grana quindecim. Hæc vero remedia Vere & Autumno per unum aut duos annos adhibere necesse est ob morbi contumaciam, quia scirrus remediis non facile cedit.

C A P U T IV.

De Oedemate.

OEdema tumor est albicans, mollis, indolens, digiti prementis vestigium aliquandiu servans, lente dein sese restituens.

D I F F E R E N T I Æ.

Quidam distinguunt in verum oedema, & tumorem oedematofum. Verum & legitimum oedema
VO-

vocant, dum humor cumulatus circumscriptione certa definitur, dum vero humor cumulatus per partem est diffusus, œdematosus tumor fit: œdema simplex est, & complicatum cum altero morbo cuius sæpe est symptoma. Externas plerumque partes afficit, rarius internas; ex externis extremitates corporis huic magis obnoxiae sunt, demum particulare est, vel universale quod leucophlegmatia nuncupatur.

CAUSÆ.

Causa proxima œdematis est collectio humoris lymphatici nimis aquosi, tunicas vasorum laxantis. Hæc lymphæ aquosior in venis lymphaticis primo colligitur, dein in arteriis stagnat: & cumulatur, nec vasis sanguiferis saltem minimis parcit: exundans enim serum vasa hæc nimium replet, quapropter partes purpureæ coactæ ingredi non valent; ergo œdema fit a crasi sanguinis aquosa, adeoque quæcumque hanc crasim producere valent, œdema remote pariunt.

1. Inducitur hæc sanguinis crasis ab iis quæ partem sanguinis purpuream & lymphæ fibrosam cogunt, & inspissant, ex quo duo necessario sequuntur. 1. Serum undique exprimi e parte purpurea & lymphatica, ut in lacte coagulato fit. 2. Concreta lymphatica difficile intra venas lymphaticas progredi, unde earum infarctus sequetur; ergo quæcumque sanguinem aut lympham cogent, œdema producere valent; sic febres intermittentes, usus nimius ciborum acidorum, fructuum immaturorum, cruditates demum acidæ e primis viis in sanguinem delatæ, nimius etiam vini potus œdema quandoque pariunt; idem accidet a frigidis partibus applicatis, quæ lympham cogendo & densando œdema pariunt: hæc crasis sanguinis aquosa
ab

ab iisdem induci potest, quæ sanguinis & lymphæ partes fibrosas solvunt, & humorum dissolutionem pariunt & ideo œdema febris lentæ & marasmo succedit.

2. Serum in sanguine præter naturam excedit, dum potus aquæ nimius est, aut evacuationes ferossæ præsertim supprimuntur, vel mora fit longior in locis humidis, subterraneis: ad feri excessum in sanguine producendum confert aeris constitutio humida, & pluviosa nimis, balnea diutius sumpta, aut pedum manuumque mora longior in aquis; idem adhuc præstare valent somnus longior, otium nimium, quæ vasorum oscillationes debilitando, fluidorum motum progressivum retardando, feri evacuationem imminuunt.

3. Laxitas partium affectarum œdemati producendo confert, quia debilitato vasorum elatere fluida, lymphæ præsertim difficilius e partibus ad cor redeunt; ergo lymphæ in vasis suis stagnabit; idcirco œdema frequentius in partibus inferioribus fit, sicque erysipelati eandem partem pluri afficienti supervenit; id quoque pariunt compressiones, ligaturæ, situs molestus & difficilis partium internarum diu servatus, præsertim in phlegmaticis & pituitosis; plerumque graviditatis comes est, & post partum evanescit. Œdemati producendo conferunt ætas senilis, temperamentum pituitosum, cachexia, chlorosis, hæmorrhagia, diarrhœa diu perseverantes: tandem plurimorum affectuum & hydropis præsertim soboles est.

S Y M P T O M A T A.

1. Œdema tumor est, quia lymphæ in suis ductibus lymphaticis copiose stagnans, partem in majorem molem attollit, quæ albicat, quia vasa omnia lymphatica, imo & quam plurima sanguine

fera lymphæ stagnante replentur; nam sicuti pars inflammata tota rubet ob sanguinis purpurei in vasa lymphatica derivationem, repletis tunc sanguiferis, ita ob nimiam lymphaticorum repletionem lymphæ in minimis sanguiferis retinetur, sicque pars œdematosa tota albescit.

2. Tumor œdematosus mollis est, quia vasa lymphæ repleta, seroque imbuta laxantur; ex ea vasorum laxitate sequitur caloris & doloris absentia; vasa enim laxa, liquida debiliter premunt, liquida quoque vix commota & exagitata in vasa laxa debiliter resiliunt; ergo maxime imminuitur attritus fluidorum inter se in solida, & solidorum in ipsa, adeoque tumor tactu frigidus percipitur, dolor vero succussionem nervorum validam, & promptam supponit, quæ in fibris laxis minime fieri potest.

3. Pars œdematosa pressa digiti prementis vestigium aliquandiu servat, quia vasa laxa vi prementi non resistunt, & fluida a pressis vasis expressa, in vicina facile recipiuntur, quæ, ob nimiam laxitatem, lente debiliterque accepta fluida premunt; ergo lente vasis, a quibus accipere, cessante pressione reddunt: ex his eventus œdematis patet, quod gangræna, induratione, resolutione, rarius suppuratione terminatur: gangræna, si a vasis penitus laxatis motus vitalis omnino in parte cesset; induratione, dum partibus serosis distatis, tunicisque vasorum exsiccatis, in venis lymphaticis concretæ partes remanent, & indurantur: resolutione, si naturæ viribus, aut remediis solventibus, volatilibus & spirituosius, aut utrisque simul distato sero superfluo, attritis, contritis partibus, nativæ fluxilitati & expansioni redditur, discussa vasorum laxitate, circuitus naturalis in parte restituitur: suppuratione tandem, si aucto sanguinis motu, partes purpureæ majori co-

copia, & impetu ad partem œdematosam appellant, quæ ibi stagnantes inflammationem concitant; hæc autem difficillime fiunt, dum humores serosi & torpidi in vasis laxis hærent.

DIAGNOSIS.

Ex his quæ in definitione allata fuere, diagnosis œdematis satis innotescit, nec cum alio confundi potest tumore, nisi cum inflatione, quæ jam œdema est, dum pars inflata corporis prementis vestigium servat. An simplex, vel compositum, symptomata docent: an particulare, an universale inspectio ægri demonstrat,

PROGNOSIS.

Œdema simplex a causa externa in agrotante juvene & bene constituto productum, nullum habet periculum, & facile discutitur: illud vero quod a causa interna, vitata nempe humorum crasi, aut obstructo colo quopiam nascitur; in juvenibus & bene constitutis quandoque sanatur; in senibus vero cacochymicis periculosum partium internarum hydropem antecedit, & comitatur. Resolutione œdema sanatur, si induratione vel suppuratione terminetur malum; si gangræna, pessime. Œdema complicatum simplici gravius est, ita universale particulari; affectis partibus omnibus externis, humores uberius ad interiores ruunt; harum ergo infarctus maxime pertimescendus.

CURATIO.

Ut œdema sanetur, serosæ partes in sanguine luxuriantes discutiendæ sunt, concreta atterenda

& dividenda, ut fluiditatem adipiscantur; vasa demum mollia, laxa exsiccanda; ut horum elater restituatur. His indicationibus satisfacit remediis internis & externis. Interna debent esse incidentia, alterantia, evacuantia, & purgantia, diuretica calida, diaphoretica, præscripta diæta exsiccante, quæ instituetur alimentis boni succi, facilis coctionis, ut avibus præsertim assis, & non elixis, pane biscocto, pro potu ptisana parabitur cum radicibus cichorii, foliis capillorum veneris, & scolopendrii, addito cinnamomo: a venæ sectione abstinere oportet, quæ nunquam celebrabitur, nisi morborum complicatio eam illico a purgatione inchoare oportet, quæ sic parari poterit.

Rx. Senn. mundat. dr. ij. rh. contus. dr. j. sal. tamarisc. dr. sem. summitat. absinth. p. i. coq. in decoct. folior. cichor. ad unc. vj. in colatur. dissolv. mann. calabrin. unc. i. & senæ. add. syrup. de spina cervina unc. j. jalap. pulverat. gr. vij. fiat potio.

Celebrata purgatione, sequens jusculum præscribetur.

Rx. Frustulum carn. vitulin. coq. per horas duas in aquæ font. s. q. dein add. radic. eryng. brusc. & asparag. ana unc. j. cancr. fluvial. in aq. calid. lotos, & in mortar. marmor. contus. n. iv. coq. per horam unam; sub fin. coction. add. folior. apii p. i. milleped. vivent. in vin. alb. lot. & in mortar. contus. n. xij. post levem coctionem cola & exprime, fiat jusculum.

Jusculum per dies quinque sumetur, dein potio

tio purgans, ut supra iterabitur, iterumque per quinque dies assumpto jusclo, purgatio dein rursus celebrabitur, unaque elapsa die, opiata sequens parabitur.

Rx. Croc. mart. aperient. unc. sem. rh. & senn. mundat. ana dr. ij. sal. tartar. antimon. diaphoretic. fecular. irid. & resin. scammon. ana dr. j. cinnamom. & trochisc. alband. ana dr. sem. cum s. q. syrup. de quinque radicibus f. opiata ad dr. i. & sem. sumenda per dies ix. superbibendo jusculum pulli foliis cichorei silvestr. alteratum.

Finito opiatae tempore, potio purgans exhibebitur; si nondum œdema evanuerit, aut his irritis incrementum susceperit, ad ea confugiendum remedia, quæ ad hydropem curandum præscribuntur; si vero aliquid adhuc solum remaneat, ptisana diaphoretica ex ligno sancto, falsa parilla, radice chinæ, ligno sassafras, & antimonio crudo pulverato in nodulo incluso parabitur. Duos hujus ptisanæ haustus æger sumet in die, mane jejuno stomacho, sero vero tribus horis post prandium per dies viginti, celebrata in fine purgatione, & in medio hujus ptisanæ usu, si necesse sit.

Topica quæ œdema sanare valent, plurima recensentur; ex his præstantiora videntur folia ebuli, igne mediocriter exsiccata, & dein partibus applicata, & si spiritu vini irrorentur potentius resolvunt. Laudantur pariter spiritus vini camphoratus, aqua Reginae Hungariæ, aqua calcis, quæ partes potenter exsiccant: hæc seorsim vel simul mixta conducunt, horum usum per aliquod tempus continuando. Topica parti applicanda eodem tempore, quo remedia interna

usurpantur, ut mutuum auxilium sibi præbeant. Si œdema universal fuerit, topica locum habere nequeunt; idcirco remediis tantum internis debellare oportet.

C A P U T V.

De Emphysemate.

EMphysema tumor est, qui pressioni cedens, citissime dein restituitur; pressus murmur, & sonum quemdam edit; a flatibus collectis produ-
citur.

D I F F E R E N T I Æ.

Tumor hic interdum cuti concolor, aliquando pallescens, aliquando pallidus, dolens quandoque, & sæpe indolens, non est circumscriptus, non multum eminens, fricatu edens fremitum, ratione cuius a tumore seroso distinguitur.

Flatus colligi in variis corporis cavitatibus sæpe experientia demonstrat, uti in cavitate ventriculi, intestinorum, abdominis, & scroti, inde tympanites & pneumatocèle nascuntur; imo flatus ex utero emissos fuisse observatio aliquando docuit, & sectione cadaverum constat ureteres flatibus distentos & dilatatos inventos fuisse, adeoque nulla est pars interna, ubi flatus colligi non possint, sæpius tamen in externis colliguntur, ubi tumorem flatulentum emphysema dictum produ-
cunt; itaque flatus inter membranas sub ipsa cute inter tegumenta & musculos, aut inter musculorum interstitia colliguntur: ex his patet nonnunquam dolorem adesse, dum tumor flatulentus ge-
ne-

heratur ob nimiam distentionem & divulsionem fibrarum membranas invicem annectentium.

CAUSÆ.

Quoniam flatus emphysema non pariunt, nisi dum in partibus externis colliguntur, ex eo sequitur hunc tumorem fieri posse, vel a vulnere, vel a causa interna; a vulnere fieri facile concipitur, cum aer per vulnus ruens in interstitia membranarum, calore loci expansus & rarefactus, partem in tumorem elevat; similiter vulnere thoracis penetranti emphysema sæpe adiungitur, quia aer e cavitate thoracis per vulnus exiens, a fasciis, aliisque quibus vulnera deligantur, retentus, in partes vicinas ruit, quas sua rarefactione in tumorem attollit, eadem ratione vulneribus colli in trachæam penetrantibus, tumor flatulentus frequenter adiungitur.

At conceptu difficilius est quomodo, illæsa cute, flatus colligi possint sub ipsa: ut flatum collectio facilius intelligi possit, notandum fluida omnia humanæ machinæ maxima copia aeris esse repleta, quod evincit effervescencia ingens, quam subito contrahit sanguis in machina pneumática, aere exantlato; tunc non aliter effervescit, ac si igni vehementi exponeretur, & bullas aeris innumeras emittit; ergo ut tumor flatulentus fiat, sufficit ut aer ex ergastulis fluidorum expressus per poros vasorum, ex horum cavitate exire possit; ergo ad tumorem flatulentum generandum duo requiruntur: 1. Ut aer ex interstitiis fluidorum, ubi retinetur, exprimatur. 2. Ut pori vasorum satis pateant ad aeris expressi egressum.

Primum fiet, si fluida lente provoluta partibus crassioribus consent, quæ ob motus tarditatem, vi coælionis naturalis strictius unitæ, aerem e

suis poris exprimunt; verum fluida sic lentescunt, vasa in quibus continentur, replent; nec ob motus defectum stimulant; vasa igitur utpote distensibilia, extenduntur, horumque pori majores ubique fiunt, adeoque aer ex interstitiis fluidorum expressus, sui juris factus, per poros vasorum dilatatos exhibet.

Fiet adhuc tumor flatulentus, si fluida exsiccantur, cum ob feri defectum, horum partes strictius unitæ, poros pauciores, & minores relinquunt, ac proin aeris spirulæ expressæ sui juris fiunt; verum fluida exsiccata intra vasa lentescunt, quæ ideo magis repleta poros patentiores facient; ergo aeris spirulæ per poros ampliatos exhibunt, & in interstitiis partium vicinarum colliguntur; spirulæ aeris egressu favet continuus sanguinis ad vasa, ubi fluida lentescunt, appulsus, quo humores remorantur, magis ac magis premuntur, horumque pori imminuuntur, aerisque partes vi majori exprimuntur ac in poros vasorum dilatatos urgentur; inde patet cur emphysema cachecticos & melancholicos præ cæteris afficiat.

S Y M P T O M A T A

1. Tumor est, quia spirulæ in interstitiis membranarum collectæ, calore partium vicinarum expansæ, partem in molem majorem attollunt.

2. Is tumor pressioni externæ cedit, quia aeris spirulæ dilatatæ, vi externa compressæ in minus spatium rediguntur, adeoque tumor compressioni cedit.

3. Vi comprimente ablata, tumor subito, & quasi cum impetu restituitur, quia spirulæ aeris in minus spatium redactæ, subito suo elatere expanduntur; ergo tumor ad priorem magnitudinem redit.

4. Mur-

4. Murmur & sonus quidam, percussio tumore percipitur, quia spirulæ aeris percussione subito depressæ, suo elatere subito quoque restitutæ, in membranas vicinas tensas valide impetunt, qui impetus aeri externo per membranas communicatur.... Hæc facile concipi possunt, si attendatur aerem summe elasticum esse, & facile comprimi posse. Rursus quo magis aer comprimitur, eo majori & validiori elatere restituitur: dum suo elatere fruitur, aeris particulæ a sese invicem recedunt, adeoque majus spatium occupant, aerem suo elatere ad ingentem & fere incredibilem dilatationis gradum pervenire experimenta a clarissimo Boyleo facta demonstrant.

5. Dum emphysema fit, dolor quandoque adest, facta violenta fibrarum distractione, præsertim dum flatus inter integumenta & membranam musculorum colliguntur, distractis, imo disruptis fibrarum fasciculis, quibus hæ membranæ nectuntur. Hæc autem fibrarum disruptio tantum dolorem quandoque excitat, ut cutis externa inflammatione corripitur, & signa suppurationis appareant, quæ tamen nulla est; unde his mitigatis, cute incisa, flatus pro pure erumpit; inde patet ratio cur tumor is cuti concolor quandoque sit, & cur aliquando inflammetur.

D I A G N O S I S.

Emphysema uti facile noscitur, ita a quovis alio tumore distinguitur; hoc habet singulare & sibi proprium, quod quocumque alio tumore levius sit, & tumor simul tensus & summe elasticus sit. An a causa interna, an a vulnere fiat, cognitu facile. Utrum particularum sanguinis moles, motusque tarditas, vel crasis humorum sicca emphysema produxerit, Medicus sciet, cognita ægri temperie, &

attentè consideratis quæ morbum præcessere & comitantur.

P R O G N O S I S.

Tumor flatulentus periculi expers est, nisi mole maximus fuerit, aut cum altero affectu complicetur; solet resolutione sanari, discussis scilicet flatibus. Interim si remediis convenientibus resistat, inflammationem parit, & suppurationem; quia cutis vascula sanguifera præ nimia extensione arctata, motum sanguinis præpediunt, qui idcirco in ipsis collectus inflammationem parit.

C U R A T I O.

Ut flatus collecti discutiantur, humores spissi incidendi ac dividendi sunt, elaterque vasorum debilitatus exsuscitandus est, præmissa diæta conveniente, imò & venæ sectione, quæ tamen sæpe omittenda est; præscribatur potio purgans.

Rx. Senn. mundat. dr. ij. rh. contus. & tartar. solubil, ana dr. j. summitat. absinth. p. i. coq. in decoct. polypod. quercin. ad unc. vj. in colatur. dissolv. mann. calabrin. unc. ij. add. electuar. diacartham. dr. i. & sem. f. potio.

Alterà a purgatione die sequens paretur apoze-
ma per octo dies sumendum.

*Rx. Radic. brusc. & cichor. ana unc. j. ligni sas-
safras & radic. chinæ contus. ana dr. iij. coq.
per horam unam in aq. fontan. lib. i. & sem.
dein. add. caneros fluviat. in aq. calida lotos,
& in mortar. marmor. contus. n. iv. coq. per
hor. sem. sub fin. coction. leviter bulliant epithym.
in-*

incis. folior. fœnicul. & semin. anis. contus. ana p. i. colet. & exprimatur, f. apozema.

Finito apozematis usu, purgatio iterabitur, ac dein pulvis sequens per dies decem sumendus præscribetur.

Rx. Croc. mart. aperient. ror. majal. præparat. gr. xv. rh. pulverat. scrup. j. sal. tamarisc. & flor. martial. ana scrup. sem. cinnam. nuc. moschat. pulverat. & diagred. ana gr. vj. m. fiat pulvis pro una dosi.

Æger statim ab assumpto pulvere jusculum hauriet, pullo juniori confectum, & foliis cichorei alteratum. Finito usu pulveris, potio purgans iterabitur; quo tempore remedia interna adhibentur, topica parti affectæ imponere oportet, quæ sola sæpe hunc tumorem discutiunt, itaque tumor sequenti decocto foveatur.

Rx. Fol. merd. puleg. rbut. ana m. i. fol. fœnicul. m. sem. flor. chamemel. & aneth. ana m. sem. semin. anis. & cumin. baccar. lauri ana unc. j. coq. in æquis partibus aquæ & vini alb. ana lib. iij. colatura add. aq. vitæ rectificat. unc. iv. servetur pro fovu.

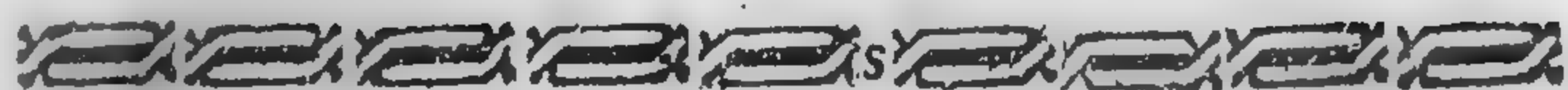
Bis, aut ter in die partem affectam fovere oportet per sex aut octo dies, quibus elapsis, fiet bis in die linimentum cum oleo cucumeris asinini per hebdomadam continuandum, quod si satis non proficit, huic adjungere oportet oleum anethi, rutæ, nucis moschatae, nardi, aut cinnamomi, & spiritus salis ammoniaci guttas aliquot, quæ poros aperiant, vasorum elaterem augent, flatus potenter discutiunt.

Si his tumor obsistat, Auctores suadent emplastra resolventia apponere, ut de cicuta, de Vigo, diabotanium, imo vesicatorum, ut major in parte excitetur calor, vel cataplasma sequens imponetur.

R. Radic. bryon. & irid. ana lib. ij. radic. cucumer. asinin. & lilior. ana lib. j. coq. in aq. fontan. s. q. ad putrilaginem, trajiciantur per setaceum, ut pulpa extrahatur; hæc calida parti imponenda est per aliquot dies.

Demum si tumor non discutiatur, perforandus est instrumento quod gallice dicitur *le troquart*, quo flatus exhibunt; dein cataplasmata, aut emplastra resolventia, vel fots, parti sunt imponenda. Notandum ejusmodi medicamenta actu calida parti ægræ semper imponenda esse.

Dum emphysema ab humorum siccitate, & vaporum rigiditate oritur, diæta humectans esse debet, venæ sectio in principio morbi celebranda, quæ iterabitur juxta vires ægri, & necessitatem; purgantia mitiora larga manu exhibenda; tandem fots & cataplasmata anodyna, & relaxantia parti imponenda, exhibitis interius humectantibus, & refrigerantibus, uti juscula pullorum, serum lactis, lac ipsum caprillum, vel asininum, quibus vasa rigida laxantur, humores ficci diluuntur; inde sanguinis circuitus restituitur, ac poris dilatatis, patent flatibus viæ, quibus discuti possint.

CAPUT VI.

De Ambustione.

Ambustio est solutio continui cuticulæ & cutis ut plurimum, nonnunquam & partium subiectarum vi ignis facta.

Tres hujus statuuntur gradus seu species; si materia quæ urit, non diu corpori adhærescit, & levis fuerit, ut flamma straminis, lini, stupæ, vel aqua quæ cito defluit, solummodo pustulæ, seu parvæ vesiculæ elevantur, primus est gradus; hujus indicia sunt, cutis rubicunda, dolor pungitivus, & nisi remedia statim adhibeantur, fit cuticulæ a cute vera separatio, cum vasorum, quibus limpida aqua continetur, ruptione.

Secundus gradus fit, dum materia urens corpori adhærescit, aut calore vehementiori prædita est, ut ferrum ignitum, liquefactum metallum, vel lignum igne accensum; ita pix, oleum, accensa; tunc non solum elevantur pustulæ, verum & cutis ipsa aduritur, exsiccatur, contrahitur, nondum tamen facta est crusta, & eschara.

Tertius gradus excitatur, si res ignita diutissime adhærescit, & vehementissimum in se continuerit calorem; tunc non solum cutis, verum & muscoli, venæ, arteriæ, nervi, cæteræque partes subiectæ comburuntur, contrahuntur, & in escharam siccantur: gradus is indicatur, si subiecta cutis nigra, vel saltem livida conspiciatur, & cum scalpello pungitur, obtuse sentiat; dura nimirum & exsiccata existente crusta, quam demum deciduam ulcus excipit putridum, profundum. Is addi potest alius ambustionis gradus, cæteris pejor, cum pars tota, ut manus, pes, igne comburitur.

In tertio gradu humores partibus igneis pluribus foeti, in pus acre, corrosivum mutantur; hinc puris fetentis magna copia generatur. Hæc ambustionis species febrem semper habet comitem, tum ratione doloris, qui vehemens esse solet, tum puris indole & quantitate. Dolor autem & febris plurima alia symptomata quandoque pariunt,

D I A G N O S I S,

Ambustio solo ægri relatu noscitur; quis vero ejus sit gradus, ex attenta consideratione eorum, quæ superius exposita sunt, Medicus facile noscet,

P R O G N O S I S,

Ambustionis prognosis varia est pro vario ejus gradu, & dignitate partis affectæ. In primo gradu nullum est periculum; in secundo adest periculum; in tertio prognosis gravis, & interdum mala. 1. Ratione febris & vehementiæ symptomatum. 2. Ratione ulcerum subsequentiæ. 3. Ratione partium ambustarum, ut dum arteriæ, venæ, tendines comburuntur: demum ambustio periculum affert ratione partis affectæ: sic ambustio manus, faciei, & oculorum præsertim gravissima symptomata plerumque parit. Hæc species ambustionis, ob ulcus putridum & profundum quod parit, cicatricem gravem & difformem relinquit, a qua color naturalis partis immutatur. Alopeciam similiter parit, destructis, aut penitus erosis bulbis, & quibus pili originem.

C U R A T I O,

In primo & secundo ambustionis gradu æger modice cibetur, & cibis facilis coctionis vescatur; in
ter-

tertioratione febris & vehementiæ symptomatum, diæta tenuis, humectans & refrigerans est concedenda, aqua, vel ptisana foliis capilli veneris, & floribus malvæ parata sit potus ægri; sanguis illico mittendus, venæ sectio pluries iteranda, habita ratione ad vires ægri, ætatem, temperamentum, & symptomatum vehementiam. Narcotica quoque adhibenda sunt ad dolorem mitigandum; & si saburra in primis viis adesse noscatur, facta sufficienti vaporum depletione, eam convenientibus remediis eliminare oportet, sed imprimis ad topica statim confugere est necesse: in primo & secundo ambustionis gradu, nihil convenientius parti apponi potest, quam vinum tepidum, & aqua vitæ modica quantitate admixta; vinum & aqua vitæ igneas particulas in parte ambusta nidulantes attrahunt, & veluti ex ipsa avellunt; sicque symptomata ambustionis imminuunt; quapropter vulgus in levi ambustione solet partem ambustam ad ignem approximare, ut igneæ particulae in parte infixæ ab igne attrahantur, idque cum magno levamine fit; male ergo ambustioni medentur, qui aquam frigidam, aut alia quævis frigida parti ambustæ apponunt: si plures tamen vesiculæ erumpunt; si dolor admoto vino tepido non sat mitigetur, ut quandoque fit in secundo ambustionis gradu, tunc unguento de lithargyro, vel cerato Galeni confecto ex cera nova, & oleo amygdalarum dulcium sine igne parato, partem ambustam bis, terve in die illinire oportet, aut sequens paretur unguentum, quod parti illiniatur.

℞. Flor. sambuc. m. sem. infund. leviter in aq. bord. lib. sem. cola, dein lardum accende, ac igne fusum cadat in colaturam, donec unguenti consistentiam adipiscatur, f. unguentum.

Pustulæ seu vesiculæ non statim aperiendæ, ne de-

denudata cute dolor vehementior excitetur; verum post aliquot dies, ubi cutis regenerari incipit, aperiendæ; quin & diutius earum apertio non protrahenda, ne contentus humor acrior fiat, cutemque erodat & exedat.

In tertio gradu quoniam vasa cutis, partesque ei subiectæ, a graviore ambustione ita corrugantur, & constringuntur, ut sanguis affluens libere permeare atque per partem ambustam circulare non possit; inde magnum gangrænæ & sphaceli periculum imminet; idcirco in hac ambustionis specie vesiculæ omnes quamprimum sunt incidendæ, ut acre urensque serum effluere possit; dein eschara leviter separanda, aut saltem diversis in locis ad sanam usque carnem incidenda, ut acris sub crusta retenta lymphæ effluere, medicamenta penetrare, & quidquid a combustionē induratum est, emolliiri possit. Hæc separatio primo, aut secundo die fieri debet, priusquam pars affecta infletur, & statim hoc unguentum apponetur.

Rx. Butir. recent. insuls. unc. iij. balsam. Arcei unc. ij. ol. ovor. & amygdalar. dulc. ana unc. j. f. unguentum.

Dein linteam reduplicatum sequenti decocto imbutum applicabitur.

Rx. Florum sambuc. m. i. flor. melilot. & chamemel. ana m. sem. infund. in aq. bord. lib. iij. serva ad usum.

At si dolor acerrimus fuerit, si eschara ficcior vasis integris firmitus adhæserit, oleo ovorum vel amygdalarum dulcium illiniatur superimposito cataplasmate de mica panis.

Ubi primum separatio escharæ facta fuerit, tunc
ulcus

ulcus detergendum est unguento de lithargyro, de cerusa, de minio; quia plumbi præparationes serum urens & pus acrius facile absorbent, partesque igneas facile suscipiunt, & extricant, sicque dolorem mitigant; vasa antea rigida & excorugata emolliunt & laxant; unde laudabilis suppuratio succedit, qua quidquid est putridum & affectum a partibus sanis separatur.

Si ambustio articulos afficiat, eadem adhibenda sunt remedia: at si facies ambusta fuerit nullum cataplasma imponendum, fons tantum adhiberi possunt; & oleo ovorum aut amygdalarum dulcium pars ambusta illinienda est, ut magis ac magis emolliatur, ac cicatricis deformitas minuat. Verum si oculos ambustio afficiat, nec oleum, nec cataplasma imponere oportet; tunc morbus collyriis sanandus est, ut aqua plantaginis, rosarum; vel rosæ rubræ in vino infundantur, quo foveatur oculus; imo linteum hoc decocto imbutum oculo ambusto imponendum est: pariter tuthia præparata, vel sarcocolla lacte nutrita confert, quæ in aqua rosarum solvetur, aut rite pulverata oculo admovebitur, præsertim si jam ulcus adfuerit; item crocus in aqua rosarum infusus, sæpe oculo ambusto & suppuranti prodest; si dolor & inflammatio maxima fuerint, imponi potest pulpa pomi regii igne cocti, cum lacte ad formam cataplasmatidis permixta; ut primum mitigatis dolore & inflammatione, suppuratio laudabilis fit, tunc sequenti collyrio uti oportet.

Rx. Aquar. plantagin. rosar. & euphras. ana unc. i. & sem. trochisc. alb. Rhasis subtiliter pulverat. dr. j. tuth. præparat. scrup. j. sacchar. saturn. scrup. sem. misc. pro collyrio.

Dum in partibus carnosis, vel membranosis am-

buſtio magnum & profundum ulcus producit, tunc ulcus detergere & mundificare oportet lotionibus vulnerariis, imo aquis thermalibus, ut cicatrix cito inducatur; ad hoc confert emplaftrum de ceraſa, de minio, &c.

C A P U T VII.

De Contuſione.

Quoties pars quædam corporis externa, motu, reſiſtentia vel preſſu corporis obtuſi patitur coloris mutationem in rubrum, ſuſcum, nigrum, flavum, viridem, & intumeſcit, contuſa dicitur. Contuſio igitur eſt intumeſcentia alicujus partis, cum coloris mutatione in rubrum, & nigrum, a corpore duro, & obtuſo percutiente, vel premente facta: corpus vero obtuſum & durum partes corporis humani duplici modo percutit, vel dum in corpus humanum impetit, aut cum iſtud in corpus durum & obtuſum incurrit.

D I F F E R E N T I Æ.

Contuſio levis eſt, aut gravis; ſimplex, aut complicata; in levi contuſione ſola fit vaſorum partis affectæ diſtractio; in gravi fit accumulatio vulnuſculorum cum attritu ſolidorum, unde ſanguinis in inania vicina effuſio fit; hæc contuſio echymofis dicitur; hætenus contuſio ſimplex eſt; complicata vero dicitur, dum pars contuſa vulnus ſenſibile patitur, aut in fragmenta laceratur; vel a cauſa contundente venæ arteriæve ſenſibiles aperiuntur; membranæ, tendines, muſculi valde læduntur, & quaſi atteruntur, aut oſſa franguntur: de-

demum, dum viscera in cavitatibus internis contenta a causa contundente læduntur; inde patet causa & origo innumerabilium morborum qui contusionem complicatam sequuntur, uti caries, gangræna, sphacelus, ulcera interna, quæ mortem certam inferunt.

S Y M P T O M A T A.

1. In levi contusione color partis mutatur, seu successive diverso colore afficitur, quia a causa contundente tanta fit vasorum distractio, ut horum elater maxime debilitetur; idcirco sanguis appellens in ipsis accumulatus, primo ruborem parit, cui livor cito succedit; quoniam sanguis in vasis laxis parum elasticis cumulatur, ab ipsis parum premitur; ergo vix in ipsa resistit, adeoque imminuta vi solidorum in liquida, minuitur actio liquidorum in solida, & partes sanguinis cumulati invicem cohærentes, livorem vasis, in quibus hærent, tribuunt.

2. Fit quædam partis contusæ intumescencia, a sanguine collecto in vasis parum elasticis.

3. Dum causa contundens validius agit, vascula quoque magis distracta vulnuscula patientur, seu fiet particularum vascula componentium insensibilis separatio, unde sanguis per rimas factas effluet, sicque fiet contusio, quæ echymosis nominatur.

4. In contusione livor e parte prius affecta in vicinam quandoque transit; sanguis hærens in vasculis contusis paulatim ea replet, tendit, stimulat; ergo eorum elaterem paulatim exsuscitat; unde vascula sanguinem hærentem premunt, & ad progrediendum cogunt, qui idcirco progrediens absque sufficienti divisione vasa vicina subit, intra ea lente motus colorem suum lividum eis tribuit;

buit; quoniam vero vasculorum elater paulatim intenditur, aucto vasculorum elatere, major fit sanguinis pressio; ergo sanguis in minores particulas dividitur, & color ejus ater in flavum vel viridem mutatur, brevi rubicundus futurus. Verum notatu dignum est partem contusam nunquam suppurare, dum livor e parte in partes vicinas serpit; secus vero, livorem fixum in parte contusa suppuratione affici; ex quibus pater in omni contusione non esse essentialiter solutionem continui in partibus insensibilibus, cum omnis contusio suppurationem non pariat.

5. Si causa contundens externas partes valide feriat, inde contusio complicata fiet: quæ plurima mala valde periculosa pariet, præsertim gangrænam & sphacelum, quibus contusæ partes sæpe corripuntur; fracto vasculorum contusorum elatere, humores stagnant; abolito circuitu, putrescunt; ex his liquet cur vulnera a corpore contundente facta gangrænae & sphacelo adeo sint obnoxia. Rursus dum contusio plurima vascula rumpit, suppurationem excitat. Demum si arteriæ aut veræ sensibiles aperiantur, hæmorrhagia contusioni adjungitur; si tendines lædantur, dolor & febris accedunt, horumque fit suppuratio, gravissimis stipata symptomatibus.

At nihil pejus in contusione gravi, quam viscera in cavitatibus internis contenta lædi, inde horum inflammatio, suppuratio, & gangræna oriuntur, quibus Medicina nullatenus succurrere valet, quæ mortem certissime afferunt; & si vas quoddam notabile a vehemente contusione aperiat, effusa maxima cruoris copia, mors cito accedit; at si sanguini e vasis effuso via quædam pateat, qua extra corpus ejici possit, nec tam cito mors accedit, nec tantum imminet periculum; sic a contusione thoracis, sputum cruentum sæpe fit;

fit; contuso abdomine, hæmorrhagia per anum & partes genitales, & quandoque sanguis vomitu rejicitur; si vero abdomen graviter contundatur, utero gravido, abortus producitur.

D I A G N O S I S.

Contusio ex relatu ægri & colore partis affectæ mutato facile cognoscitur. An contusio simplex, an echymosis sit, in principio cognosci facile non potest; sed elapso uno, aut altero die, si livor e parte in partem serpat, contusio simplex est; si constans in eadem parte sit, tunc vascula in pluribus punctis soluta fuisse, sanguinemque extra vasa effusum, signum est. Rursus in echymosi pars affecta paulo magis tumescit; calor & dolor brevi accedunt, quæ suppurationem futuram indicant. An carnes, tendines, arteriæ, venæ, ossa demum læsa fuerint, non facile cognoscitur, nisi gravissima statim accedant symptomata; sæpe etiam fit ut partes internæ contusæ paulatim tantum inflammantur, suppurent, aut gangræna corripiantur; inde dolor, febris lenta, mors tandem talem contusionem sequuntur, & quod magis in hac contusionis specie mirum videtur, sæpe fit ut partes externæ graviter contusæ cito sanentur, dum internæ levius læsæ affectus lethales pariunt; quod ob majorem partium externarum duritiem fit, quæ magis quam internæ vi contundenti cedentes, minus quoque a causa contundente afficiuntur. Quænam sit contusionis species, & quæ causa contundens ex ægri relatu & concomitantibus Medicus assequetur.

P R O G N O S I S.

Varius est contusionis eventus, ratione hujus

speciei & præstantiæ partis contusæ; contusio simplex levis est affectus, qui resolutione semper sanatur: gravis vero resolutione & sæpius suppuratione terminatur: si tegumenta solum contusa suppurent, nullum exinde periculum plerumque imminet; ast si vasa notabilis amplitudinis rupta fuerint, unde suppuratio gravior excitatur; si tendines aut muscoli graviter contundantur, vel ossa a causa contundente frangantur, sæpe suppuratio fit gravissimis symptomatis stipata: ast nunquam periculum majus est, quam dum partes internæ contusione læduntur, uti cerebrum, pulmones, viscera abdominalia, aut majora vasa in his cavitatibus contenta; hæ contusiones summum habent periculum adjunctum ob numerum & vehementiam symptomatum, sæpeque mortem pariunt propter præstantiam, usum, & situm partium affectarum: ætas & ægri temperamentum considerata, quæ ut plurimum prognosim pejorem faciunt.

C U R A T I O.

Contusioni simplici sæpe medetur aqua frigida statim applicata, quæ vasculorum contusorum fractum elaterem restituit, inde minor humorum stagnationi occasio præbetur, & vascula oscillantia humores appellentes premunt, & progredi coguntur; sicque fit humorum resolutio. Si pars ab uno, alterove die contusa fuerit; aqua frigida, nix, vel glacies applicata non profunt, imo humores stagnantes magis cogendo nocent, & suppurationem excitant. Tunc folia parietariæ, aut pet rosellini in sartagine frixa, aqua vitæ rectificata imbuta, parti affectæ applicata profunt; aqua quoque vulneraria dicta contusioni medetur, ut & spiritus vini, aqua Reginæ Hungariæ; sæpe maximi est usus pulmo vervecis aut vituli calidus, parti admotus; is

is partibus volatilibus humores coagulatos liquat, vasculorum elaterem blande stimulando sollicitat, partibusque unctuosius fluida stagnantia diluit, & vascula flexibilia ad oscillandum aptiora efficit; inde mos est, dum lapsu ab alto, aut quovis alio casu totum corpus contunditur, id involvere pelle vervecis recenter mactati adhuc cruenta & calente, quod non semel cum maximo successu factum fuisse constat.

Interim diæta sit conveniens, plena tamen; si æger plethoricus sit, sanguinem mittere convenit, imo & purgantia adhibere, si saburra in primis viis lateat; ad sanguinem grumosum præsertim atterendum intus assumitur infusum herbarum vulnerariarum, genevensium præsertim, vel parandum est decoctum cum radice aristolochiæ, rotundæ, faniculæ, & bugulæ foliis, quæ magnopere ab Auctoribus laudantur; his adjungi potest terebinthina veneta ad drachmam unam semel in die sumpta, per aliquot dies continuata; ita balsamum de Copahu ad guttas quindecim, vel ægyptiacum ad guttas quatuor vel quinque, quæ contusioni sanandæ conducunt.

Dum echymosis est, seu contusio gravis, eadem remedia spirituosæ & volatilia, tam extus quam intus adhibere oportet, ut effusi sanguinis resolutio obtineatur: diæta vero fortior sit, & sanguis juxta necessitatem mittatur. Verum si hæc irrita fuerint, & echymosis perseveret, suppuratio sola ei mederi potest, adeoque ea quam cito promovenda, ad moto cataplasmate maturante; ut primum signa supurationis apparent, pars illico cultro secanda, ut pus collectum effluat; ulcus dein convenienter detergendum, atque mundificandum, unguentis appositis ut supra, dum de abscessu aperto egimus, donec cicatrix firma fiat.

Hoc interim in curatione hujus ulceris annotandum,

dum, non cohibendam esse suppurationem, imo promovendam, donec vascula omnia contusione læsa, suppuratione destructa penitus fuerint, ne suppuratio cohibita pejor recrudescat.

Si arteria aut vena notabilis rupta gravem hæmorrhagiam pariat, ligatura, aut compressione arctanda, ut sanguinis profluvium cohibeatur; si tendo læsus fuerit, suppuratio promovenda, donec pars tendinis læsa ab integris separata fuerit; si os fractum, & in frustula comminutum, pars cultro secanda, ut omnia frustula ossis extrahi possint; vel si majora fuerint, & ossi in pluribus punctis adhæreant, componenda sunt, & vulnus dein convenienter deligandum, promota suppuratione, donec callus in osse factus fuerit, quo facto, de cicatrice inducenda curandum.

Si partes continentes abdominis, thoracis, vel capitis graviter fuerint contusæ, tum ad præcavenda mala quæ ex hac contusione oriri possunt, diætâ tenuis instituenda est, phlebotomia sæpius celebranda, ut vasis maxime depletis, sanguinis stagnatio in parte interna præcaveatur, nec expectandum donec symptomata gravissima fiant; nam utprimum ea apparent, frustra adhibentur remedia, quia major est partium internarum labes, quam ut remediis vinci possit: tunc profunt quandoque externa remedia spirituosus & volatilibus partibus foeta, parti externæ applicata, ut aqua vulneraria, spiritus vini; his tamen anteponenda est venæ sectio repetita, qua nullum est remedium efficacius in hac contusione sananda.

C A P U T VIII.

De Cancro.

Cancer tumor est rotundus, durus, inæqualis, coloris lividi, aut subnigri, cum eminente apice, dolore lancinante, urente, pungente stipatus, vasa sanguifera in vicinis habens tumentia, nodosa, & atra.

D I F F E R E N T I Æ.

Duæ sunt hujus affectus species: cancer enim vel est occultus sive non ulceratus, qui proprie carcinoma audit, vel est ulceratus, & a Græcis *Phagedæna* dicitur; tunc ulcus est aspectu horribile, cum labiis inversis, duris, fungosis, pallido-rubris; raro pus albicans, ut plurimum serum acre, flavum & fetens effundit; serpens ab una parte in aliam vermiculos non raro generat; si gangræna accesserit, fetorem cadaverosum spargit, perseverante dolore lancinante, urente, & pungente. Cancer ulceratus prioris soboles est.

Cancer partes glandulosas, mammas præsertim, imo labia, nares, os, axillas, inguina occupat, nulli parti glandulosæ tam externæ quam internæ parcat. Mulieres præ viris aggreditur; eas invadit quæ per uterum non recte purgantur; accidit ea ætate potissimum, qua catamenia juxta naturæ leges cessare solent, aut dum penitus desierunt; ætas senilis juvenili, cancro magis obnoxia est, cachectici & cacochymici eo cæteris frequentius afficiuntur.

CAUSÆ.

Modo absque ulla causa externa invadit, quandoque natales debet contusioni, pressioni, aut applicationi topicorum fortiorum ad scirrum resolvendum; dum a contusione vel pressione fit, non existimandum ob eam unice causam cancerum productum fuisse; nisi enim adsit pessima fluidorum crasis, contusio vel pressio nunquam generant cancerum; ergo pessima fluidorum crasis, seu labes, vera est canceri causa efficiens, contusio, vel pressio occasionalis tantum.

Is tumor incipit a tuberculo duro, rotundo, doloris experte, nisi valide prematur, tunc dolor levis fere nullus fit, qui cito evanescit; ergo cancer in initio verus est scirrus, qui lente & paulatim incrementum suscipit, crescente tumore, dolor excitatur mitis & tolerabilis, qui acutus & lancinans fit, dum tumor majus incrementum accipit: cum tumor ad magnitudinem notabilem pervenit, vasa sanguifera in vicinia tumoris intumescunt, livida evadunt, quandoque nodosa; calor naturalis cutis tumorem regentis in lividum, aut subnigrum mutatur; tunc dolor lancinans, fere continuus, apex in tumore eminet, ubi cutis valida extensione extenuatur, tandem rumpitur, serumque flavum acerrimum exit; rima hæc crusta sæpe obducitur, quæ frequenter decedit & renovatur, facta singulis diebus seri acerrimi transudatione: tandem citius aut tardius ruptio vasculorum crescit, crescit quoque cutis solutio, augetur seri acerrimi & fetentis quantitas; ulcus demum producitur cum omnibus superius recensitis.

Ex his liquet lympham potissimum affici in cancro, cum partes glandulosas præcipue occupet, & sensim per plures gradus accretionis transeat, quæ sanguini proprie dicto minus convenire videntur.

Liquet adhuc lympham spiffitudine peccare, cum cancer verus scirrus fit in suo initio. Liquet demum non sola spiffitudine lympham vitiari, aliter scirrus idem semper maneret, neque in cancrum mutaretur, imo scitrum aliquando suppurare constat, neque tamen cancrum esse exulceratum; ex his manifestum est causam proximam & efficientem cancri esse lympham spiffam, concretam, quamplurimis particulis duris, salino-terreis gravidam. Hæ vero particulæ partibus lymphæ gelatinosis admixtæ, harumque interstitia seu poros replentes, ejus fluiditatem minuunt & tollunt, easque in grumos & concreta convertunt, quibus lymphatica vasa partium glandulosarum obstruuntur; inde facile patet cur cancer extirpatus in altera parte generetur; cur dum cancer a causa interna producitur, sæpe extirpatione non sanetur, & gravior recrudescat.

Hanc lymphæ pravam crasim plura pariunt, uti vigilæ, & exercitia immodica, animi pathemata vehementiora diu afficientia, usus ciborum falforum, piperatorum, potus nimius vini, & liquorum ardentium præcipue, venus effrænata, morbi venerei neglecti, aut male sanati, evacuationes solitæ suppressæ, ut catameniorum, fluxus hæmorrhoidalis, topica fortiora, & actiora tumori scirroso admota, caustica ipsi applicata, aperientia, & incidentia fortiora ad eum sanandum intus assumpta: ad cancrum producendum conferunt temperies sicca, saluginosa, ætas senilis, quia sanguis in hac ætate, & temperie, partibus serosis, & unctuosus orbatus, salino terreis, sive tartareis dives admodum est, adeoque lymphæ spiffa pluribus particulis duris, salinis, terreis grava est.

S Y M P T O M A T A.

1. Cancer in principio tumor est durus, rotundus, quia obstructio fit paulatim a lymphæ spissa concreta in ductibus lymphaticis glandularum, adeoque nullus dolor in principio.

2. Dum tumor excrescit & augetur, accedit dolor, qui tactu & pressione præcipue excitatur, quia tunicis vasorum in particulas duras & scabras pressis, fibrillæ nerveæ valide distrahuntur.

3. Ut primum cancer ad magnitudinem insignem pervenit, dolor est assiduus, lancinans, urens; tum multiplicatis lymphaticorum ductuum obstructionibus, vasa sanguifera comprimi, sanguinisque motum progressivum intercipi necesse est, idcirco arterias sanguine magis repleri, validiusque oscillare sequitur: hac validiori oscillatione vasorum sanguiferorum duo necessario fiunt. 1. Major & continua fit fibrillarum nervearum distractio. 2. Vasa oscillantia in ductus lymphaticos vicinos obstructos validius impetunt; ergo tunicæ vasorum a particulis duris & scabris lacerantur, inde dolor ille continuus, lancinans.

4. Ruptis vasculis lymphaticis, sanguiferisque, serum effunditur acre, flavum, quandoque loturæ carniæ simile, unde tumor cancrusus in parte eminente mollescere videtur.

5. Vasa sanguifera atro sanguine repleta videntur in vicinia cancri, quod e summe præpedito sanguinis motu deducitur; ex eadem causa fit, ut tumor subniger, & lividus videtur.

6. Tumor cancrusus inæqualis est, quia ex pluribus glandulis obstructis & inæqualiter tumentibus componitur, imo in eo apex eminet, ubi nempe major est glandularum obstructarum intumescencia.

7. Cutis admodum distracta & extensa tenuis fit, hæc vero distractio tanta quandoque est, ut ad par-

partes vicinas extendatur: verum certi sunt extensionis gradus, post quos rima cutis extensæ fit, per quam exit serum viscidum, acre tamen, & flavum, quod aere exsiccatum in crustam mutatur rimam obtegentem.

8. Tunc facta ulteriori feri, & sanguinis effusione, ob multiplicatam vasorum ruptionem, & sero ab aere per rimam penetrante acriori facto, crescit tandem rima, & cancer exulceratur; ulcus vero mirum in modum intra paucum tempus crescit, vasis undique a sero acerrimo erosis, aut a valida distractione a sanguine difficile circulante facta, tunc labia invertuntur, ulcus fit aspectu horribile, serum acerrimum, flavum, fetens admodum evomens, effusa fluida ab aere commota, & agitata putrescunt; unde fetor cadaverosus cum gangræna: verum tanta est feri hujus acredo, ut partes vicinas cito depascat.

9. Cancro exulcerato dolor non mitigatur, quin imo intenditur, quia rupto tumore, motus sanguinis progressivus magis præpeditur, distractio fibrillarum nervearum major est, cum ab aere serum purulentum acrius fibrillas nerveas validius pungit, neque doloris sensationi obstat durities canceri, quia vasa sanguifera tumorem cancrosum perreptantia adhuc mollia dolorem efficere possunt: sanguinem autem copiosius tumorem cancrosum, quam scirrum permeare ex hoc liquet, quod tumor scirrosum sectus ubique fere albescat, & sanguinem paucum fundat; tumor vero cancrosum in omnibus fere punctis livet, inde hæmorrhagia ex ulcere cancroso sæpe fit. Præterea glandula quælibet ex aliis quamplurimis exilissimis conflatur, quæ fibrillis nerveis transversis nectuntur; hæ vero fibrillæ a glandulis intumescantibus distractæ doloris impressionem suscipere possunt: in scirro, nihil est quod fibras distrahere aut punge-

re valeat, ex quo facile intelligitur, scirrum admotis acrioribus, ac potentioribus topicis in cancrum converti, exaltatis ac commotis partibus duris & asperis antea quiescentibus, dummodo lymphæ indurata scirrum efficiens salinis partibus sit feta; neque is dolor in partibus cancro vicinis fit, ut nonnulli dicunt, cum dolor ulceris cancrofi exacerbetur, admotis unguentis, vel etiam si intus leviter tangatur.

10. A dolore cancrum comitante, a pessima indole feri purulenti sanguinem penetrantis, febris lenta, vigiliæ immodicæ, virium prostratio, macies insignis, mors etiam, qua hæc terminantur, repetenda sunt. Hæc a causis memoratis tam facile fluunt, ut nulla explicatione egeant. Plura cancro adjunguntur altera symptomata, quæ a morborum complicatione, a parte affecta producuntur.

D I A G N O S I S.

Cancer ex allatis facile noscitur, duo sunt quæ ejus essentiam constituunt, durities nempe & dolor lancinans; in principio verus scirrus est, sive tumor durus & indolens; cancer vero fit, dum dolor accedit; inde in principio non semper cognitum facilis, quia scirrus, qui in suppurationem abit, dolet; quoniam vero scirrus non dolet, nisi quia inflammatione corripitur, idcirco calet & rubet; ergo quoties tumor durus, scirrosum dolet sine ullo rubore & calore, toties illud indicat in cancrum converti.

Cancer exulceratus facile signis allatis noscitur, & ab ulcere cancroso distinguitur, quia ulcus cancrosum absque tumore incipit, verum perseverante ulcere, labia fiunt dura & inversa.

Quamvis cancer ut plurimum partes glandulosas

occupet, fit tamen quandoque in partibus membranosis, & carnosis, quia in his quoque partibus vasa lymphatica non desunt, quæ cancro efformando apta quandoque fiunt.

An cancer a causa tantum interna producat, an ad eum efficiendum causa externa concurrat, ex relatu ægrotantis Medicus assequetur. Dum in partibus internis sedem habet, difficilius cognoscitur, suspicatur tamen ex dolore lancinante & urente, diu eandem partem occupante, ex irrita medicaminum vi, febre lenta, macie, & atrophia totius corporis.

P R O G N O S I S .

Cancer sive occultus, sive exulceratus gravissimus est affectus, plerumque lethalis; occultus a causa tantum interna ortus facile exulceratur, non ita cui causa externa natales præbuit. A quacumque causa cancer oriatur, nihil ei applicandum; nam in euchymis occulti canceri quiescentis facilis toleratio, moti rabies. Id confirmat Hyppocrates Sect. 6. Aphor. 38. quibus canceri occulti adsunt non curare melius est; curati enim citius intereunt, non curati longiori tempore vivunt; nihil enim pejus cancerum exulcerari.

Cancer qui faciem occupat cæteris gravior est, omnibus enim admotis remediis irritatur, & ad partes vicinas serpit, oculos, palatum, fauces: hinc detestabile nomen, *Noli me tangere*, sortitum est malum hoc. Cancer parvus, incipiens, liber, loco apto situs, vasis magnis non accretus, a causa externa ortus, in juvenili, sanoque corpore, illico ferro abscindendus est, si solus sit in toto corpore: si multum accreverit, aut exulceratus fuerit, operationis eventus maxime dubius, quia sanguis plurima materia cancrosa inquinatus, aut cicatri-

gem

cem fieri impedit, aut cancrum in altera parte generat; ergo ratione durationis morbi, ægrotantis virium, ætatis & temperiei diversa est ferenda prognosis.

C U R A T I O .

Cancrī occulti & exulcerati duplex est curatio, palliativa alia, alia radicalis. Curatio palliativa cancrī occulti internis potius absolvenda est remediis, externis quæ cancrum occultum exulcerant. Quidam suadent cancro occulto applicare lintea reduplicata, urina recenti madida; alii arenam maris laudibus extollunt: interim veros cancrōs hac methodo fuisse sanatos nunquam vidi. Melius est nullum applicare remedium, sed lymphæ spissitudinem, & crasim falsuginosam remediis internis emendare; idcirco blanda purgantia ex tamarindis, cassia, senna & manna paranda sunt. Dein juscula pullorum cum cancris fluviatilibus & millepedis parata, quæ in hoc morbo tanquam specifica habentur; incidunt enim lympham spissam, & acrem, & per vias urinarias eliminant: iis succedit usus lactis asinini & vaccini, imo diætā lactea, qua nihil utilius ad dolorem cancrī mitigandum, ejusdem progressus præcavendos; diu vero & per plures annos, æger diætā lactea utatur, exhibito bis aut ter in hebdomada pulvere ex chinachina, terra Japonensi, & pulvere millepedarum ana scrupulo uno, raro adhibenda sunt purgantia, solum dum necessitas exigit.

Ast dum cancer occultus parvus est, incipiens, liber, id est partibus vicinis non adhærens, in loco apto ut excindatur, a causa præsertim externa ortus, ægerque in ætate juvenili est, viribus, & temperie bona præditus, excisio cancrī est tentanda, ni a causa venerea oriatur; tunc frictiones

mercuriales prudenter adhibendæ sunt, quibus cancer quandoque sanatur, aut saltem, viru e massa sanguinis expurgato, felicior erit operationis eventus. Priusquam excisio canceri fiat, æger præparandus est, venæ sectione convenienter repetita, blanda purgatione, jusculis pullorum, sero lactis clarificato, imo lacte asinino & vaccino, si necesse sit, dein excisio facienda, & vulnus blandis unguentis deligandum; & quia febris adest, diætâ debet esse tenuis & refrigerans; venæ sectio iteranda, dolor narcoticis compescendus; febre remissa, & purgatione blanda exhibita, ad lac properare oportet, imo diætâ lactea uti, modo vires stomachi permittant, quo nihil præstantius ad sanguinem edulcandum, dolorem mitigandum, & tandem bonam cicatricem inducendam.

Sed si cancer jam ulceratus fuerit, raro operatio usum habet, ni cancer parvus sit, liber, recenter exulceratus, a causa externa ortus, & vires ægri vigeant, non macilentus, & optimo temperamento præditus sit; si quædam horum desint, non exspectanda salus; quin operatio ægri interitum accelerat. Nec melius succedunt caustica arsenicalia, quæ nonnulli adhibent; hæc malum exasperant, & non tollunt; tunc ergo curatio palliativa solum adhibenda; idcirco non neglectis medicamentis internis, superius propositis, cum convenienti victus regime, topica cancro exulcerato applicanda sunt; varia autem adhibentur, imo & adhibere convenit ad dolorem mitigandum, qui a nonnullis exacerbatur; prosunt quandoque folia solani scandentis, baccis nigricantibus, costis resectis, applicata; nunquam folia solani hortensis, hyosciami hortensis, & plantaginis; in aqua hordei decoquuntur, & splenia hoc decocto imbuta ulceri apponuntur. Quidam cancro exulcerato oleum amygdalarum dulcium sine igne paratum, vel oleum ovorum recens illi-

T. II. G niunt;

niunt; his oleis modo mitigatur dolor, modo vero intenditur; prodest aliquando ceratum ex oleo amygdalarum & cera nova simul mixtis compositum, ad dolorem ulceris mitigandum, ejusque progressum retardandum; plerumque profunt plumbi præparationes, ex quibus unguenta varia parantur sic.

℞. Olei amygdalar. dulc. unc. ij. ceræ albæ dr. vj. plumbi ust. ac loti unc. sem. oleum cum cera liquefiat, & addito plumbo agitentur per sex horas in mortario plumbeo, fiat ceratum.

Aliud sic parari potest.

℞. Succ. solani hortens. depurat. lib. sem. teratur in mortar. plumbeo, donec crassescat, & plumbi colorem acquirat, tunc admisceatur exacte cerusæ & lithargyrii ana unc. j. fiat unguent.

Nonnulli maxime extollunt unguentum de ranis viridibus, cujus hæc est descriptio.

℞. Ranas virides in aquis puris degentes n. xv. eas conjice in vas fictile vitreatum, multisque exiguis foraminibus in fundo pertusum, illarum ora butyro imple, hinc vas, ne quid exhalet, luto diligenter oblinito, cui alterum, effossa terra, conclusum suppone, ignemque in ambitu accende, dein liquorem stillantem collige, & cum ranarum pulvere exacte misce pro linimento.

Quandoque paratur unguentum cum jure ranarum contusarum, & expressarum; jus illud in mortario marmoreo teritur, additaque ceræ albæ sufficienti quantitate, fit unguentum; aliqui carnem vitulinam crudam cancro ulcerato imponunt, ut

.vis rodens materie purulentæ, succo mucilaginoso carnis vitulinæ temperetur. Plura ab aliis laudantur medicamina quæ irrita sunt, ea tamen noscere oportet, ut successive apponantur, & quod magis proficuum fuerit, adhibeatur; sæpius in die ulcus deligetur, ne pus mora longiori acrius fiat, qualibet vice lotionem anodyna ulcus mundandum.

Dum hæc cancro ulcerato apponuntur, non negligenda diæta, præsertim lactea, quæ plerumque canceri ulcerati progressus non parum retardat.

C A P U T IX.

De Strumis.

Strumæ sunt tumores glandularum frigidi, duri, tactui resistentes, & plerumque mobiles. Afficiunt præsertim glandulas colli, manuum, & pedum; axillares & inguinales; carnosæ etiam partibus quandoque non parcunt, tandem partes internas æque ac externas afficiunt.

D I F F E R E N T I Æ.

Dividuntur in benignas & malignas; benignæ judicantur, dum tumor rubicundus æqualis est, nec admodum durus, sine dolore & inflammatione; malignæ vero censentur, quæ ad scirri duritiem accedunt, inæquales sunt, & adjunctam habent inflammationem cum dolore pulsante, unde suppurationis expectanda, aut fiet tumoris mutatio in cancerum. Rursus sunt hæreditariæ, vel adventitiæ, prout a parentibus in prolem transmittuntur, aut post natiuitatem accidunt ob errorem commissum.

Hi tumores in principio minimi cuti concolo-

res indurescunt, & scirri naturam æmulantur; lente accrescunt, molles fiunt, dolor levis & profundus adest, præsertim dum comprimuntur, tumor dein rubore afficitur, & suppuratio fit; quandoque dolor & durities absque rubore accrescunt; tumor intus suppurat, carie ossa subjecta corripuntur priusquam certa suppurationis signa appareant; tumore suppurato & aperto, materia purulenta, viscida, pallida, albicans, aut flava, virescens, sine fetore ejicitur, ulcusque generatur non facile sanandum.

C A U S Æ.

Lympham spissam, particulis salinis fetam, pro strumarum causa fere omnes agnoscunt; interim quoniam lympham spissam glandulosas partes obstruere, ac in tumorem attollere, sine ulla strumarum suspitione constat, ut dum viscera abdominalia glandulæ mesenterii, imo glandulæ externæ post febrem intermittentem, diu perseverantem obstruuntur ac tument; inde inferre licet solam spissitudinem lymphæ ad strumas generandas non sufficere: insuper quædam sunt medicamina, quæ veluti specifica ad strumas debellandas ab omnibus Medicis habentur; ergo strumæ a causa peculiari, quam virus scrofulosum Medici vocant, necessario dependent; idcirco illud determinare impossibile est; a posteriori tamen, seu ab ejus effectibus, naturam ejus acidam esse, adeoque ad lympham spissandam idoneam affirmari potest, quod adhuc ab iis quæ strumas remote pariunt, confirmatum videtur; nam strumas remote pariunt lues venerea confirmata neglecta, aut male sanata; item lac prævum, quo infans alitur, luis strumosa in illius infantis corpore semina gignit, ut si nutrix vinum epotet, alimenta acida, cruda voraciter comedat, venerem acrius ex-

expetat, aut expleat, vel vehementi animi pathemate frequenter corripiatur, ut ita, terrore, mœrore, curis, &c. Si vinum puero lac sugenti detur, aut si ablaetatus epotet; item si carne, vel piscibus sale marino conditis vescatur, aut fructibus immaturis, vel alimentis acidis: adultis etiam accidunt strumæ propter animi pathemata diu graviter afficientia, errores in victus regimine commissos; demum lues illa per hæreditatem a parentibus in prolem transmittitur; opinio multorum est per contagium communicari, & ideo in nosocomiis pueros strumosos a sanis separare solent. Strumæ pueros præ adultis aggrediuntur; nec ulli ætati, sexuive parcent; mulieres cachecticæ, suppressis catameniis, strumas construunt.

S Y M P T O M A T A.

1. Strumæ incipiunt a tumore minimo cuti concolore & scirri naturam æmulante, quia fiunt a lymphæ spissa, ductus glandularum lymphaticos obstruente; hi in contextu glandularum adeo inflectuntur, ut nisi lymphæ fluida [admodum] sit, eos libere permeare non possit; ergo a lymphæ hærente fit tumor durus scirri naturam æmulans, nec color cutis mutatur; quia lymphæ in glandulis paulatim collecta, sanguinis circuitum non mutat; inde tumor in principio minimus lente accrescit, & ideo frigidus nuncupatur.

2. Quoniam lymphæ ad glandulam jam obstruetam continuo appellit, futurum exinde ut ductuum lymphaticorum obstructiones multiplicentur, majorque quantitas lymphæ in glandulis colligatur, unde major lymphaticorum repletio & dilatatio, ac per consequens tumentis glandulæ incrementum citius aut tardius fit, juxta lymphæ spissitudinis gradum, illiusque quantitatem, ex quibus

bus etiam patet ratio cur quandoque una glandula, modo vero plures simul in diversis locis strumosa sint.

3. Qua proportionē obstructions lymphaticorum multiplicantur, majorque lymphæ spissæ copia in glandulis obstructis colligitur, ea quoque lymphaticos ductus magis dilatatos vasa sanguinea comprimere oportet, qua compressione sanguinis circuitus in glandula, & cute eam tegente præpeditur: is vero collectus vasa sua extendit, in ea fortius impetit; fiunt ergo rubor, dolor, & calor, quibus inflammatio designatur: quoniam vero non par est ubique obstructio, modo major in profundo tumoris, modo in ejus superficie; unde fit ut glandulæ strumosa quandoque doleant, caleant sine ullo rubore externo, modo vero hæc tria in tumore appareant.

4. Repleta nimis vasa sanguifera a sanguine accedente, & impetente continuo distenta tandem rumpuntur, item a vasis sanguiferis fortius oscillantibus lymphæ in suis ductibus hærens, premitur; portio ejus fluida effervescit; ergo simul rumpuntur ductus lymphatici, fitque suppuratio.

5. Verum par non est ubique in glandula obstructio, ergo neque eadem est omnium vasorum repletio, atque dilatatio; sed quæ magis replentur & dilatantur vasa, ea quoque citius rumpi oportet; ergo suppuratio modo in profundo tumoris, modo in superficie incipit. In quacumque vero parte incipiat, tumor debet emollescere, quia vasa rupta, suis effusis liquidis depleta, collapsa molliem tumorem efficiunt.

6. Si pus in superficie tumoris fiat, ibi quoque mollieties major percipitur, ruptaque cute dein exit; si contra suppuratio fit in profundo tumoris, minor apparet glandulæ mollieties. Interim pus genitum partes vicinas lædit, inde ulcera fistulosa nascun-

scun-

fcuntur, & si glandula suppurata offi cuīdam adja-
ceat, eroso perioſteo, cariem offi infert: ſi in ar-
ticulo ſedem habeat, puſ, cartilagineſ, ligamenta,
offa ipſa articulata corrumpit, unde varia mala
oriuntur.

7. Apertio abſceſſus in glandula ſtrumofa facta,
aut puris eroſione, aut cutis extenſione, quæ ma-
giſ, ac magis tenuior fit, ac tandem rumpitur,
vel ferro, puſ exit ſpiſſum pallido-albicans, viri-
deſcens aut flavum, id majori ex parte ex lym-
pha ſpiſſa fit, parciore & minima, ex parte ſan-
guinis purpurea, ergo lymphæ ſpiſſæ indolem reti-
net: quoniam vero ſuppurationem inflammatio
ſemper antecedit, ergo a calore, qui inflamma-
tionis comes eſt inſeparabilis, lymphæ varios ac-
quirit colores.

8. Febris accedente inflammatione plerumque
incipit, facta ſuppuratione a particulis purulentis
cum ſanguine permixtis. Perſeverat, & in lentam
mutatur, unde alia oriuntur ſymptomata. Attamen
ſi una tantum glandula ſit affecta, ſi inflammatio
gravis non ſit, ſuppuratio ſine febre accidit: at
ſi plures ſimul glandulæ in ſuppurationem abeant,
aut ſi una tantum ſuppurans mole maxima ſit,
gravi corripiatur inflammatione, vel in parte ad-
modum ſenſibili ſita ſit, ut in manu, in pede,
febris ſuppurationem comitatur: ruruſ etiam ſi
una fuerit ſuppurans, ſi æger cachecticus aut ma-
cilentus ſit, glandula abſque febre non ſuppurat,
quæ rupto abſceſſu, in lentam cito mutatur.

9. Dum ſtrumæ in partibus internis fiunt, plura
eiſ adjunguntur ſymptomata, ab indole & uſu par-
tiſ affectæ repetenda; hæ ſtrumæ internæ nunquam
in ſuppuratum abeunt ſine febre. Ruruſ quoniam
puſ in tumore ſtrumofogenitum nulla via ejici
poſteſt, partes vicinas corrumpit, idcirco febris len-
ta, quam tabeſ & morſ excipiunt: imo tamenſi

via quædam puri pateat, qua foras duci possit, nihilominus tamen ob puris moram & stagnationem, febris lenta, tabes, & mors plerumque strumas internas sequuntur.

D I A G N O S I S.

Quoties glandulæ colli, manuum aut pedum tumore duro, inæquali, doloris experte, in initio paulatim crescente corripuntur, toties strumas adesse indicatur: hæ simplices seu benignæ sunt; malignæ vero si celerius accrescant, rubeant, caleant, doleant; tandem si tumores rubri, calidi sint, & emollescant, jam suppuratio incipit, aperti tumores pus evomentes in ulcera mutantur, quæ difficile ad cicatricem perducuntur.

Strumæ partes externas afficientes, facile tactu & visu noscuntur; quæ in partibus internis fiunt, difficillime. Strumarum internarum non levis est suspicio, si æger absque ullo affectu præcedente, febre lenta correptus, tumores strumosos ab infantia passus fuerit, aut a parentibus strumosis natus acciperit, vel lac nutricis suxerit lue scrofulosa suspectæ. Signa causarum ab ægri & astantium relatione petenda sunt, quibus Medicus sciet an strumæ hæreditariæ, contagiosæ, vel acquisitæ sint; a lue venerea, vel scorbutica ortum habeant.

P R O G N O S I S.

Strumæ sunt affectus chronicus, qui remediis non facile cedit, sed potius ætatis mutatione sanabilis: ex quo sequitur strumas in adultis erumpentes fere nunquam sanari; dum vero in infantibus fiunt, major affulget salutis spes. Interim ut clarior prognosis afferatur, strumarum prognosis petenda est
1. A tumoris indole & numero. 2. A symptoma-
tum

tum vehementia. 3. Ab earum sede. Si unus erumpat tumor scrofulosus, isque benignus sit, major affulget salutis spes, nisi ab hæreditaria lue nascatur; nam tunc aut resolvitur, aut progressus nullos facit; & si progressus ejus metuatur, ferro secari potest; si plures e contra simul erumpant, uti major labes humorum indicatur, ita minor est & fere nulla salutis spes. Strumæ exulceratæ majus habent periculum quam non ulceratæ. Pus febrem lentam & tabem parit: quo plures simul tumores suppurant, eo quoque majus periculum. Rursus quo strumæ magis dolent, eo graviores judicandæ; nam præterquam quod plura mala a dolore oriri possunt, strumæ summe dolentes cancrasæ quandoque fiunt: Demum sedes strumarum consideranda. Dum strumæ prope tendines, articulos, aut majora vasa collocantur, graviora mala afferunt, ut tendinum ulcera, caries ossium, graves hæmorrhagias, quibus Medicina vix mederi potest; ex quibus infelix eventus expectandus est. Strumæ in partibus internis nunquam sanantur, externis facilius suppuratæ semper lethales, quia via nulla puri patet qua foras ducatur, idcirco pus partes vicinas cito corrumpit, febris lenta, macies corporis, virium & appetitus prostratio, sanguinis massam lue strumosa maxime inquinatam demonstrant.

C U R A T I O .

Dum unus tumor strumosus, isque benignus in infante erumpit, nullum remedium ei imponendum est, ut suppuratio vitetur; sed præscripta diæta convenienti, exulatis omnibus piperatis, salitis, crudis, acidis cibis, modice & convenienter cibetur, nec non identidem præscripta potione purgante blanda, ad cruditates primarum viarum eliminandas; sæpe tutius est tumoris resolutionem naturæ viribus com-
mit-

mittere, quæ pubertate accedente ut plurimum fit, quam topica resolventia apponere, ut emplastrum de Vigo, & mucilagine ad partes æquales admixtæ, vel emplastrum de cicuta, de sulphure, de sapone, aut diabotanium: hæc plerumque suppurationem citius quam resolutionem promovent, idcirco vitanda: si quæ sint tunc medicamina adhibenda, interna externis anteponenda sunt, quibus lymphæ leviter incidatur, diluatur, & edulcetur. Ad obtinendum conducunt jussula canctorum fluviatilium, celebrata ante & post purgatione; dein lac asininum aut caprillum per duos menses hauriendum, quæ Vere & Autumno quotannis fieri possunt; ad ea medicamina opportune præscribenda, ratio ætatis habeatur, ut dosi convenienti exhibeantur.

Si vero unus aut plures simul adsint tumores maligni suppurantes, tunc iisdem præscriptis remediis internis mundificantia & detergentia tumori suppuranti apponenda sunt: observandum prius an pus in parte suppurante hæreat, nec exire facile possit; si res ita se habeat, cutis & caro incidenda sunt, donec libera puri via pateat, secus enim nunquam incidere oportet, quia tumor incisionibus sæpe exasperatur, tunc adhibere convenit unguentum basilicum, vel digestivum ex terebinthina lota, oleo hyperici, & duobus ovi vitellis paratum cui myrrha & aloes pulveratæ adduntur. Quandoque unguentum viride, vel mundificativum de apio profunt, præsertim si caro fungosa in ulcere gignatur, imo ad lapidem causticum confugere necesse est, si caro fungosa creverit, vel ulceris labia callo indurentur. Quoties vero ulcus deligabitur, lotio ulceris fiet cum decocto vulnerario, vel aquis bellilucanis; quin imo si ulcus profundum sit, si tendo quidam lædatur, vel ossa carie fuerint affecta, optimum est partem in aquis bellilucanis calidis per horæ quadrantem detinere, dein ulcus de-

deligare. Quandoque contigit ut ossa carie affecta sanata fuerint, frustulaque ossis carie affecti integre separata: id adhuc melius præstant aquæ Baregenses, quæ ulceribus tendinum, ossiumque cariei præstantius medentur, adeo ut non pauci pueri his aquis sanati fuerint.

Si hæc quoque nihil profint, diæta imperanda est conveniens, deligatio ulceris, ut supra, facienda; & si caro ita intumescat, ut puris exitum impediat, tunc ut via patula servetur, intromittenda est spongia præparata, quæ serositatibus inflata labia ulceris dilatat, viamque puri præbet liberio-rem, hæc incisioni semper anteponenda, quia mi-
tior est. Expectandum sic donec infans ad puber-
tatis tempus perveniat; hac enim ætate mutatio-
nes in corpore fiunt, roburque fibris additur, cre-
scunt vires vasorum, quibus lymphæ spissa debitam
fluxilitatem adipiscitur, ut sæpius experientia con-
firmatur.

Si tumor suppurans ætatis mutatione non sa-
netur, ejus non expectanda curatio, at potius
febris lenta, tabes & mors, quæ strumis malignis
ante pubertatis tempus nonnunquam accidunt. At
si tumor strumofus canceri naturam acquirat, irrita
est omnium medicaminum vis; item si strumæ
partes internas occupent, raro sanantur; sæpius
vero ægros interimunt, accedente suppuratione.

Quoniam tumores strumosi a gummositatibus,
aliisque tumoribus venereis parum differre viden-
tur: præterea cum strumæ lvi venereæ neglectæ,
vel male curatæ plerumque succedant, ex eo non-
nulli opinati sunt mercurium, uti luem veneream,
ita & strumofam extirpare posse: idcirco præpara-
tiones mercurii intus sumendas commendant; imo
quidam, adhibitis frictionibus cum unguento mer-
curii, uti ad luem veneream curandam fieri solet,
strumas radicitus sanari posse autumant. Verum
even-

eventus tantam spem fefellit; etenim nec præparations mercurii, aliave medicamenta antiveneræa intus assumpta, neque frictiones cum unguento mercurii, prudenter & methodice adhibitæ, diram hanc luem ullo modo domarunt, ita testante experientia pluries repetita: verum est ulcera strumosa mitigata videri, tumores vero emolliri, imo quodantenus minui, ut primum adhibetur mercurius; ast dein & ulcera & tumores exacerbantur; suppuratio major & gravior fit; tandem citius perit infans adhibita hydrargyrosi. Ex eo fit ut saniores Medici frictiones ad strumas sanandas non adhibeant, aut si, parentibus ægrorum efflagitantibus, remedium concedant, nec salutem promittunt, imo neque morbi mitigationem.

C A P U T X.

De Atheromate, Steatomate, & Meliceride.

HOs tres tumores eodem capite amplectimur, quia parum inter se discrepant, eodem modo fiunt & curantur.

Est autem Atheroma tumor indolens cuti concolor, digitis non facile cedens, ab humore pultis simili, proprio folliculo incluso ortus.

Steatoma tumor est cuti concolor, in principio exiguus, augmentum sensim sumens, digitis non facile cedens, iis remotis ad priorem magnitudinem facile rediens, a materie sebo simili proprio folliculo comprehensa ortum habens.

Meliceris est tumor indolens, cuti concolor, rotundus, digitorum pressioni cedens, iis remotis ad pristinam molem celeriter rediens, ab humore mellis colorem & consistentiam æmulante, proprio fol-

folliculo incluso genitus: Meliceris magis quam Atheroma extenditur.

C A U S A E.

Hi tres tumores tunicati dicuntur, quia folliculum habent, humorem, a quo tumor efficitur, continentem. Rursus a lymphâ per varios spissitudinis gradus transeunte generantur, adeoque aut glandulas lymphaticas, aut partes pluribus venis lymphaticis instructas adoriuntur; verum plura sunt, quæ lympham spissescere valent, & quæ superius fuscè exposita sunt, ea repetere inutile profusum est, quapropter id solum quod in his tumoribus proprium & singulare est, exponemus, nempe modum, quo folliculus generatur, inquiremus. Eum a proprio humore contento generari aliqui contendunt; cujus partes crassiores & quiete unitæ folliculum efformant, eodem modo ac vidimus in superficie pultis refrigerantis, olei, vini, aceti, pluriumque liquorum in vasis contentorum, pellem horum tumorum folliculo fere similem generari; verum folliculus ab illa pelle maxime differt, ex eo quod organizatus sit, immersus etiam diu in aqua, spiritu vini, aliisque liquoribus non solvatur, quod extensione etiam forti non rumpatur, quæ pelli laudatæ non conveniunt, quæ nec organizata videtur, nec pressioni resistit, sed levi attractione in frustula minima rumpitur. Quoniam vero folliculus in glandulis lymphaticis fit, continetque lympham spissam, sequitur a vasis lymphaticis admodum dilatatis hunc generari: vasa lymphatica nodis quamplurimis, seu vesiculis conflata, Anatomia docet; ea vero utpote multum distractilia impense dilatari posse, modo vis dilatans sensim in eorum tunicas agat, experientia demonstrat; ideo lymphâ spissâ in ductu lymphatico-

hæ

hærens ejus vesiculas dilatabit, & in tumorem attollet, quæ ductus lymphaticos, cæteraque vasa vicina pressione paulatim oblitterabunt, sicque uberior fiet lymphæ effluxus ad vas dilatatum, quod idcirco majus incrementum suscipiet, inde cætera vasa magis ac magis pressa oblitterantur, vasque lymphaticum magis tumidum, non solum interiora glandulæ occupat, verum etiam ejus membranas communes extendit & dilatat, imo a vi dilatante minima quidem, sed continuo agente cutis ipsa, cui glandula subjacet, extrorsum pellitur, & tumor major, aut minor generatur, juxta quantitatem lymphæ collectæ, & resistentiæ gradum; tum membranarum glandulæ, cum ipsius cutis: interim vascula tunicas ductus lymphatici ampliati componentia, extensa suis liquidis non orbata flexibilia crescunt, majorem liquidi copiam admittunt, quia parte lymphæ tenuiori replentur; ergo tunicæ vasis lymphatici præter naturam ampliati crassiores evadunt; ergo folliculus ex his tunicis conflatus sat validus efficitur ut tantam humoris copiam sine ruptione concludat. Hæc confirmant varices, aneurismata, hydatides præsertim insignis mollis, quæ nonnunquam in partibus internis fiunt, imo & magnitudo illa stupenda, quam partes etiam exiguæ in nonnullis morbis acquirunt, quæ profecto satis demonstrant quantum vasa dilatari possunt, modo vis dilatans sensim agat. Rursus glandula quævis sensibilis plurimis aliis glandulis insensibilibus conflatur, quarum vesiculæ pari modo tumere possunt, harum vesiculæ tumentes mutuo se comprimunt; ea pressione harum tunicæ tenuiores fiunt, paulatim rumpuntur, ruptæ invicem adhærens, adhærentes unicam tunicam componunt, sicque amplum fit spatium, in quo humor lymphaticus colligitur. Is vero per ductus suos accedens, in id spatium continuo effunditur, quæ idcirco majus
ac-

accipit incrementum, sic folliculum utroque modo generari posse concipitur.

S Y M P T O M A T A .

1. Atheroma tumor est indolens, cuti concolor, quia a lymphâ spissâ paulatim collecta efficitur; quapropter sanguinis circuitus in vasis sanguiferis cutis tumorem tegentis nullo modo intercipitur; ergo remanet color cutis naturalis.

2. Digitis non facile cedit, quia lymphâ spissâ nec facile comprimi potest, seu ad minorem molem redigi, nec e folliculo effluere, id satis evincit ejus consistentiâ, quæ pultis similis est.

3. Cessante pressione, non cito iterum extuberrat; quia uti materia pressione non facile densatur, seu ad minorem molem redigitur, ita a pressione libera, nec cito, nec facile expanditur; id adhuc arguit folliculum mollem parum elasticum esse, quod profecto demonstrat consistentiâ humoris pultis similis, neque eam consistentiam lymphâ adipisci potest, quin partes ejus gelatinosæ concretæ ergo & serosæ extricatae fuerint. Concretiones fieri in atheromate evincitur ex corpusculis duris & lapideis, quæ in atheromate sæpius inveniuntur.

1. Steatoma tumor est cuti concolor, eadem ratione ac atheroma, in principio exiguus, augmentum sensim sumens, quia lympham in folliculo continet, quæ idcirco lente admodum colligitur; ergo tumor in principio exiguus sensim augmentum sumit.

2. Is tumor digitis comprimentibus non facile cedit, quo enim canales humore viscidiori replentur, eo pressui magis resistunt; sic vasa adiposa concreta pinguedine repleta rigescunt & dura evadunt.

3. Remotis digitis, tumor ad priorem magnitudinem facile redit, quia folliculus materia sebo
fi-

simili repletus, tonum & elaterem servat, quo fit ut cessante pressione ad priorem magnitudinem facile redeat.

1. Meliceris tumor est indolens, cuti concolor, rotundus, quia materia in folliculo contenta ea fluidior est, quæ atheroma & steatoma parit; ergo æquabiliter diffusa, vi quoque æquabili in folliculum impetit & cum ubique æquabiliter extendit, ergo folliculus figuram rotundam obtinet.

2. Materia meliceridis fluidior est, quam atheromatis, & steatomatis; ergo pressioni facilius cedit.

3. Cessante pressione ad pristinam molem tumor celeriter redit, quia materia fluidior pressione coacta promptius, validiusque, ea ablata resistit; ergo folliculum ad pristinam molem celeriter restituit.

Ex his liquet cur raro & fere nunquam hi tumores inflammentur, nisi causa quædam externa accedat, quæ inflammationem afferre possit; cur etiam febris horum comes raro sit, adeoque cur, salva œconomix animalis integritate, diu perseverent: si quæ iis accedant symptomata, fiunt aut ratione situs tumoris, ut dum articulos occupat, vel propter morborum complicationem.

D I A G N O S I S.

Tres hi tumores suis signis essentialibus noscuntur; quilibet habet signum peculiare quo ab aliis distingui possit. Atheroma pressioni non facile cedit, semel pressum non facile restituitur. Steatoma in principio tumor est exiguus, sensim crescens, non facile cedens pressioni, facile vero se restituens. Meliceris tumor est rotundus, aliis magis extensus, pressioni cedens, ea cessante, celeriter ad pristinam molem rediens.

Aperti vero hi tumores facile ab invicem distinguuntur colore & consistentia materiæ contentæ.

tæ. Hi tumores quandoque strumosi sunt, aliquando non strumosi; noscuntur dum plures simul in diversis locis erumpunt, dum infantibus accidunt a parentibus strumosis natis; aut si adultos adorianur, qui glandulas strumosas in collo infantem habuerint: complicari vero cum lue venerea ex signis hujus luis propriis noscitur.

P R O G N O S I S.

Horum tumorum prognosis nunquam periculosa, nisi plures simul erumpant, aut suppurati in ulcus fistulosum, aut malignum mutantur.

Plures simul erumpentes pessimam massæ sanguinis crasim significant; unde partium externarum obstructio, suppuratio, aut hydrops accidit; dum in suppuratum abeunt, pus intus morans sinus efficit, partesque vicinas lædit, ut tendines, periosteum, & ossa; aut propter pessimam puris indolem, malignum ulcus efficitur. Cæterum hi tres tumores nunquam radicitus curari possunt, nisi folliculo avulso: ergo operatione, vel suppuratione folliculum separante sanantur.

C U R A T I O.

Indicatio curatoria atheromati, steatomati, & meliceridi communis est, ut materia quam folliculus continet, discutiatur, aut medicamentis totum cum sua tunica exedatur, vel suppuretur, aut sectione auferatur. Triplici hac ratione curatur meliceris, utpote humorem continens liquidiorum; quapropter præscripta diætâ convenienti, præmissis remediis internis, lymphæ visciditatem & acrimoniam, si quæ sit, corrigentibus, ut supra expositum fuit, dum de strumis, topica resolventia tumori apponenda sunt, ut emplastrum de cicuta,

T. II.

H

de

de Vigo, de sapone, aut diabotanium, addito iis hydrargyro, utpote quod fit resolvens potentissimum, aut sequens ceratum.

℞. Sal. gemm. lithargyr. ana unc. iv. cere novæ, terebinthin. ana unc. ij. galban. & gumm. ammon. ana unc. i. & sem. pulver. semin. sinap. unc. ij. euphorb. unc. j. ol. veter. lib. j. acet. acerrim. q. s. misc. f. s. a. ceratum.

Si his tumor non resolvatur, aut suppuratio promovenda, aut incisio adhibenda.

Atheroma resolutione nunquam sanatur, quia materia atheromatis spissior est, quam possit resolvi; ergo suppuratione sanandum, aut causticis exedendum; ut autem suppuratio promoveatur, unus aut alter lapis causticus tumori imponendus. Si eschara excisa folliculus sit integer, iterum lapis apponendus, donec folliculo eroso, materia conclusa exeat; dein ulcus unguentis replendum, ut suppurativo, vel digestivo, desuper imponendo cataplasma maturans, ut suppuratio promoveatur. Si pus folliculum separare nequeat, eum causticis rodere oportet, ulcus apertum servando, donec folliculus totus eductus, aut causticis & suppuratione consumptus fuerit; ejusdem portio etiam minor relicta novum tumorem generare potest.

Steatoma nec resolvitur, nec facile suppurat, quia materia in folliculo contenta spissa nimis est, causticis tamen erodi potest, sed hæc sanandi ratio non leve affert periculum; sæpe enim fit ut materia steatomatis causticis acrioribus exaltata, & aspera facta, steatoma in carcinoma abeat, aut ulcus fiat cancrosum: ex eo fit ut saniores hodierni Practici caustica rejiciant, & sectionem adhibeant, quæ sane ratio omnium tutissima est. *Etio*

Actio hac methodo instituenda est: patiente convenienter collocato, cutis incidenda est simpliciter, vel cruciatim, si tumor molem insignem habeat, eaque postea circumquaque aut scalpelli manubrio, aut digito indice separanda, donec integer folliculus appareat, qui tum circa pedunculum rescandus est, simul cum vasis tumori humores spissos præbentibus, ne, minima relictæ folliculi portione, tumor regeneretur. Notat *Joannes Vanborne* prius arcte vasculum tumorem nutriens esse ligandum, antequam rescetur. Hoc peracto, & extracto folliculo, vulneris labia sunt conjungenda, & unguenta convenientia apponenda, donec cicatrix facta fuerit.

Nota 1. hanc sectionem non facilem, & aliquando summo periculo plenam esse, ut dum tumor palpebras, oculum adoritur, aut collocatur prope magnam arteriam, aut venam, vel adhærescit asperæ arteriæ, vel œsophago, tunc folliculus prudenter & dextre est secandus, ne partes vicinæ lædantur. Afferit *Petrus de Marchettis* semeliceridem majoris oculi anguli ad corneam usque protensam, illæso oculo, cum folliculo extirpasse.

Nota 2. hos tumores ad tantam aliquando pervenire magnitudinem, ut sectio summum afferat periculum; tunc vasa ad tumorem afferentia, imo & cætera vicinia ab humoribus sunt adeo dilatata, ut sectionem tumoris hæmorrhagia gravis sequatur, astringentibus, neque ligatura, quæ tunc raro adhiberi potest, neque igne cohibenda, quo fit ut Chirurghi exercitatissimi horum tumorum sectionem aggredi non audeant.

Rara est observatio a *Petro de Marchettis* relata, qui meliceridem secuit, in cujus dissecto folliculo, alius ejusdem generis tumor, sed minor delituit, sua & ipse membranula conclusus.

Demum hi tumores incipientes, dum exigui adhuc sunt, & propenduli filo arcte ligantur, quolibet die magis constricto, ac paulatim decidunt, deciso tumore, si quid de radice relicum sit, absumatur admotis cathæreticis.

C A P U T XI.

De Lupia.

LUpia tumor est mollis, indolens, rotundus, cuti concolor, a lymphâ spissâ in folliculo contenta oriundus: is tumor a meliceride parum differt; omnes indiscriminatim partes externas afficit, sæpe circa articulos majores, ut genu, cubitum emergit.

D I F F E R E N T I Æ.

Lupiarum species variæ occurrunt, sunt nimirum maximæ, mediocres, parvæ, nonnullæ basi lata sunt, quædam angusta, aliæ mediocri: omnes tamen humorem habent in membrana conclusum.

C A U S Æ.

Folliculus materiam lupiæ continens, eodem modo generatur, ac atheromatis, ut supra expositum est: in eo tamen differt ab atheromate, quod lupia in molem quasi immensam aliquando crescat, cum lupiæ libras plures ponderantes reperiæ fuerint; tunc non ab unica glandula lupia fit, sed a pluribus simul congestis: id pedunculi lupiæ adhærentes evincunt, qui ejusdem radices dicuntur, quique nihil aliud sunt quam ductus lym-

lymphatici humorem ad affectas glandulas devenientes, prætermodum dilatati, & in partibus vicinis implantati.

D I A G N O S I S.

Ex signis jam allatis lupia facile noscitur, ejusdem differentia ex sola expositione patent.

P R O G N O S I S.

Lupia uti functiones plerumque non lædit, ita nullum affert periculum, nisi aut mole maxima sit, vel in suppuratum abeat; tum præcipue circa articulos emergit, quia pus, tendines, ligamenta, cartilagines, ossa ipsa afficit. Rursus si tumor in carcinoma mutetur, maximum imminet periculum. Lupiam suppurare noscitur: si calere & dolere incipiat, & quo magis illa intenduntur, eo propior est suppuratio, aut jam facta; si dolor lancinans, urens sit, & assiduus, jam carcinoma est; cum lupia per se indolens sit, adeoque eadem remanens per longam annorum seriem sine periculo perseverare potest.

C U R A T I O.

Lupia incipiens parva sæpe resolvitur, comprimendo digitis saliva madefactis identidem fricando: profunt etiam quandoque emplastra resolventia, quæ superius recensita fuere. Sequens cataplasma prodesse experientia aliquoties docuit.

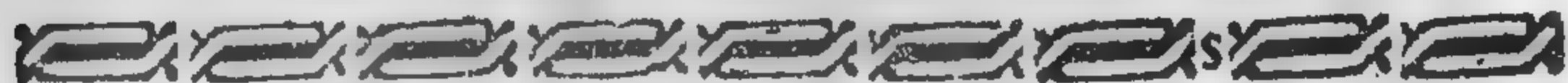
Rx. Fol. acetos. charta madida involuta, & sub cineribus coct. horum pulpam cum cineribus per cribrum trajectam misce in formam cataplasmat. calide applicandi.

Si lupia major fuerit, nec ullum suppurationis aut canceri periculum immineat, nihil moliri oportet, præsertim si æger aut senex, aut natura debilis sit; at si æger in ætate juvenili & probe constitutus sit, lupiaque circa articulos collocata motum illorum lædat, vel prope oculos visioni obstat, videndum an basi angusta sit, tunc præmissis venæ sectione etiam iterata, & purgatione, nec non diæta convenienti præscripta, basis tumoris filo arcte liganda, quod singulis diebus constringetur, donec vasis compressione obliterated, tumor non amplius nutriatur & decidat. Postea unguenta apponenda sunt, ut pus moveatur, quo partes duræ, callosæ superstites destruantur, quæ, si puri resistent, causticis prudenter consumendæ sunt, ac tandem cicatrix inducenda. Lupiam suppuratione sanari non semel observatum est; etenim facta lupiæ violenta casu fortuito contusione, mota fuit suppuratio, quæ lupiam sanavit.

Si vero basis lupiæ latior sit, quam ut possit ligari, sectione tuto auferri potest; non est prudentis Medici caustica lupiæ apponere; nam præterquam quod longior est hæc curandi methodus, nec sæpe folliculus integer absumitur, adest semper periculum, ne materia causticorum vi, indolem malam acquirat, & lupia in cancerum convertatur.

Dum lupia maximæ molis, nec resolvi, nec causticis absumi potest, sectio quoque est dubii eventus, idcirco prudentis Medici est intactam relinquere hanc lupiam, ne sectione facta, æger illico aut brevi pereat, & remedium diffametur, quod pluribus salus fuit; vasa enim omnia, etiam sanguifera, tam ad folliculum pertinentia, quam ad partes vicinas, adeo sunt ampliata, ut sectio hæmorrhagiam lethalem pariat, nulla arte cohibendam, quia vasa secta intus retracta ligaturam non

admittunt, & maxime ampliata astringentibus, compressione, aut igne constringi minime possunt; tunc ergo melius est lupiam intactam relinquere, quam remedium adeo periculosum adhibere: hoc tantum agendum est, ut fasciæ ope lupia suspendatur, ad ponderis molestiam, & ea, quæ ex eo sequi possunt, mala præcavenda.

C A P U T XII.

De Ganglio.

GLanglion est tumor cuti concolor, durus, renitens, doloris expers, sed vehementer pressus obtusum quemdam doloris sensum exhibens, partes tendinosas articulorum sæpius afficiens.

D I F F E R E N T I Æ.

Hic tumor nucis minoris magnitudinem æquat, aliquando ovi gallinæ, mobilis ad latera, non antrosum, nec retrorsum.

C A U S Æ.

Hic tumor a lymphâ infarciēte fibras tendinum, & in tumorem attollente efficitur; raro tamen oritur a lymphâ viscida, sua spissitudine in fibris tendineis hærente, sed potius a debilitato tono earumdem fibrarum, causa quadam externa, ut ictu, contusione, violenta tendinis extensione, aut distortionē, quibus fibrarum tendinearum elater frangitur, fracto horum elatere lymphâ appellens hæreere cogitur, fibrasque debiles dilatat, & in tumorem attollit.

SYMPTOMATA.

1. Is tumor sine dolore fit, quamvis in parte admodum sensibili generetur, quia lymphæ sensim collectæ fibras tendinis sensim in tumorem attollit, & membrana tendinem investiens sensim extenditur & dilatatur.

2. Pressus tamen exhibet aliquem doloris sensum, quia fibræ tendineæ, tendinisque vagina subito & vehementer pressione distrahuntur, aut periosteum subjacens, pressio ganglio, premitur; ergo pressio dolorem inferre debet.

3. Ganglion tendinis affecti officium impedit, quia dum musculus contrahitur, fibræ tendinis affecti valide distractæ, aut dolent, aut musculi actionem difficilem reddunt, præsertim si ganglion notabilis magnitudinis sit.

DIAGNOSIS.

Ganglion facile noscitur; ab atheromate, steatomate, & tumoribus strumosis duritie, situ & causa distinguitur.

PROGNOSIS.

Nullum periculum affert, nisi maximum fuerit; tunc officium tendinis affecti sensibilibus lædit.

CURATIO.

Ganglion incipiens & exiguum solventibus sæpe sanatur, uti emplastro de mucilagine, & de Vigo, cum mercurio ad æquales partes admixtis, vel emplastro de cicuta, aliisque similibus ganglio apponendis. Verum his hydrargyrus antepone-
gion

glio usque perveniunt, suo vero pondere & mobilitate lympham viscidam dividunt, ad progrediendum urgent, tonumque fibrarum debilitatum restitunt. Sequens hydrargyrum applicandi modus cæteris præstat. Accipitur lamina plumbea excavata, ut melius ganglio aptetur, ejus superficies excavata hydrargyro illinitur; lamina dein appositæ in situ retinetur filis laminæ angulis annexis, & circa manum ligatis, ut lamina ganglion comprimatur; per plures dies & menses aliquando gerenda est lamina, eam singulis diebus filis arctando, ut comprimatur, & bis in hebdomada hydrargyro illinenda.

Observatio apud *Mangetum* legitur de Pharmacopola Nemausensi ganglion in carpo a pluribus annis gerente, qui plurima remedia, hydrargyrum ipsum pluries frustra adhibuerat; tandem morfu viperæ in pollice sinistræ manus affectus, cardiaca potentissima, imprimis sal volatile viperarum copia magna sumpsit, imo viperam unam aut alteram super craticula tostam voravit, inciso sæpius vulnerato pollice, a terribili periculo perfunctus est, ganglio penitus evanescente.

At si hæc proficua non fuerint, nonnulli Auctores suadent ganglion sectione auferre, quæ sane operatio absque periculo absolvi nequit, ob indolem partis affectæ, cum experientia doceat puncturæ tendinis adeo horrenda symptomata succedere. Rursus ulcera tendinum curatu difficillima sunt, sæpeque Chirurghi, etiam peritissimi, solertiam eludunt; ergo sectio graviora mala inferre potest, adeoque non temere adhibenda, ex quo sequitur caustica esse rejicienda. Tunc ganglion sibi relinquendum, quia ægri vitam ganglion non contrahit.

C A P U T XIII.

De Aneurismate

Aneurisma tumor est pulsans, digitis facile cedens, ac iterum illico sese restituens, seu extendens, a præternaturali arteriæ dilatatione, vel ejusdem ruptione oriundus.

D I F F E R E N T I Æ.

Aneurisma duplex est, verum & spurium; verum dicitur dum a præternaturali arteriæ dilatatione fit: spurium, quando rupta arteria sanguis in interstitia vicina effunditur. Rursus magnum est, vel parvum; recens, vel inveteratum: demum in omnibus arteriis, tam internis quam externis, majoribus ac minoribus fit.

C A U S Æ.

Aneurisma verum a sanguine tunicas arteriæ prætermodum dilatante fieri evidens est: duo autem requiruntur ut hæc dilatatio fiat. 1. Ut tunicæ arteriæ sanguini impetenti minus resistent. 2. Ut sanguis majori nixu quam in statu naturali in has tunicas resiliat: utraque causa aneurisma parit.

1. Debilitatur tunicarum resistentia, si harum una rumpatur, cæteræ etiam integræ sanguinis impetui resistere non valent. Rumpitur exterior tunica a cultro, aut quovis alio corpore acuminato ad arteriam pertingente, eamque in superficie secante: sic in phlebotomia, & incisionibus variis arteriæ nonnunquam leviter sauciantur; ita dum suppuratio prope arterias fit, accidit quandoque ut tunica
ex-

exterior a pure rodatur; concipitur quoque a fero arteriæ tunicas penetrante & emolliente aneurisma fieri posse, quia pars laxata nifui sanguinis minus resistens facile dilatatur: verum aneurisma a tali causa raro producitur.

2. Manente naturali arteriæ resistentia, fiet tamen præternaturalis illius dilatatio, si vis qua sanguis impetit in arteriam augeatur; vis vero illa augetur, vel quia sanguis impellitur validius in arteriam, aut quia in arteriam immissus, eadem proportionem non potest ex ea expelli, propter obices in tractu arteriæ factos. Sanguis validius in arteriam pellitur, si musculis inæqualiter contractis, arteriæ quædam comprimantur, aliæ vero liberæ sint, ut quandoque accidit in motibus convulsivis, in conatibus validis, qui plurimum musculorum valida & constanti contractione fiunt; sanguis etenim in arterias liberas valide & magna copia pulsus, vi magna in tunicas arteriarum impingit: quoniam vero arteriæ non recto, sed flexuoso tramite per partes incedunt; inde sanguis in arteriarum inflexionibus & angulis difficilius progreditur, & ibi vires majores in tunicas arteriarum exerit; ergo ibi arteriæ magis dilatandæ; idcirco conatus maximi, saltus, nimii ponderis gestatio, motus convulsivi sæpe & vehementer recurrentes, aneurisma arteriarum, potissimum internarum producant. Rursus arteria in suo tractu ligata, vel compressa, sicque ejus cavitate imminuta, sanguis in eam immisus, pari proportionem ex ea propter obices exire nequit; adeoque in ea cumulabitur. Verum nifus sanguinis in tunicas arteriarum est in ratione composita ejusdem quantitatis, & motus: crescit vero ejus quantitas, qua proportionem cavitas arteriæ minuitur; motus autem ad latera, ea proportionem augetur, qua progressivus impeditur, cum motus sanguinis juxta axim arteriæ impeditus
ad

ad latera reflectatur; ergo sanguis tum copia majori, cum validiori impetu in tunicas arteriarum agens, eas præter modum dilatabit, si ligatura, compressione, imo obstructione, motus sanguinis progressivus impediatur; quamvis vero sanguis in tota arteria colligatur, in una tantum dilatatur, parte, vel quia arteria in parte una debilior erat quam in cæteris, aut quia prope obicem major fit sanguinis in tunicas arteriæ impetus; inde liquet cur aneurisma majus aut minus sit, cur sæpius minores arterias quam majores afficiat; demum cur aliquando majores trunci, uti aorta, aneurismate corripiantur.

Aneurisma spurium fit ab iis quæ arterias aperire, & sanguinis arteriosi effusionem parere possunt, uti vulnera arteriis inflicta, validus nimis sanguinis in arterias impetus: aneurisma verum, quod tunicas arteriæ nimis dilatando ad rupturam disponit.

S Y M P T O M A T A.

1. Tumet arteria aneurismate correpta, quia sanguis partem tubi arteriosi affectam extrorsum pellit, dilatat, saccum veluti ex ea efformat, in quo cumulatur.

2. Pulsus in tumore percipitur, quia sanguis in arteriam immissus, aneurisma ingreditur, & dilatat; quia vero arteria dilatata contrahitur, constringitur quoque portio in aneurisma dilatata, & quantum potest sanguinem acceptum exprimit, iterum a sanguine appellente dilatanda; ideo pulsus in aneurismate percipitur, si magna arteria afficiatur, ut cruralis; tantus est pulsus, ut pondus magnum impositum, pulsante aneurismate, sensibilibiter elevari percipiatur.

3 Aneurisma digitis facile cedit, quia sanguis

in

in tumore contentus, pressione in tubum arteriosum facile expellitur, ac cessante pressione facile redit. Hæc quidem in aneurismate recenti & parvo fiunt, ita ut pressione veluti penitus evanescat. Aneurisma vero magnum & inveteratum vix pressione minuitur, quia sanguis magna copia collectus, & diu remorans in grumos abit, vel tegumenta aneurisma obtegentia, pressione, ac iteratis tumoris ictibus densata & indurata, tumoris pressionem non facile sinunt.

4. Plura aneurismati symptomata adjunguntur, quæ a magnitudine & situ tumoris producuntur. Sic aneurisma arteriarum pulmonarium, tussim, oppressionem & sputum cruentum quandoque parit; carotidicarum in cerebro, epilepsiam, vel quemdam affectum soporosum; brachii, motum illius partis lædit.

Aneurisma spurium graviora habet adjuncta symptomata, quia fit a sanguine extra tubum arteriæ effusum; convenit tamen cum vero, quia tumor est pulsans a sanguine productus.

1. Etenim pulsus percipitur in aneurismate spurio, quod alii negant, tametsi experientia evidens sit, quia dum sanguis in arteriam ruptam vi cordis immittitur, motu laterali in omnia puncta ejus superficiei concavæ nisus edit, adeoque in partem arteriæ ruptam; ergo premit sanguinem ibi effusum, qui in partes vicinas eadem vi impetens, eas pellit extrorsum; ergo membranæ, muscoli, tegumenta, effusum sanguinem continentia extrorsum pelluntur, dum arteria dilatatur; pulsat ergo aneurisma spurium.

2. Effusus sanguis non comprimitur, nec in grumos abit, si aneurisma spurium exiguum sit; secus vero, si magnum: dum aneurisma spurium minus est, sanguis, utpote vicinus rupturæ arteriæ, cum sanguine arterioso convasato communicat.

cat; propterea ab ipso continuo movetur, & agitur; imo portio sanguinis effusi tubum arteriæ iterum per rupturam ingredi potest, accedente pressione externa validiori; ergo præcavetur hujus sanguinis concretio, atque putredo; si aneurisma spurium maximum sit, major sanguinis effusæ pars longe a ruptura arteriæ continetur, ubi in interstitia partium effunditur; ergo is cum sanguine arterioso vix communicat, adeoque mora, quiete, calore partium vicinarum coit, putrescit, seu corrumpitur, quod ab aliquot annis in cadavere hominis observavi, aneurisma spurium in dorso inter scapulas gerentis, a rupto aortæ descendens trunco productum, maximam cruoris copiam continens, qui fluidus erat prope foramen aortæ, in grumos coactus in majori distantia, tandem putrescens in parte ab illo foramine magis remota.

3. Quia aneurisma spurium a sanguine effuso fit, sanguis vero longe a rupta arteria effundi potest, inde fit ut aneurismati spurio inflammatio cum febre acuta, putredo, gangræna adjungantur; hoc autem annotare oportet, aneurisma spurium maximum plerumque tumorem constituere; si in brachio fiat, totum tumet brachium; si in crure, totum fere crus; adeoque pulsatio in toto tumore non percipitur, sed in hac tantum parte, quæ ruptioni arteriæ proximior est, & ubi sanguis effusus cum altero tubum arteriæ permeante communicat; ex quo sequitur aneurisma spurium non ab arteria penitus secta, sed tantum perforata fieri, quia arteria penitus secta, in sese retracta sanguini appellenti obsistit. Demum, si arteria rupta minima sit, pulsus vix percipi potest; ergo ut aneurisma spurium fiat, arteria sat magna rumpenda est.

D I A G N O S I S.

Aneurisma ex eo noscitur, quod sit tumor cuti concolor, mollis, pressioni cedens, facile se restituens, pulsans; ultimum symptoma ipsi proprium est, & illud a quovis tumore distinguit. An verum, an spurium sit, nosci potest, .1. A causa quæ aneurisma produxit. 2. Verum minus est, & in toto tumoris ambitu pulsus sentitur: spurium semper majus est, & in una tantum parte pulsat: internum aneurisma nullo certo signo dignosci potest; an recens vel inveteratum sit, ex relatu ægri, & tumoris magnitudine noscitur.

P R O G N O S I S.

Aneurisma verum recens & paruum, sola pressione quandoque sanatur, ita demonstrante experientia; magnum & antiquum sola operatione chirurgica debellatur: hæc vero sine periculo non fit, & quandoque impossibilis est, ut dum aneurisma in trunco aliquo arterioso fit, ut prope inguina, aut axillas: sæpe tutius est partem amputare, quam aneurismatis operationem adhibere.

Aneurisma spurium majori periculo plenum concipitur, ex eo quod sanguis extra arteriam effusus ingentem tumorem cum inflammatione gravi, febre, suppuratione, gangræna, aliisque sævissimis symptomatibus producat, quibus ut succurrat Medicus, incisiones plures faciendæ, imo & pars cum maximo ægri vitæ periculo amputanda est.

C U R A T I O.

Aneurisma verum, recens, exiguum, sola pressione utplurimum evanescit, hæc vero prudenter facienda ne aneurisma inflammetur, aut tumori im-

ponere splenia tria vel quatuor, ex linteo vetusto conflata, eaque in modum pyramidis disponere, dein ligare fascia ex simili linteo facta, totumque arcte constringere; dein qualibet die arctius ligare; ut pressio continua & sufficiens sit, altera paratur fascia ex lamina chalybis elastica, cujus pars latior tumori apponitur, & filis circa membrum ligatis applicata detinetur; hæc ultima fascia, quæ Gallico idiomate vocatur *le Ponton* priori anteponenda est. Interim diæta tenuis per aliquod tempus imperanda; vasa venæ sectione, quantum licebit, deplenda, quies corporis & animi servanda.

Ast si aneurisma antiquum & magnum fuerit, vel in parte quadam situm ubi fasciam adhibere non liceat, tunc curatio aneurismatis facienda, aut membrum amputandum, ut mala ventura præca-
veantur.

Dum Chirurgus phlebotomiam celebrando arteriam pro vena secuit, tunc sanguis largissima copia ad animi deliquium detrahendus, postea denarium, vel faba per dimidium secta, linteo involuta vulneri apponenda, & duabus fasciis brachium arcte ligandum, famulusque fasciam per diem unum aut alterum manu comprimat, diæta tenui rigoroſe servata; his addenda venæ sectio in pede, in altero brachio pluries celebrata, adeo ut ea solum sanguinis copia in vasis sit relinquenda, quæ motum vitalem servare poterit.

Si his irritis brachium tumeat, doleat, inflammetur, tunc cito ligatura arteriæ sectæ injicienda est; cutis pariter debite incidenda, ut sanguis effusus extrahi possit; demum operatio qualis a Chirurgicis Scriptoribus describitur, adhibenda; si ea sine maximo vitæ periculo adhiberi non possit, tutius est brachium amputare.

CAPUT XIV.

De Varicibus.

Varices sunt tumores molles, nigricantes, a præternaturali venarum dilatatione oriundi.

In nodos ut plurimum efformantur, majores aut minores; unus aut plures in eadem parte, imo & quandoque vena observantur. Venæ omnes internæ varicosæ evadunt; quædam tamen ratione situs & debilitatis varicibus præ cæteris afficiuntur, ut venæ pedum, tibiæ, podicis, imo ventris mulierum sæpe prægnantium; demum varices quandoque cancrofi fiunt.

Tunicæ venarum prætermodum dilatantur, si earum minuatur resistentia, vel impetus sanguinis contenti in eas augeatur. Minuitur resistentia, tunicarum, si harum exterior incisione, vulnere, punctura secetur, vel pure rodatur; cæteræ sanguinis impetum sustinere non valentes, prætermodum dilatantur: addunt aliqui, dehiscere interiorem venarum tunicam, si sanguis nimium in vena expansus, ejus tunicas extrorsum valido cum impetu propellat. Crederem potius tunicas venarum tunc adeo debilitari, ut impetui sanguinis sustinendo impares fiant; unde integra venæ ruptio, vel præternaturalis ejusdem dilatatio continget: demum tunicæ venarum minus resistent, si ex ferro imbutæ laxentur, quod aliquando contingere potest. Augetur impetus sanguinis in tunicas venarum, dum motu ipsius progressivo per venas impedito plus sanguinis per arteriolas fluit ad venas, quam per venas ad cor reducatur; ex quo fit ut sanguis in venis colligatur, easque prætermodum dilatet. Sanguis vero colligitur in inflexio-

nibus, & angulis venarum ubi motus sanguinis difficilior est; sistitur adhuc in venis per quas sanguis ex extremitatibus ad cor contra proprium pondus ascendit, cum in iis major requiratur vis, ut sanguis progrediatur. Inde liquet cur venæ hæmorrhoidales adeo frequenter varicibus afficiantur, & in venis tibiæ & crurum tam sæpe varices observentur: quidquid ergo poterit sanguinem in venis cumulare comprimendo venas, earum tunicas leviter incidendo, aut laxando, aut sanguinem cogendo & inspissando, ejus motum in venis retardare, aut ipsum majori copia & impetu ad venas impellere, varices producere poterit; sic animi pathemata varia, conatus maximi, saltus, cursus, ponderum gestatio, cibi acidi, crudi, item cruditates acidæ, febres intermittentes, frequentes, & laboriosi partus varices sæpissime pariunt: inde patet cur mulieres, quæ sæpe utero gestarunt, varices in venis tibiæ frequenter patiantur: item cur melancholici & hypochondriaci iis adeo obnoxii sint, propter sanguinis constitutionem crassam, spissam, & siccam.

Majores aut minores varices fiunt juxta venæ affectæ cavitatem, & sanguinis collecti copiam: observatione plurima constat ingentes & veluti monstrosos varices aliquando fuisse plures sanguinis libras continentes; ob malam sanguinis indolem cancrofi nonnunquam evadunt: cæterum gravia symptomata non pariunt, nisi aut maximi sint, aut in partibus internis sedem habeant, vel prope canalem quemdam erumpant, quem comprimendo afficiant; sic varices venarum hæmorrhoidaliæ non solum alvi dejectionem difficilem & molestam efficiunt, verum etiam urethram vicinam comprimendo dysuriam quandoque pariunt.

DE VARICIBUS.

131

DIAGNOSIS.

Varices ex allata definitione noscuntur; si externi sint, dum in venis internis fiunt, nullo signo dignosci possunt; ergo visu aut tactu noscuntur: si varici dolor accedat, qui antea non erat, simulque durior percipiatur, canceri futuri adest suspicio; si vero varix doleat, simulque caleat multum & rubeat, signum est inflammari varicem; ergo hujus ruptio, vel hæmorrhagia, vel suppuratio est expectanda.

PROGNOSIS.

Varix externus nullum affert periculum, nisi maximus fuerit, aut indolem cancrisam induat; dum major est, ruptio ejusdem & gravis hæmorrhagia pertimescenda: certe molestus semper est; si plures varices simul in eadem parte fiant, major fit molestia, pondus partis augetur, inde difficilis ejus motus, maxime præpedito sanguinis reditu, pars ipsa tumet, quæ, rupto uno aut altero varice, factaque hæmorrhagia detumescit. Varices vero venas internas afficientes, maximum ægris afferunt periculum, præsertim si venas pulmonum aut cerebri afficiant, & gravissimi cerebri affectus, imo repentina quandoque mors ex iis oriuntur: rupto enim varice, sanguis in cerebro effunditur, ægrum subito jugulans. Rursus varix in vena interna latens nullo signo dignosci potest, adeoque mala ex eo ventura Medicus prævidere non potest.

CURATIO.

Pauca subjungemus de curatione varicum: si varix parvus sit & recens, sola compressione utplu-

rimum sanatur; si major, ligatura leviter comprimendus, ne crescat; si plures in eadem parte sint atro-rubentes, summe distenti cum magna partis intumescencia, ne gangræna accedat, imperata diæta tenui, & quiete, sanguine pluries misso ad vasa deplenda, unus aut alter varix cultro aperiendus, ut hæmorrhagia pars affecta sublevetur. Ut primum pars affecta hæmorrhagia sat levata fuit, appposito filo carpto, manu comprimere oportet varicem, donec coeat, servata semper diæta & quiete.

Si varix major fuerit, eum aperire periculosum est; tanta fuit sæpe hæmorrhagia, ut cohiberi non potuerit; solam ergo compressionem adhibere convenit, ad hujus augmentum præcavendum, detracto identidem sanguine, & diæta convenienti servata.

Si varix tantus non fuerit, molestus tamen ratione situs, non urendus, sed operatione manuali sic excindendus est: cutis sectione lata aperitur, dein vena varicosa a partibus circumjacentibus separanda est, ac supra & infra filo duplicato varix firmissime ligandus, dein aperiendus, ut sanguis effluat; postea vulnus unguentis convenientibus impletur, ut mota suppuratione, cicatrix inducatur.

Venæ varicosæ factæ, deletæ, vicem suppleunt alii venarum ramuli, post operationem magis dilatandi, sanguine majori copia ad eos appellente; raro tamen hæc operatio adhibetur; plerumque varices nimis tumentes levi incisione, qualis in sanguinis missione fieri solet, deplentur, vulnusque sola compressione sanatur.

CAPUT XV.

De Scabie.

Scabies est pustularum phlegmonodearum in cute sparsim eruptio cum pruritu insigni.

DIFFERENTIÆ.

Duplex est, sicca seu fera & *psora* ab Arabibus dicta, in qua pustulæ exilissimæ, & ingenti numero erumpunt, nullusque fere ichor ejicitur; humida vero, dum pustulæ majores sunt, & purulenta materia exit: scabies sicca insignem pruritus procreat, & squamæ cuticulæ sub forma sursuris copiose excidunt; humida vero minorem pruritus excitat, sed pustulæ crusta obducuntur, & pus flavum, acre, spissum magna copia ejiciunt; inde scabies humida quandoque in ulcus fetidum convertitur, cutim, partesque subjectas depascens, rursus alia est recens, alia inveterata.

CAUSÆ.

In utraque specie pustulæ rubræ erumpunt cum pruritu magno, & molesto; ergo hæ pustulæ sunt vere phlegmonodæ, adeoque causa scabiei est subitanea sanguinis hærentia in finibus arteriolarum cutanearum a transpiratione insensibili, spissiori & acriori facta: insensibilis transpiratio hanc hærentiam efficit, vel quia ob molem & crassitiem ex arteriolis exire nequiens, harum fines infarcit & obstruit, vel quia ex arteriolis egressa per poros suos ad cuticulam usque perducere non potest: hæret in illis, arteriolasque vicinas comprimendo, san-

guinis hærentiam parit; quæcumque igitur insensibilem transpirationem spissiore & acriore efficere poterunt, scabiem remote producant, uti cibi saliti, piperati, terreis salinisque partibus feti, potus liquorum ardentium, exercitia nimia, vigiliæ diutius protractæ, virus syphiliticum, febris intermittens diu recurrens, mutatio tempestatum ex calida in frigidam, & ex frigida in calidam, vestium immundities, rara indusiorum mutatio, sordes in cuti copiose contractæ; demum contagium ipsum, quo scabies multo magis propagatur, quam cæteris aliis causis: contactu scabies communicatur, quia transpiratio ex ægro corpore emanans depravata poros cutis hominis sani penetrat, & pustulas similes in ea parit: idem fiet si pus ex pustulis suppurantibus exiens cuti sanæ applicetur, particula transpirationis nec destructæ, neque suppuratione alteratæ, poros sanæ cutis penetrant, & scabiem producant. Has vero particulas suppuratione non destrui, communicatio variolarum per insertionem facta demonstrat; demum scabies communicabitur, si homo sanus vestes & indusia a scabioso deposita non mundata induat, aut cum eo dormiat, imo si manus lotas linteo abstergat, quo scabiosus suas recenter absterfit. Hoc modo scabiem communicari posse vulgus existimat.

S Y M P T O M A T A.

1. Pustulæ in cute erumpunt parvæ & exiguæ, rubicundæ tamen, quia in finibus arteriolarum cutanearum sanguis colligitur; arteriolæ illæ exilissimæ sunt; ergo in tumorem exiguum attolluntur.

2. Pustulæ illæ sparsim disseminantur in cute, quæ ideo exasperatur, quia plurimæ sparsim afficiuntur; erumpere incipiunt in manu præsertim, quia cuticula ob continuum aeris contactum ibi den-

densior, transpirationis exitui magis obstat; dein in reliquo corpore diffunduntur, si faciem excipias ubi major sanguiferorum vasorum numerus transpirationem ad exitum magis urget, & cuticula rator minus obstat.

3. Pustulæ pruritus molestem procreant, quia particulæ transpirationis cohibitæ, rigidæ, & duræ, vasa vellicant & pungunt, aut vasa in has particulas oscillando incurrentia graviter afficiuntur, inde pruritus molestus, cui scalpendo mederi conatur æger, quia particulæ scalpitu pressæ, attritæ effluunt, unde momentaneum doloris levamen, quod major pruritus cito excipit, quia scalpitu major fit ad vasa sanguinis appulsus, quæ idcirco magis tensa gravius afficiuntur: sanguinem vero majori copia scalpitu ad vascula appellere calor major, intensus rubor, pruritus augmentum, quæ scalpum sequuntur, demonstrant.

4. In scabie sicca pustulæ exiguæ sunt, materia eas produciens acris; ergo ruptis arteriis minimis, exigua humoris copia effunditur per poros cuticulæ distanda; aut si cuticula dehiscat, exit una aut altera gutta saniei, qua crusta tenuis & exigua efficitur, materia vero acris scabiei sub cuticula latens, cuticulam, cutem, & vascula irritando, & constringendo partes serosas distat, fibrasque cuticulam cuti annectentes exsiccat, exsiccatæ rumpuntur; ergo squamulæ, quibus cuticula constat, excidunt.

5. Dum plures pustulæ simul in unum coeunt, pustulæ majores exsurgunt, ruptisque pluribus vasculis sanguiferis excitatur suppuratio & crusta pustulæ teguntur; pus illud flavum, spissum & acre plerumque est, unde major pruritus non parum ægros molestant, ob indolem materiæ scabiei producentis.

6. Si pustulæ plures adunentur, major puris copia

pia gignitur, quod ex particulis acrioribus conflatum partes vicinas rodit, ulcusque fetidum generat.

7. Ob crasim humorum falsuginosam scabies ut plurimum contumax est, & pruritus ægros molestat. Crasis hæc & pruritus vigilias pariunt; ab his omnibus consumitur pars lymphæ gelatinosa; inde reparationis defectus, & macies, quibus febris lenta quandoque adjungitur, præsertim si pustulæ sint majores, & pus copiosum effundant.

D I A G N O S I S.

Scabies in principio a pustulis variolarum recte distinguenda, ne morbi plurimum diversis confundantur. A variolis distinguitur, 1. quia variolæ faciem occupant, nequaquam scabies: 2. quia variolarum eruptionem febris, gravissimaque symptomata antecedunt; scabies vero erumpit sine ulla functionum læsione: 3. quia scabies pruritus semper affert, variolæ vero nunquam, sed puncturas pariunt, quales a pulicibus fieri solent: 4. pustulæ variolarum intra tres vel quatuor dies magnum incrementum suscipiunt; scabiosæ vero aut exiguæ manent, aut tardius crescunt, & diutius afficiunt. Causam scabiei ab ægri relatu, ex prægressis & concomitantibus assequitur Medicus.

P R O G N O S I S.

Scabies affectus est pertinax, molestus ob morbi deformitatem & turpitudinem; in ætate juvenili sæpe ab aliis morbis præservat; sicca difficilius humida sanatur; quæ contagio communicatur, paucis adhibitis remediis evanescit; ea vero, quæ crasis sanguinis falsuginosæ est effectus, diu remediis obstitit, & nisi conveniens methodus adhi-

hibeatur, vix sanari potest. Scabies, quæ maciem magnam, & febrem lentam producit, periculosa est; quæ hyeme & periodice redit, æstate accedente fugatur: periculum majus est, si humor scabiei intus repulsus, a sanguine deponatur in pulmonibus, cerebro, aliisque partibus internis, ubi ulcera pessima parit. Scabies in senibus periculosior quam in juvenibus & adultis.

C U R A T I O.

Scabies resolutione semper sananda: ulcera vero si adsint sordida, & profunda, ea mundificanda & detergenda remediis convenientibus, ut consolidentur, neque ulcera ad cicatricem perducipossunt, nisi specificis remediis scabies sanetur. Si scabies fuerit recens, & contagio communicata, æger optimo temperamento fruatur, præmissis venæ sectione, semel aut pluries repetita purgatione, jusculisque pullorum refrigerantibus, foliis boraginis alteratis, ad specifica deveniendum, quæ inferius exponentur.

Si scabies inveterata sit, sive sicca, sive humida fuerit, æger vero macilentus, sicca & falsuginosa humorum crasi præditus, & frequentem scabiei eruptionem passus sit, antequam specifica adhibeantur, diluentibus, humectantibus, & sanguinem edulcorantibus diu uti oportet, ut temperetur & corrigatur mala humorum crasis, & scabies recte sanetur, secus enim materia scabiei non emendata, adhibitis specificis intus repelletur, ruetque in partes internas, unde gravissimi affectus orientur: idcirco non semel observatum est, scabie intus repulsa, tusses, sanguinis sputum, pulmonumque ulcera orta fuisse. Ad hæc præcavenda mala, vena secanda, purgatio dein celebranda cum senna, tamaryndis, pulpa cassiæ, floribus persicorum
&

& manna; huic succedere debent juscula pulli; additis cancris fluviatilibus duobus aut tribus, foliis boraginis; per dies decem sumenda, iterata in fine purgatione; post hæc serum lactis clarificatum, additis succi cæresolii depurati unciiis duabus, per dies quindecim sumetur, ac iterum celebrata purgatione in fine; lac asininum per unum aut duos menses haurietur.

Quo tempore æger lacte asinino utetur, specifica adhiberi possunt. Duo autem præstant ad scabiem sanandam, hydrargyrus & sulphur; prior variis modis a nonnullis adhibetur; eum linteo duplicato includunt, quo lumbos cingunt; vel axillis applicant; hydrargyrus hoc modo adhibitus raro scabiem sanat: alii ex eo unguentum parant, quod toti corpori illiniunt, capite excepto; modus id unguentum conficiendi, est unam hydrargyri terebinthina extincti partem, cum adipis suillini; agnini, aliorumve animalium partibus miscere. Id unguentum ante ignem sero tibiis, pedibus, & cruribus illiniunt; æger dein lecto se componit ut dormiat; una aut altera elapsa die; brachiis illinitur, sicque reliquis corporis partibus unguentum successive applicatur. Tametsi hydrargyrus adversus scabiem specificum remedium sit, non adhibendus tamen sine maxima cautione: 1. Æger in cubiculo stare debet, præsertim si anni tempestas frigida sit; quia ab aere frigido hydrargyrus, & scabiei materies in partes internas repulsa, strages gravissimas parere possunt. 2. Hydrargyrus ptyalismum sæpe movet ægris non parum molestum, & aliquando periculosum. 3. Scabie laborantes si pectus debile habeant, frequenter tussiant, aut sputum cruentum patiantur, in magnum vitæ periculum conjiciuntur hydrargyro adhibito: hinc fit ut sulphure scabiem sanare tutius sit; quapropter

pter præmissis remediis præparantibus, ut supra dictum est, sequens præparatur unguentum.

Rx. Laph. acut. lib. sem. fol. fumar. m. sem. fol. nicotian. m. j. laur. m. sem. coq. in aq. fontan. s. q. ad putrilaginem, dein contusa per setaceum trajiciantur, pulpa extrahatur.

Rx. Illius pulpæ unc. vj. flor. sulphur. unc. sem. sal. marin. decrepitat. & pulverat. dr. vj. adip. suillin. unc. iij. misc. f. unguentum.

Adeps prius liquandus ad ignem, dein pulpa additur agitando, ut intime permisceantur, extractis ex igne priusquam refrigescant; sal tritum, & flores sulphuris adduntur; mixtura agitanda; ut cuncta rite permisceantur.

Aliud sic confici potest.

Rx. Sulphur. viv. unc. iij. liqua in ol. commun. fervent. lib. ij. & sem. bull. ad quart. part. consumptione; dein add. succ. citrin. unc. ij. nitr. purificat. & in pulver. redact. unci sem. nitro soluto refrigescant, ut unguenti consistentiam acquirant.

Ut horum fetor obtundatur, sæpe aromata adduntur, ut flores Benzoini, styrax, vel lavendulæ oleum essentielle, aliaque suavissimum odorem spargentia. Hoc unguento partes scabie affectæ inunguntur, non quidem omnes una vice, sed partitis vicibus, ita tamen ut intra quatuor aut sex dies totum corpus, si necesse sit, inungatur. Hyeme domi manere oportet, æstate vero, aliisque anni tempestatibus mitioribus æger domo exire, imo

imo & munia solita obire potest, nisi horum exercitium magnum laborem exigat.

Dum scabies inveterata est, æger macie consumptus, febre lenta corripitur, nullum adhibere oportet topicum, sed æger diætâ lactea diu utatur, aliquoties in balneum domesticum descendat, ut his cutis emolliatur, faciliorque sit topicorum effectus, temperetur & corrigatur crasis sicca, falginosa humorum, ut materia scabiei diluta facilius per poros cutis exire queat; ergo tunc topica adhibenda, cum cutis humidior fuerit, macies minor, pulsus naturalis, quæ indicant malam humorum crasim emendatam, poros cutis magis apertos, viamque transpirationis liberiores.

C A P U T XVI.

De Herpete.

HErpes est tumor erysipelaceus, qui cutem serpentibus minimis pustulis exasperat, ulceratque, pruritus plerumque excitans.

D I F F E R E N T I Æ.

Duplex est, miliaris, qui pustulis milii semini similibus cutis superficiem exasperat; exedens, qui ipsam cutem exulcerat, lateque in ambitu serpit, cujus pustulæ crusta obducuntur, cum pruritu molesto, is herpes crustosus quoque vocatur: herpes simplex seu miliaris squamulis exiguis albicantibus majori ex parte quandoque obtegatur, sedem habet in glandulis cutaneis miliaribus.

Sedes herpetis exedentis tota cutis est, quam integre exulcerat, imo ulcus serpit ad musculos cu-

ti subjacentes. Rursus herpes exedens unam tantum partem afficit, quandoque plures, nonnunquam tota fere cutis hoc herpete exasperatur, & roditur, inde herpes particularis est, aut universalis. Demum venereus dicitur, dum a viru syphilitico producitur.

C A U S A E.

Causa herpetis est obstructio glandularum miliarium, & vasculorum minimorum cutaneorum a lymphâ glutinosa, duris & rigidis particulis feta. Hæc lymphâ in vasis exilissimis cutaneis millies inflexis, maxime a corde distantibus, debiliter premitur; lente admodum movetur, adeoque levi de causa in illis hæreere potest. Quæcumque igitur lympham spissam & acrem efficere poterunt, herpetem remote producant; hanc lymphæ constitutionem pariunt cibi falsi, piperati, liquores ardentes, exercitia nimia, vigiliæ immodicæ, curæ, sollicitudines graves, diu durantes, ira nimia frequenter afficiens, virus syphiliticum, anni tempestas calidissima. Per contagium adhuc herpes communicatur, uti osculando, si herpes in facie sit, vel concubando; transpiratio pravis particulis inquinata, ex ægro emissâ poros cutis concubantis vel deosculantis meare potest, similemque effectum producere; demum iæcterus, suppressa catamenia, febres intermittentes & continuæ, pavores & terrores ingentes herpeti natales præbent; huic generando favent anni tempestas calidissima, temperies viscida & acris; inde fit, ut herpes obesos uti macilentos aggrediatur, cum acris, glutinosa esse possit in utrisque crasis.

S Y M P T O M A T A.

1. Herpes est tumor erysipelaceus, quia pars affecta leviter admodum tumet, cum levi inflammatione, seu colore rutilanti, rosaceo, pressione evanescenti.

2. Pars affecta pustulis minimis exasperatur, quia glandulae miliares affectae prominent, & cutis superficiem exasperant.

3. Herpes a parte in partem serpit, ob vasorum communicationem, qua fit ut herpetis materia a vase in vas transire possit; insuper glandulae infarctae sanguinem ad liberas derivare copiosius faciunt, quae proinde infarciuntur, his vero infarctis, sanguis minori copia ad prius infarctas pel- litur, quae idcirco infarctu se liberant. Quandoque fit ut herpes evanescat, & in alia parte a priori multum distante erumpat; tunc materia herpetis repetitis vasorum ictibus pressa, per vasa infarcta progreditur, vel vasa ipsa debilitata cedunt, & ampliantur, sicque sanguini circulanti redditur, & ad aliam partem transfertur, ubi similes infarctus producit, eundemque morbum parit.

4. Pruritus quandoque aegros molestat ob materiae herpetis acredinem, quae transpirationem similis indolis efficit: herpes miliaris in principio semper rubet; verum affectu perseverante, fasciculi squamas cuticulae cuti annectentes roduntur, aut exsiccantur, adeoque squamae separantur, pulverem album farinae similem æmulantes, ex quo fit, ut herpes in medio albescat.

5. Inflammatis glandulis cutaneis miliaribus, suppuratio nulla, aut vix sensibilis fit; at si cum ipsis vasa quoque cutanea inflammentur, pustulae majores sunt, ruptisque vasculis sanguiferis una cum lymphaticis, fit suppuratio; pus autem viscidum est, glutinosum, flavum, acre; unde pruritus

tus hanc speciem herpetis semper comitatur; ulcera crusta obducuntur modo nigra, modo cinerea; nigra, si major sanguinis quam lymphæ copia effundatur; secus vero, cineritia apparebit.

6. Herpes suppurans exedens dicitur ob copiam & indolem puris, quod partes vicinas rodit, imo ad partes subjectas seu carneas pervenit, quas depascitur; inde ulcera profunda & fetida generantur; ex eadem causa fit macies totius corporis, præsertim si plures herpes simul in cute erumpant, oritur quoque febris lenta, ob partium puris cum sanguine miscelam, cui vigilæ & graves anxietates adjunguntur: his producendis non parum confert crasis sanguinis sicca & salsuginosa, quæ herpetum in pluribus locis eruptione indicatur, unde fit ut herpetibus per totam fere cutem erumpentibus, æger febre lenta & macie quasi consumptus videatur; dum herpes partes internas afficit, plura alia symptomata parit, quæ non solum ex suppuratione procedunt, verum etiam ex usu & structura partis affectæ.

DIAGNOSIS.

Herpes noscitur ex inflammatione erysipelatodea, cum pustulis minimis cutem exasperantibus; si pruritus ei adjungatur, ut plerumque fit, certior est diagnosi: dum pustulæ exulceratæ crusta obteguntur & materiam flavam, viscidam, & acrem evomunt, jam herpes est exedens. Herpes miliaris nullum, aut exiguum ichorem ejicit; sed intra paucum tempus, squamulis cuticulæ decidentibus, pulvere cinerei coloris conspersus videtur: herpes vero suppurans, dum cutis tantum superficiem afficit, pruritus excitat, præsertim si crustæ scalpta avellantur; serpit e parte in partem uti herpes miliaris, exedens cutem totam, partesque subjectas

rodit, & ulcus profundum fetidumque producit. Is herpes a parte in partes tantum vicinas serpit; nec ita locum mutat ut a capite ad dorsum, brachia, vel partes inferiores descendat.

An major vel minor sit herpes, an unus vel plures simul erumpant, facile noscitur. An mitis, vel malignus & exedens, ejus species & symptomatum vehementia declarant. Venereus tantum ex ægri relatu nosci potest, uti & contagiosus.

P R O G N O S I S.

Herpes miliaris affectus periculosus non est, nihilominus tamen plerumque difficile sanatur; suppurans affectus est diuturnus, exedens, curatu difficilis, gravia habet adjuncta symptomata, & idcirco periculum quandoque affert, præsertim si febrem lentam, & maciem sibi adjungat: herpes pluribus in locis simul erumpentes, uti pessimum sanguinis crasim indicant, ita gravissima mala futura sæpe præsagiunt. Herpes pertinax a pluribus annis afficiens, etiam si desinat & recurrat, crasim sanguinis acrem, & viscosam indicat. Herpes in cute evanescens intus repulsus, malus & sæpe lethalis.

C U R A T I O.

Herpes miliaris recens contagio communicatus, vel a causa sanguinem non multum alterante inductus, sæpe per se evanescit, aut pauca requirit auxilia: tunc præmissis venæ sectione, purgatione, præscriptis jusculis pullorum refrigerantibus, pars affecta saliva abluatur mane jejuno stomacho, vel foveatur lacte virginali, aut ei illiniatur unguentum ex cera nova in oleo amygdalarum dulcium liquata confectum, vel unguentum paretur cum gummi Arabico in aceto soluto, ad unguenti con-

sisten-

sistentiam spiffato, quod parti illiniendum est; im-
nonnunquam hic herpes absque ullo remedio eva-
nescit, præsertim si æger optima sanguinis crasi
fruatur, quietem & diætam convenientem servet.

Verum dum herpes miliaris inveteratus est, diffi-
cile emendatur, quia a mala sanguinis crasi fove-
tur, non facile emendanda: quapropter topica reji-
cere oportet, donec mala humorum crasis remediis
internis fuerit emendata, ea tantum exterius appli-
cari possunt, quæ cutem siccam nimis & aridam
emollescere & oblinire valent, ut aqua tepida,
oleum amygdalarum dulcium, lac virginale, cera-
tum Galeni.

Postquam mala sanguinis crasis remediis internis
emendata fuerit, topica parti affectæ applicari pote-
runt. Varia a variis proponuntur, quæ hic referre
inutile foret. Quædam tantum proponemus, quæ
maximi usus sunt; felicem fuisse unguenti se-
quentis usum experientia sæpe docuit.

*Rx. Unguent. rosac. unc. iij. mercur. præcipitat.
alb. dr. iij. f. unguentum, quod bis in die parti
affectæ illiniatur.*

Aliud quoque non minoris energiæ sic parabitur.

*Rx. Mercur. præcipitat. alb. dr. iij. flor. Benzoin.
& sulphur. ana dr. ij. camphor. scrup. sem.
sal. saturn. dr. ii. & sem. cum s. q. adip. agnin.
& ceræ novæ f. unguentum.*

Sequens unguentum non semel profuit.

*Rx. Fuligin. camin. per setaceum traject. unc. sem.
nitr. purificat. & alumin. pulverat. ana dr. j.
unguent. de lithargyro unc. j. cum s. q. ol. amyg-
dalar. dulc. f. unguentum.*

T. II.

K

Alio

Aliqui gummi Arabicum aceto solutum herpeti imponunt; alii cretam albam pulveratam cum lactis cremore miscent, & herpeti illiniunt. Nonnulli herpeti pertinaci aquam aluminosam applicant, id quidem prudenter agendum, ne alumen materiam herpetis intus repellat, aut eam ita coagat, ut resolvi non possit. Si herpes venereus fuerit, frictionibus mercurialibus radicitus sanabitur, nec alteri remedio cedit, cum mercurius ad virus syphiliticum debellandum specificum sit; idcirco unguento mercuriali ægrum uti oportet.

Ad herpetem exedentem sanandum, operosior methodus adhibenda, nec topicis insistere oportet, quin mala sanguinis crasis remediis internis prius emendata fuerit; idcirco præmissa diæta humectante, sanguinem semel aut bis, imo sæpius, si necessitas exigat, detrahare necesse est, præsertim si herpes exedens inveteratus sit, ob insignem totius corporis maciem: dein purgatio pluribus dosibus celebranda cum senna, tamaryndis, cassia & manna; evacuata primarum viarum saburra, juscula pullo- rum præscribenda sunt, quibus serum lactis clarificatum succedet, per dies decem & quinque sumendum; & si per anni tempestatem liceat, æger balneabitur simul; sumet ergo mane serum lactis, & hora quinta serotina in balneum domesticum descendet, dein aquas minerales acidulas, balneo Mariæ tepesfactas, per dies decem hauriet, sumendo qualibet die harum cyathos duodecim, vel decem & quinque: prima die, mannæ uncia solvetur in primo aquarum cyatho, ultima die eadem dosis mannæ in ultimo quoque cyatho solvetur.

Finito aquarum acidularum usu, serum lactis per dies quindecim iterum præscribetur, & celebrata post hujus usum purgatione, æger sumet mane lac asininum per duos aut tres menses continuandum. Ut primum stomachus lacti erit assuefactus, æger

cœnabit cum offa lactis vaccini vel oryza eodem lacte parata, celebrata purgatione in medio & fine usus lactis.

Dum hæc interius adhibentur, herpetem mundare oportet, ei imponendo balsamum Arcæi, vel oleum ovorum, vel ceratum Galeni, oleo amygdalarum dulcium paratum, vel unguentum de lithargyro, aliisque emollientibus. Imo pus educere oportet, lotionem bis in die facta cum decocto hordei, & melle. His itaque parte affecta emollita, diluta, & edulcata sanguinis crassi, ad topica fortiora deveniendum, qualia sunt borax, ærugo, staphisagria, oleum tartari, euphorbium, helleborus albus, pyrethrum, vitriolum album, nitrum, sal marinum, mercurius, vel varia ejus præcipitata, ex quibus unguenta conficiuntur herpeti imponenda. Sequens unguentum his anteponatur,

*Rx. Æthyop. mineral. cum sulphur. parat. unc.
ij. axung. porcin. insuls. q. s. f. unguentum.*

Herpeti id illiniatur per plures dies; si neque hæc profint, & herpes partes vicinas magis exedat, tunc plures lapides caustici circa herpetem in circumculum disponentur super cutem sanam, ut escharam profunda fiat, sicque suppuratio excitata, omnem humoribus aditum ad partem herpete laborantem, præcludet, quæ idcirco mortificata excidet, ac dein promota laudabili suppuratione, vascula succis pessimis & acrioribus farsa, a sanis separata, herpetem fovere nequeunt, qui hac methodo radicitus sanabitur.

CAPUT XVII.

De Lepra.

Scabiei proxime affinis est lepra, & quasi gradus intensior. Hujus tres recensentur species: lepra Judæorum, cujus mentio fit in Sacris Paginis, quæ magis ad herpetem quam ad scabiem pertinere videtur. Lepra Græcorum, quæ ab aliquibus impetigo, lichen, & vitiligo dicitur. Lepra Arabum, seu Elephantiasis, quæ omnium gravissima est. Medici de lepra Judæorum non agunt, eam enim Sacerdotes sanabant, juxta ritum a Lege præscriptum; itaque de lepra Græcorum & Arabum tantum agemus.

Lepra Græcorum est pustularum in cute eruptio, quæ furfuraceæ, squamosæ, vehementer pruriunt: hæ pustulæ majores quam in scabie, in principio paucae erumpunt, præsertim in brachiis & cruribus. His cito alteræ adjunguntur, adeo ut brevi plures earum aggeries in pluribus cutis locis observentur; perseverante morbo in facie quoque erumpunt, quam dire deformant. His rubor obscurus adjungitur, qui in livorem cito mutatur, & squamulis decidentibus ichore pustulis exit acerrimus, pruritus vehementissimus excitans, inde pustulæ crusta obteguntur: ingravescente malo, pustulæ majores evadunt, suppurant, saniem emittunt fetentem, acerrimam, gravissimam pruriginem excitantem, jam lepra Arabum fit; unde liquet lepram Græcorum viam esse ad elephantiasim, de qua nunc agemus.

Elephantiasis est aggeries pustularum durarum, insensibilium, quæ exulceratæ saniem fetentem emittunt; unde ratione duritiei & fetoris materiæ pu-

purulentæ aliqui elephantiasim cancrum dixere: his accedunt maculæ lividæ, lassitudo spontanea; deformis fit facies; æger tristis & morosus; difficile respirat; halitus ex ore exeunt admodum fetentes; sicut æger & cibi fastidio corripitur; pulsus parvus & inæqualis est; alvus constipata; urina lotio jumentorum similis; cutis aspera, dura ubique corrugatur; facies livore descædatur, tantæque pustulæ in ea quandoque erumpunt, ut æger aspectu horribilis sit; manus, pedes adeo tument, ut ubi inveteratus est morbus, digiti in manibus, pedibusque sub tumore condantur.

Ast quod adhuc horribilius est, a pure acerrimo partes erosæ decidunt; sic digiti manus, pedis, nasus, aures, aliæque partes syderatæ prius a corpore separantur, quam æger satis occumbat, nec partibus internis dira hæc lues parcit; sectione enim cadaverum constat pulmones obstructos & penitus aridos, intestina pariter exsiccata, glandulas mezenterii obstructas, hepar & lienem excorrugata, & simul dura reperta fuisse, arterias sanguine exinanitas, venas vero atro, lividoque sanguine repletas.

C A U S A E.

Ex his rite consideratis manifestum est fluida vapida, feculenta, falsuginosa esse admodum, adeoque sanguinem & lympham summe crassa, & acedine summa prædita, ad fluendum intra vasa exilissima non esse idonea. Quapropter causa proxima utriusque lepræ est obstructio glandularum ductuumque lymphaticorum cutaneorum a lymphâ summe viscida, & falsuginosa producta: quoniam autem lepra Græcorum remissior est elephantiasi, illa fit a lymphâ minus viscida & falsuginosa;

ista majorem crassitiem & acrimoniam in fluidis supponit.

Hanc crasim humorum crassam & falsuginosam plura efficere possunt, ut usus ciborum acidorum, salforum, ut caro bovina, porcina, sale condita: item cibi salsi, sicci, quibus Navigatores vescuntur, butyrum, laridum, caseusque, rancida, panis furfuris, legumina, caro cruda lepram producant, si his diutius vescantur: similiter potus nimius cerevisiæ, vini spissioris, aquæ vitæ aliorumque similium. His vehementiora animi pathemata addantur, ut pavor metusque ingens, nimia corporis exercitia; regio quoque calidissima ad lepram producendam non parum confert; inde in Africa, Hispania, Lusitania, sæpius observatur quam in regionibus temperatis, ubi rarissime producitur.

Præter hæc quædam sunt quibus lepra suos natales debet, ut lues scorbutica, scrofulosa, syphilitica, ab ista præsertim lepram produci ex eo evincitur, quod lues venerea pustulis multis in cute erumpentibus sæpe se prodat, & inveterata eandem crasim humorum inducat, eademque fere symptomata pariat ac lepra; inde factum est ut plures Medici opinentur lepram nihil aliud esse quam luem veneream inveteratam; adeoque nihil mirum, si hodie tam rari observentur leprosi, quia lues venerea hydrargyro penitus debellatur. Fateor equidem luem veneream lepræ natales præbere posse; imo lepram fuisse communem morbum, ut ex hospitibus pluribus in locis constructis ad leprosos recipiendos manifestum est, quæ hodie inutilia sunt, quia tunc accurata non erat luem veneream curandi methodus; sed negamus lepram nihil aliud esse, præter luem veneream inveteratam, cum ab aliis causis remote producat, & præsertim cum ante luis venereæ originem cognita

ta sit, ut ex Celso accipimus, qui sic de elephantiasi loquitur: „ Ignotus pene in Italia, frequentissimus in aliis Regionibus morbus is est, quem „ elephantiasim Græci vocant.

Demum lepra hereditate contrahi potest, ut observationibus plurimis constat; qui ex leprosis parentibus nati, elephantiasi correpti obicere; contagiosa quoque est, cum pluribus modis ex corporibus ægris in sanos invehi possit, ut osculis, coitu, vel cum leproso dormiendo, ejusdem indusia sordibus inquinata induendo, vel potando in cyatho in quo bibit, præsertim si lepra in ultimo gradu sit, & fluida maxime alterata, quia pus e pustulis erumpens, imo saliva & halitus undique e corpore leproso emanantia, pessime mutata morbum similem in sanis producere valent; ob id olim mos erat leprosos in hospitibus publicis colligere, ejusque omne cum sanis commercium cohibere, ne dirus ille affectus in sanos grassaretur; quæ sane indicant lepram contagiosam fuisse, cum ad eam præcavendam Urbium Præfecti tot cautionibus uterentur.

S Y M P T O M A T A.

1. Lepra Græcorum pustulis in cute erumpentibus declaratur, quia glandulæ cutaneæ a lymphâ viscida obstruuntur, tumores exiguos, duros admodum efficiunt. Hæc vero lymphâ glandulas cutaneas potius quam internas in principio afficit, quia major est calor & trusionis motus in partibus internis, quam in cute; ergo facilius in glandulis cutaneis hærere potest; inde patet cur pustulæ in artubus ut plurimum erumpere incipiant, & paucae in principio appareant.

2. Pustulæ brevi, & plures, & in pluribus cutis locis erumpunt, quia cito crescit lymphæ vi-

sciditas, adeoque plures pustulæ pluribus in locis fiunt.

3. Furfuraceæ seu squamosæ fiunt pustulæ, quia lymphæ visciditate, & ejusdem acrimonia, fibrarum fasciculi cuticulam cuti annectentes destruuntur vel roduntur; sicque cuticulæ squamæ decidunt.

4. Propter humorum visciditatem, pustularum duritiem & numerum, sanguinis circuitus in cute affecta magnopere retardatur; ergo sanguis in suis vasis hærens crassescit, & fit ater; ex eo liquetur pustulis in facie erumpentibus, ea adeo deformis fiat.

5. Squamis decidentibus pustulæ evomunt ichorem acerrimum; ruptis vel erosis vasis lymphaticis, lymphæ effunditur, visciditate & acrimonia peccans; acrimonia pruritus vehementissimus excitatur; visciditate, aeris contactu adacta, crusta efficitur.

6. Ingravescente morbo lymphæ visciditas & acrimonia crescunt, pustulæ majores fiunt, & multiplicantur, magis ac magis sanguinis circuitus in vasis cutaneis præpeditur, quæ sanguinis copia nimis repleta, & distenta rumpuntur, vel lymphæ acrimonia roduntur; unde suppuratio fit, neque ex sanguine & lymphæ adeo mutatis pus laudabile constitui potest; generatur ergo sanies fetens & acerrima, pruritus vehementissimus excitans. Jam non est amplius lepra Græcorum, sed Arabum, seu elephantiasis.

7. Qua proportionem pustulæ crescunt, duriores quoque evadunt, ac multiplicatis glandularum cutanearum, ductuumque lymphaticorum obstructionibus, fibræ nervæ papillas nerveas efformantes maxime pressæ sensu attonitæ fiunt; idcirco pustulæ, ipsaque cutis sensu orbantur.

8. Maculæ lividæ ubique erumpunt, quæ a tarda

da difficilique sanguinis circulatione, & ipsius visciditate oriuntur.

9. A lymphæ & sanguine viscidis, tardeque per contextum musculorum provolutis in fibris carneis hærentibus, motus musculorum difficilis fit. Insuper vasa fibras carneas componentia a sanguine stagnante opplentur & obstruuntur; inde nascitur lassitudo spontanea.

10. A sanguine ubique per vasa minima ægre incedente, & horum tunicas distendente, vehemens fit fibrarum distractio; inde anxietates, quæ tristitiam & morositatem pariunt. Pariter a fluidis in vasculis pulmonum præ crassitie stagnantibus libera vesicularum trachealium, aliorumque ductuum expansio præpeditur, fitque respiratio difficilis.

11. A sanie in pustulis suppurantibus genita, in sanguinem tacite inducta, totamque humorum massam corrumpente, febris lenta excitatur cum siti, & ciborum fastidio: hanc vero humorum corruptionem halitus fetentes per os emissi manifeste ostendunt.

12. Ingraveſcente elephantiaſi, massa fluidorum adeo alteratur, ut soluto naturali partium nexu, varia in ea concreta generentur, & omnes unctuosæ partes destruantur: inde cutis arida & aspera fit. Hæret & colligitur lymphæ in extremitatibus, inde tumor pedum, manuumque, ac tandem præ fluidorum visciditate, sanguinis circuitus in partibus externis aboletur, gangræna & sphacelus accedit, partes demum affectæ aliis adhuc viventibus separantur, uti digiti manuum, pedumque, nares, aurium cartilago, &c. ex quibus facile liquet cur perseverante elephantiaſi, partes quoque internæ, obstructis visceribus gangræna tandem & sphacelo laborent.

DIA.

D I A G N O S I S.

Lepra Græcorum noscitur pustulis in cute erumpentibus fursuraceis, squamosis, quibus rubor obscurus, mox in livorem mutandus adjungitur, ichorem acerrimum cum vehementi pruritu ejicientibus; dum pustulæ crescunt, duriores evadunt, maculæ lividæ ubique fiunt, & lassitudo spontanea oritur.

A scabie distinguitur, quia pustulæ majores sunt quam in scabie, duriores, ichorem acerrimum ejicientes. Rursus rubor obscurus mox in livorem mutandus pustulis leprosis adjungitur, nec non maculæ lividæ cutem pluribus in locis afficiunt, ægerque lassitudine spontanea corripitur, quæ in scabie minime observantur.

A pustulis quibus lues venerea nonnunquam declaratur, lepra distinguenda est. 1. Pustulæ syphiliticæ, nonnisi post impurum coitum erumpunt, & morbi venerei eas plerumque antecedunt; secus vero pustulæ leprosæ. 2. Pustulæ syphiliticæ ruborem obscurum in ambitu non habent, mox in livorem mutandum; maculas lividas cutem defœdantes non sibi adjungunt, nec ichorem adeo acrem cum tanto pruritu ejiciunt, nisi lues venerea sit inveterata, æger pessimi fluidorum crassi fruatur, & remediis antivenereis etiam prudenter & tempestive adhibitis obstiterit; tuncque luem veneream in lepram abire maxima est suspicio.

Quoniam lepra Græcorum gradus est ad elephantiasim, ea ergo noscitur incremento notabili pustularum, quæ suppurantes emittunt ichorem fetentem acerrimum, cum febre lenta, difficili respiratione, sensu tactus in vicinia pustularum plerumque abolito, oris fetore, extremitatum intumescencia, accedente earum successiva syderatione, cum

cum macie insigni reliqui corporis, ægro tristi & anxioso multum.

An lepra hæreditaria sit, an contagio communicata, an ab usu rerum non naturalium acquisita, ex prægressis & ægri relatu Medicus assequetur. Utrum a lue syphilitica, scrofulosa, vel scorbutica producat, accurata consideratio omnium symptomatum lepram concomitantium, aut antecedentium docebit.

PROGNOSIS.

Lepra Græcorum inter affectus longos merito ponitur; in principio medelam suscipit, modo hæreditaria non sit, aut æger male constitutus, nec cum lue scrofulosa, vel scorbutica complice; nec lepra facilius tollitur quæ a viru syphilitico ortum habet, cum lues venerea in lepram non mutetur, nisi quia vis hydrargyri cæterorumque omnium remediorum ab ea vincitur, adeoque a lue insanabili lepra producit. Dum veto malum ingravescit, pustulæ multiplicantur; majores & duriores evadunt, suppurant, aliaque symptomata gravia sibi adjungunt, malum vix medelam suscipere potest; durat tamen & ægros per plures annos quandoque molestat, priusquam in elephantiasim mutetur: hæc autem nullam omnino medelam suscipit, quia non tantum partes externas sed & internas afficit: dum partes externæ syderatæ successive decidunt, macies totius corporis insignis, summa virium prostratio, & imprimis ferentes halitus ex internis per os exeunt; mors futura brevi imminet.

URCATIO.

Ut lepra curetur, crasis lymphæ spissa, tartarea, fe-

feculenta, & acris emendanda, adeoque alterantia, incidentia, diluentia, & edulcantia successive adhibenda: at imprimis aer, si infalubris sit, illico mutandus, & mala victus ratio emendanda, ut aere puriore respirato, & cibis melioris indolis assumptis, crasis humorum pessima emendetur; dein sanguis bis aut ter protinus mittendus, juxta ægri vires & ætatem: ad saburram primarum viarum eliminandam sequens paretur potio purgans.

℞. Senn. mundat. dr. iij. rh. contus. & tartar. solubil. ana dr. j. epithym. incis. & summitat. absinth. ana p. i. coq. in decoct. polypod. quercin. ad unc. xij. in colatur. & express. dissolv. mann. calabrin. unc. iij. f. pot. pro duplici dosi. Primæ add. tartar. stibiat. solubil. gr. iij. vel iv. f. pot.

Secunda dosi exhibeatur duabus horis post primam; & una hora post secundam dosim jusculum propinabitur: facti duorum dierum intervallo, iterum celebrabitur purgatio, adempto tartaro stibiato; unoque post purgationem elapso die, sequens parabitur jusculum per dies decem sumendum.

℞. Pull. junior. gallinac. pelle nudat. & exenterat. aut loco illius carn. vitulin. lib. sem. coq. per hor. ij. in aq. fontan. s. q. add. dein radic. enul. campan. siccata, & contrit. dr. j. chin. radic. & lign. Jassafr. contus. ana dr. i. & sem. coquant. per horam unam, dein add. cancr. fluviatil. in aq. calid. lot. & in mortar. contus. n. iv. milleped. in vin. alb. lot. & vivent. contus. n. xij. coq. per horæ dimidiam partem. Sub fin. coction. leviter bull. fol. nasturt. aquat. m. j. col. & exprim. f. juscul.

Fi.

Finito jusculeorum usu, & purgatione iterum celebrata, æger hauriet mane in lecto libram unam feri lactis vaccini coagulò vulgari extracti, cum ovi albumine clarificati, in quo ferrum rubiginosum igne candens extinguetur, additis succi cærefolii per residentiam depurati unciiis tribus, sacchari tantillo. Usus feri lactis erit dierum quindecim, quibus elapsis purgatio iterum celebrabitur, factoque unius diei intervallo, sequens jusculum parabitur per dies viginti sumendum.

℞. Pull. gallinac. pelle nudat. & exenterat. viperam, capite & cauda abscissis, pelle nudat. exenterat. relictis pulmonibus, corde, & hepate, & in frustula sectam, folior. boragin. m. j. cærefol. p. j. ponant. in olla fictili nova, affusis sex aquæ fontan. cochlearib. probe operta & luto obducta, bull. bal. mar. per hor. v. postea juscul. trajiciat. factaque forti expressione sumatur.

Eodem tempore, æger prandio & coena comedet pullum gallinaceum sequenti methodo saginatum. Viperae viventes, abscissis capite & cauda, pelle nudatae, exenteratae, in frustula dissecentur, & cum hordei probe mundati manipulis duobus vel tribus, in aqua donec hordeum rumpatur, fiatque pasta qua pulli alantur, qui igne assi ægro comedendi sunt.

Finito jusculeorum usu, æger per dies duodecim sumet feri lactis ut supra præparati haustum, celebrata in fine purgatione, factoque unius diei intervallo, sequens parabitur opiata, per dies novem sumenda.

℞. Croc. mart. aperient. dr. iij. senn. mundat. pulverat. dr. ij. flor. martial. ethyop. mineral. sine igne pa-

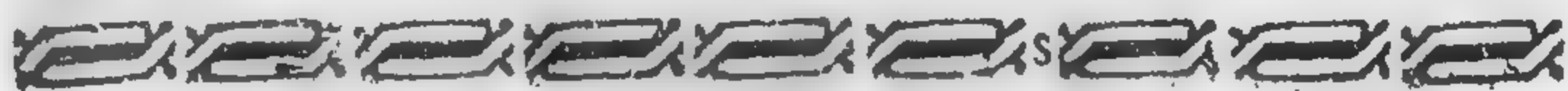
parat. ana dr. i. & sem. antimon. diaphoret. diacrid. & cinnamom. ana dr. j. extract. bellebor. nigr. dr. sem. redigant. omnia in pulver. & cum s. q. syrup. flor. persicor. f. opiat. ad dr. i. & sem. superbibendo jusculum foliis nasturtii aquatici alteratum.

Finito opiatae tempore, ac celebrata purgatione, lac asininum per menses duos praescribendum, ut humores divisi ac fluxiliores facti, edulcentur: iis tamen remediis diu insistere oportet, quoniam lepra morbus pertinax est; idcirco attente considerato medicaminum effectu, huic insistere debet Medicus, quod utilius efficaciusque experientia novit.

Attamen si, irritis medicaminibus, lepra ingravescat, jamque immineat elephantiasis, illico aeger vigesies & ultra in balneum domesticum descendat, bis qualibet die, scilicet sero & mane adhibitum, simulque lac asininum hauriet. Finito balneorum tempore, sanguine detracto & purgatione convenienti celebrata, illico ad frictiones mercuriales veniendum, quae maxima cum cautione fient, drachmas tres tantum unguenti mercurialis qualibet frictione exhibendo, & intervallum trium dierum inter duas frictiones ponendo: sic sensim totum corpus unguento inungetur, ut spatium dierum quinquaginta consumatur non mutatis indusiis, nisi hoc dierum spatium elapso; tunc solo lacte aeger vescatur, quater vel quinquies in die lac sumendo: his autem humores simul dividuntur, fluxiliores fiunt, & edulcantur, adeoque si cura obtineri possit, nullum aliud praestantius, tutiusque videtur, cum crassities summa & acredo humorum iis maxime emendari possint.

Ast si, victis remediis, lepra exasperetur, fiatque elephantiasis, nulla affulget salutis spes: quapropter

pter cura palliativa tantum adhibenda, quæ optimis cibis, purgationibus, imo lacte identidem exhibito, obtinebitur; si pustulæ in suppurationem abeant, detergentibus & mundificantibus uti oportet, præprimis lotionibus, seu decoctis vulnerariis pustulas suppurantes mundando. Interim cavendum, ne dirus hic morbus sanos per contagium infestet.

C A P U T XVIII.

De Rheumatismo.

Rheumatismus est dolor partium membranarum a causa interna oriundus.

D I F F E R E N T I Æ.

Dividitur in universalem & particularem, fixum, & vagum. Universalis est, dum plures simul corporis partes membranosæ afficiuntur. Is nusquam sine febre sua percurrit tempora; particularis vero, dum unam aut alteram partem occupat, is dolor rheumaticus vulgo dicitur: fixus, quando eandem constanter partem afficit; vagus, dum e parte in partem vagatur; externus vocatur, quando partes externas ut tegumenta, membranam musculorum, aut periosteum afficit; internus vero, si interiores membranas obsideat, nulla enim est quæ rheumatismo corripì non possit. Rursus, si lumbos occupet, rheumatica lumbago dicitur; si periosteum ossis ischii, aut membranas musculorum huic ossi vicinorum aggrediatur, dolor ischiaticus vocatur. Demum si articulos, & spatia vicina simul divexet, rheumatismus arthriticus dicitur. Ratione causæ venereus, scorbuticus vel scrofulosus est; partes affectæ in principio nec tum-

ment, nec calent, nec rubent perseverante morbo hæc accidunt, & inflammatio ipsi adjungitur. Rheumatismus diu durat, quandoque per annos, & dum contumax & diuturnus est, ossibus ipsis non parcat, quæ in tumorem sensibilem, seu exostosim attolluntur, ita rheumatismus arthriticus nodos in articulis parit, inde anchylosis.

C A U S A E.

Causa proxima est distractio dolorifica ductuum lymphaticorum aut nervo lymphaticorum a lymphâ spissâ, partibusque salinis fixis onusta, in vasculis harum membranarum hærente; quæcumque ergo lympham simili labe inficiunt inter causas remotas rheumatismi merito recensentur sic.

1. Frigus, calefacto corpore, subito admissum, quatenus lympham in corporis habitu circulantem spissat, poros cutis constringit, & transpirationem insensibilem cohibet; idcirco lymphâ crassescit, partibusque salinis fit simul turgida; ergo corpore æstuante immersio in aquis frigidis, vel mora longior in locis subterraneis frigidis, humidisque, aut si æstuans corpus aura frigidior perflavit, decubitus in locis humidis & frigidis, corporum frigidorum contactus, vel applicatio per longius temporis spatium facta, rheumatismum sæpissime pariunt: eodem modo agunt repentinæ aeris mutationes, quæ e calido in frigidum fiunt; unde hyeme & vere rheumatismus frequentior est, qui rarius æstate & autumno recurrit.

2. Suppressæ aut imminutæ sensibiles evacuationes quæ succos pravos, extraneosque e corpore eji-
ciunt, ut catamenia, in puerperis lochia, lac quoque per uterum, mammas, aut altera cola non sufficienter evacuatum, rheumatismum sæpissime
gene-

generant; ita bilis & urina retenta, transpiratio insensibilis, &c.

3. Virus venereum, scorbuticum, & scrofulosum, quatenus lymphæ glutinosa & acris horum miscela efficitur. Horum enim proprium est lympham præ cæteris fluidis inficere; unde fit; ut lues venerea dolores rheumaticos adeo frequenter pariat.

4. Usus nimius salforum, acrium, potusque liquorum ardentium, vigiliæ immodicæ, exercitia & labores nimii, insolitaque animi pathemata vehementia sæpe recurrentia, diuque divexantia, ut iræ, sollicitudines graves. Hæc etiam serum sanguinis absumunt, lympham exsiccando densant, pluribusque salinis partibus fixis gravidant: inde grumi, & concreta fiunt dura, & difficile dissolubilia, unde morbi pertinacia.

5. Rheumaticus humor si locum mutet, spatiaque inter articulos occupet, arthritidem efficit, unde liquet arthritidem a rheumatismo differre, ratione situs, cum uterque affectus ab eadem causa producat. Ad rheumatismum disponunt temperies sanguinolenta labe acris infecta, ætas maris, sicca & acris humorum crasis, cum fibrarum ariditate & corrugatione, ita cachexiæ biliosæ soboles est.

S Y M P T O M A T A.

1. Membræ affectæ dolent, quia vascula earum exilissima, a lymphæ hærente repleta, tensa, valideque distracta ruptioni appropinquant. Rursus lymphæ hærens non solum spissa, verum etiam acris quandoque est; ergo pungendo vascula in quibus colligitur, dolorem procreat. Ex his liquet, 1. Cur dolor mitis & tolerabilis quandoque sit, modo gravis, & acutus. 2. Cur nonnunquam

T. II.

L

con-

continuus, aliquando vero nonnisi mota parte affecta perſentitur; cum hæc a gradu infarctus ac tensionis vasculorum & indole lymphæ infarciens procedant.

2. Dum dolor tolerabilis, nec continuus est, pars affecta nec tumet, nec rubet, nec calet, quia ob minorem vasorum infarctum, & levem doloris gradum, motus sanguinis in membranis affectis, nec in partibus vicinis vix intercipitur. Is plerumque vagus a parte in partem serpit, quia lymphæ obstruens vasorum pressione progreditur, lente quidem, tandemque ad venas lymphaticas majores pervenit, quibus ad vasa sanguifera ducitur, sicque non satis divisa ad membranas aliarum partium a sanguine rapitur, quarum vascula simili modo infarcit; inde patet cur rheumatismus nonnunquam in partibus externis evanescens, ad partes internas subito irruat, & affectus gravissimos, plerumque lethales pariat.

3. Si rheumatismus fixus & constans in aliqua parte sit, dolor est acerbior, quia major est lymphaticorum infarctus; cæterum ob majorem lymphaticorum infarctum, & doloris gradum, sanguinis motus non solum in affectis membranis, verum etiam in partibus vicinis, & in tegumentis intercipitur: inde fit calor, rubor cum inflammatione partis affectæ: hæc rheumatismi species febrem cum vigilia & graves anxietates habet adjunctas.

4. Si plures partes simul rheumatismo laborent, febris semper comes est cum vigiliis & anxietatibus, quia dolore acuto & continuo nervi maxime succutiuntur, fluidum nerveum majori impetu & quantitate ad cor, totumque systema vasorum influit; ergo accelerandus sanguinis motus. Rursus rheumatismus plures partes simul afficiens, pejorem humorum crasim indicat, qua febris produ-

citur; & ideo sanguis e vasis apertis pleno saltu emissus, tenax, viscidus, pelle inducitur crassa ad instar corii porcini; a febre, & dolore vigiliæ & anxietates oriuntur. Rursus ob maximum plurimum membranarum infarctum acutissimus fit partium affectarum sensus, qui tantus quandoque est, ut leviter premi, nec tangi ab integumentis possit, sine magno doloris augmento; insuper dato hoc infarctu, sanguis ad cutem uberius determinatur, ductusque sudoriferi a sanguine in cute lentefcente & æstuante referati, sudorem continuo fundunt, sine morbi levamine.

5. Datur partium affectarum ad motum impotentia, non quia debiliores fiunt, sed quia ob minimum eas movendi conatum, dolor acutissimus producitur, qui lipothymiam, vel syncopem parit. Infarctis vasculis membranæ adeo tensæ sunt, ut a minima distractione ruptioni magis appropinquent; inde partes immobiles & veluti rigidæ quandoque manent. Rursus dum dolor maxime sævit, maximusque est vasculorum infarctus, fluida ad partes vicinas uberius appellunt; exinde cutis præter naturam tumet, caletque; imo perseverante rheumatismo subtumida & œdematosa fit, laxato ob nimiam repletionem vasorum textu.

6. Partes rheumatismo graviter affectæ inflammantur; & quandoque suppurant, vasa lymphatica infarcta sanguifera vicina comprimunt, dolor vero acutus ea stringit, sicque sanguinis circuitus præpeditur, qui collectus & æstuans in vasis tensis & elasticis inflammationem parit; verum a continuo sanguinis appulsu ad vasa infarcta, nisus ejus & impetus in vasorum tunicas augetur; hæ tandem rumpuntur, & suppuratio fit, sed pure semel facto, febris lenta, macies, viriumque prostratio fiunt.

7. Si dolor rheumaticus arthriticus sit, & articu-

culum aliquem diu & graviter afficiat, anchylosim sæpe parit, tum quia calor nimius partium affectarum, synoviam ossa articulata illinientem exsiccat, ac indurat, tum ob motus defectum humor synovialis in articulos delapsus, mora & quiete densatur, & indurescit: item in ossibus vicinis sæpe oritur tumor, seu exostosis, vitiata lympham medullari in ossium fibris hærente, easque suo ferro laxante & emolliente: idem quoque contingit in cartilaginibus, ligamentis, imo periosteo, quod aliquando ita intumescit, ut exostosim æmuletur.

D I A G N O S I S.

Rheumatismus dolore partium membranarum noscitur; quoniam vero membranæ dolere possunt ob inflammationem, ulcus, convulsionem musculorum, & varios tumores eas afficientes, aut in partibus vicinis sedem habentes, ut in ossibus, cartilaginibus, ligamentis; ideo ut rheumatismus sit, necesse est, ut dolor membranas afficiat cum absentia cæterorum, quæ memoratos affectus indicant; idcirco rheumatismum definitio, dolorem partium membranarum a causa interna oriundum: ut ultimis his verbis distinguatur a dolore membranarum a causa externa producto, ut ictu, pressione, distractione valida, & insolita musculorum contractione; quoniam dolor ab his causis productus, rheumatismus non est.

An universalis, an particularis sit; an fixus, an vagus; an internus, an externus sit, Medicus facile noscet: an simplex, vel complicatus; venereus, vel scorbuticus, vel scrofulosus, ex prægressis, vel concomitantibus Medicus assequetur. At præprimis noscere pluris interest, an lympham in vasculis partis affectæ hærens, eaque distrahens, visciditate magis quam acrimonia peccet, cum re-

media ad hanc lymphæ indolem præcipue dirigenda sunt: id vero nosci potest cognita causa remota rheumatismi, attente consideratis ægri temperie, victus ratione, & præprimis symptomatibus rheumatismum concomitantibus: etenim si lymphæ visciditate magis quam acrimonia peccet, nullus est calor præternaturalis aut parvus, & ad motis parti affectæ calidis, doloris mitigatio fit: secus vero, dum acredo visciditatem vincit. Rursus rheumatismus a sola lymphæ visciditate oriundus, æstate mitigatur, hyeme vero intenditur: qui vero a lymphæ acriori fit, æstate ut plurimum exacerbatur.

P R O G N O S I S.

Ut debita rheumatismi afferatur prognosis, tria sunt considerata: species morbi, causa, & symptomatum vehementia.

1. Rheumatismus universalis particulari, cæteris paribus, gravior est; fixus periculosior est vago; quia sæpe inflammationem aut suppurationem partis affectæ parit; vagus autem facile discutitur; inveteratus recenti gravior est, & remediis magis obstitit: arthriticus articulos debilitat, ad podagram contrahendam disponit, remediis non facile cedit, gravia symptomata parit, & ideo gravis semper judicandus; tamen internus externo periculosior est, quia plura atque gravia symptomata habet adjuncta.

2. Dum fluida siccitate & acrimonia peccant, multo difficilius rheumatismus curatur, quam si simpliciter siccitate peccent, quia siccitate & acridine peccantia, multo plura atque pejora pariunt mala, quam si solum viscida, atque tenacia fuerint. Scorbuticus & scrofulosus vix curationem admittit; venericus plerumque sanatur, quia remedio

dio specifico debellatur virus venereum; scrofulosum, & scorbuticum nequaquam. Rursus qui, suppressis catameniis, mulieribus accidit, ad ultimum vitæ terminum sæpe perseverat, gravia symptomata, ut maciém insignem, febrem lentam, ad motum impotentiam, imo tabem & mortem parit, quia pravi succi, qui singulis mensibus cum sanguine menstruo per uterum excernebantur, retenti, in sanguine cumulati, fluidorum crasim pervertunt, remediorum ulla vi corrigendam. Rursus qui a victu sicciore, & acriore diu continuato, vel potu nimio liquorum ardentium in ægro temperamento sicco & ardenti donato fit rheumatismus, medelam difficile suscipit.

3. Si partes affectæ intumescant, cum dolore & calore nimio, adeo acuto dolore, ut vix tangi, neque a situ dimoveri possint sine insigni doloris exacerbatione; si febrem comitem habeat rheumatismus, magnum periculum ægro minatur; quo febris acutior est, quo major virium prostratio, quo graviores sunt anxietates & vigiliæ, eo quoque periculosior rheumatismus est. Dum totum corpus tumet præternaturaliter, faciesque fit decolor, cum magna virium prostratione, & impotentia ad motum, maximum imminet periculum: lethalis vero rheumatismus est, si magna sit respirandi difficultas, aut sputa purulenta rejiciantur; tum quia suppuratus est pulmo, aut aquæ in thoracis cavitate effusæ sunt. Demum si rheumatismus cum aliquo morbo complicitur, ejusdem prognosim graviolem efficit; senes adultis, & juvenibus plus periclitantur.

CURATIO

Eo dirigenda est rheumatismi curatio, ut emendetur prava lymphæ indoles, a qua producitur:

ea

ea vero aut sola visciditate peccat, aut visciditate simul & acrimonia. Si noscatur lympham sola visciditate peccare, sequens instituenda est curandi methodus. Primo diæta cibis optimi succi est præscribenda, si nulla febris adsit; si vero febris eum comitetur, tenuis imperanda est; potus sit aqua fontana, vel ptisana foliis capillorum veneris, & gramine canino parata: dein sanguis mittendus est; imo repetenda est venæ sectio, donec sufficiens vasorum depletio fiat, habita tamen ratione ad ætatem, temperiem, & vires ægrotantis. Si febris rheumatismo accesserit, sanguis sæpius mittendus est, ut ea mitigetur; clysteres quoque injiciendi, si alvus pigra fuerit, decocto emollienti, & medulla cassiæ parati, vel aqua fontana, & oleo amygdalarum dulcium. Tandem alvus purgantibus subducenda, ut saburra in primis contenta eliminetur.

Verum priusquam purgatio celebretur, dolorem narcoticis compescere oportet, laudano opiatICO ad unum, aut alterum granum exhibito, vel laudano liquido a viginti ad triginta guttas præscripto: dosis opii definiri non potest, sed ea dosi exhibendum est, quæ dolorem mitigare valeat: eo autem æger utetur, donec rheumatismus remiserit. His ita præscriptis, sequens potio purgans exhibebitur.

Rx. Senn. mundat. dr. ij. rh. contus. & tartar. solub. ana dr. sem. flor. persicor. m. sem. coq. in decoct. polypod. quercin. ad unc. vj. in colat. dissolv. mann. calabrin. unc. ii. & sem. f. pot.

Si saburra in primis viis copiose lateat, tartarus stibiatus huic potioni adjicietur ad grana tria vel quatuor. Celebrata purgatione jusculum para-

bitur e carne vitulina, additis tribus cancris fluviatilibus præparatis, & foliis boraginis ad manipulum. Jusculum per decem dies sumetur, quibus elapsis, iterumque celebrata purgatione, sequens potio sudorifera parabitur.

R. Aq. card. benedict. & boragin. ana unc. iij. theriac. veter. dr. j. pulver. viperin. & granor. kerm. pulverat. ana dr. sem. antimon. diaphoretic. scrup. ij. f. pot.

Exhibita potione, æger tegumentis pluribus cooperiendus est, ut sudor moveri possit, qui, si levamen attulerit, potio per duas aut tres vices, alternis tantum diebus, exhibenda est, quibus elapsis, purgatio ut supra iterabitur. Tandem ut rheumatismus integre sanetur, juscula viperarum per dies viginti præscribenda, quibus succedet lac vaccinum ebutyratum, additis decocti falsæ parillæ unciiis quatuor, per mensem sumendum, præscripta in fine purgatione. Insuper laudanum singulis diebus hora somni exhibere oportet, ad dolorem mitigandum.

Ut rheumatismi reditus præcaveatur, juscula viperarum Vere & Autumno per duos, tresve annos repetere convenit; necnon balneum aquarum thermalium opportune adhibitum, ad hunc morbum sanandum quandoque prodest. Hæc lympham crassam, in vasculis minimis stagnantem, eisque quasi agglutinatam liquant, solvunt, ejusque fluxilitatem debitam restitunt; idem præstat balneum arena maris paratum, & vigente æstatis calore aliquoties adhibitum.

Quando rheumatismus a lymphâ spissâ, & insigni acrimonia prædita procedit, diætâ tenuis & humectans præscribenda est, sanguis sæpius mittendus, ratione febris quæ ipsi adjungitur. Narcotica quo-

quoque maximi usus; pro potu aqua pulli, vel leve orizæ decoctum præscribetur. Vasis sufficienter depletis, dolore pariter narcoticis mitigato, potio purgans parabitur sic.

Rx. Medull. cass. recent. e cann. extract. unc. j. flor. violar. & persicor. ana m. sem. cremor. tartar. dr. sem. coq. in aq. pull. unc. xij. pro duplic. dosi, in prima dissolv. mann. calabrin. unc. ij. secunda unc. j. capiat.

Facto duarum a prima dosi intervallo, secunda exhibeatur, & hora una elapsa post ejus exhibitionem, jusculum propinabitur. Celebrata purgatione, juscula pullorum foliis cichorei hortensis, vel nasturtii aquatici alterata per dies decem præscribentur, hisque usus feri lactis clarificati succedet, per dies viginti sumendi, quibus elapsis, purgatione celebrata, lac asinum hauriet æger, quo nihil præstantius in hac rheumatismi specie, incipiendo a dosi mediocri, sensim ad majorem veniendo, donec stomachus id assuescat, quo eveniente lac asinum sero & mane haurire oportet; quin etiam ut sanguis magis edulcetur, diæta lactea per menses aliquot præscribenda est. Si æger a narcoticis se abstinere nequeat, quod plerumque propter dolorem accidit, narcoticum sero exhiberi potest, duabus aut tribus horis elapsis post lac assumptum, ei miscendo stomachicum quoddam, ut aqua naphæ, confectio de hyacintho, vel alkermes, item terra Japonensis, cascarilla, antimonium diaphoreticum antihecticum Poterii, corallium præparatum, oculi cancrorum, ex quibus cum aqua cichorei julepus parari potest, cui narcoticum hora somni additur.

Sanato, aut notabiliter mitigato rheumatismo, cibi ægro paulatim restituendi sunt. Interim partes rheu-

rheumatismo affectas convenienter tegere necesse est, imprimis per hiemem, ne aeris frigore cohibita transpiratione dolor recrudescat. Optimum est pannum e lana tenui confectum parti imponere; etenim sæpe evenit, ut plures, hoc panno parti imposito, a doloribus rheumaticis penitus sanati fuerint. Topica quoque parti affectæ applicata profunt; sic laudanum cum oleo amygdalarum dulcium mixtum, parti illitum, dolorem sæpissime mitigavit; eundem præstat effectum, si unguento de althæa admisceatur; litus quoque saponis ad sanandos dolores rheumaticos cominendatur; alii oleum aromaticum laudant. Demum adeps plurium animalium adversus dolores rheumaticos valet; sic adeps humanus, vulpinus, cervinus, anserinus, ardeobasteriæ a pluribus adhibentur.

C A P U T XIX.

De Arthritide.

A Rthritis definitur dolor partium circa articulos per intervalla recurrens.

D I F F E R E N T I Æ.

Si pedes afficiat, dicitur podagra; si genu, genu-gra, seu gonagra; si manus, chiragra; si coxidem, ischias: cæterasque taceo denominationes, quas arthritidis ab aliis articulis nomen accepit, utpote minoris momenti. Ratione causæ alia est hæreditaria, quæ a parentibus in proles transmittitur; adventitia altera, quæ abusu rerum non naturalium oritur: quandoque venerea est, dum a lue venerea producitur; aliquando cum scro-

scrofulis & scorbuto complicatur, unde arthritis scrofulosa, & scorbutica vocatur: ratione durationis recens vel inveterata est, hæc nodosa dicitur, quando eisdem articulos sæpissime afficiens tophos in eis parit, qui horum motum impediunt; partes, quæ in arthritide afficiuntur, sunt membranæ, quæ ligamenta, cartilagine, articulis famulantia investiant; tendines etiam articulis vicini dein & successive laborant; priores membranæ sunt veræ arthritidis sedes, quia ingens in iis est numerus glandularum synoviam effundentium; adultos & senes præ juvenibus, viros præ mulieribus, divites præ pauperibus & rusticis aggreditur. Raro ante vigesimum annum invadit, eos præsertim afficit qui veneri & crapulæ indulgent, aut cibis falsis, piperatis diu utuntur. Incipit a dolore pedum, articulos præsertim infestante, sine tumore sensibili; quandoque tumor dolorem comitatur: prima invasio mitis ac brevis esse solet, dein paroxysmus recurrens longior, graviorque est; semper a dolore incipit, cui tumor succedit; tumor is in principio sat exiguus inflammatorius est, tunc pars intense rubet & calet, dolor tantus est ut ex levi contactu admodum exasperetur, & immota etiam parte diu ægrum divexet, qui idcirco vigil & anxiosus febre corripitur: aucto tumore, dolor, cæteraque symptomata mitigantur, superest in parte debilitas magna & ad motum impotentia magis aut minus perseveratura: paroxysmum plerumque antecedunt horror, pondus & tensio partis, quam arthritis aggressura est; dum ab aliquo tempore arthritis invasit, ægerque plures passus est paroxysmos, non una pars afficitur, sed plures arthritide laborant, ut pedes, manus, genua, cubiti; hæc quandoque partes modo simul afficiuntur, modo unam tantum invadit arthritis. Dumque paroxysmus mitigatur, subito pars altera corripitur, ita ut arthritis success-

cessive pedes, genua, manus & cubitos invadat, imo nullum aliquando articulum immunem relinquit, potissimum si æger diætam convenientem non servet: at, quod pejus est, materia arthritidis tanta quantitate in sanguine colligitur, ut cum in partibus externis tota deponi non possit, in partes internas irruat, in cerebrum, pulmones, ventriculum, intestina, ibique strages gravissimas edat: idem etiam contingit, dum arthritica materiam a topicis intempestive admotis intus repellitur, id gallico idiomate vocatur, *la goutte remontée*. Demum si arthritis eisdem articulos sæpius afficiat, tophos in eis parit, seu tumores, qui aperti materiam duram, gypseam ejiciunt, a qua producit hujus articuli anchylosis, seu in eo ad motum fit impotentia.

CAUSÆ.

Quandoquidem dolor arthriticus fit in membranis ligamenta, cartilagineque articulorum involventibus; ergo illius causa proxima erit harum membranarum distractio valida, vel irritatio producta a lymphâ synoviali spissiori, partibusque tartareis onusta glandulas synoviales & vascula membranarum infarciante: partes has tartareas lympham articulorum condensantes causam esse arthritidis conjunctam, pluribus demonstratur rationum momentis.

1. Nephritis a materiis calculosis oriunda sæpe evanescit arthritide invadente, & arthritis inveterata, sæpeque recurrens hanc nephritidem, imo calculum sæpe parit.

2. In articulis arthritico paroxismo sæpe laborantibus tophi generantur, seu materia formatur, calcis, aut gypsi colorem, & duritiem habens.

3. Quæ remote arthritidem pariunt, partibus tartareis

terreis sanguinem gravidant, ut usus carniū sale, & fumo induratarum, aut aromatibus conditarum, ita cibi discepti partibus terreis, crassis onusti, & præprimis potus vini nimius, qui frequentissima est causa arthritidis: quantum vero partium tartarearum in vino lateat, nemo nescit: hæ partes tartareæ in sanguine producuntur ab intima partium salinarum fixarum cum terreis copula, concurrentibus ad intimiorem nexum sulphureis crassioribus: hæ cum cibis assumptæ una cum chylo ad sanguinem perducuntur, adeoque numquam in sanguine defunt; verum a sero prædominante dilutæ, a vasorum oscillationibus & variis fluidorum collisionibus attritæ, ac divisæ, per varia cola, præprimis per renes continuo ejiciuntur, ne in sanguine cumulatæ damna gravissima pariant. Quæcumque igitur has partes tartareas in sanguine augere valent, arthritidem remote pariunt.

1. Usus ciborum salforum & piperatorum, carniū sale, aut fumo induratarum: hi cibi in stomacho difficile coquuntur, & chylum viscidiorē suppeditant. Rursus chylus ex iis confectus, partibus salinis fetus partes solidiores & duriores obtinet quam ut possint vasorum ictibus atteri, adeoque non ea proportionē excernuntur, qua sanguini permiscerentur: ergo in sanguine cumulatæ in vasculis lymphaticis potissimum ob tardigradum humorum motum terreis copulatæ materiam arthriticam gignunt.

2. Otium & vita sedentaria materiæ arthriticæ generandæ non parum conferunt; exercitii defectu languet vis vasorum systaltica, humores lentius progredientes, in quamplurimis vasculis stagnantes exiguam nimis divisionem patiuntur: ex his effluit quod tenuius, mobiliusque est: crassiores vero partes retentæ, accumulatæ, & intime unitæ materiam arthritidis efficiunt; ex eo liquet
cur

cur divites pauperibus magis arthritidi sint obnoxii, cum magnam ciborum sale ut plurimum, & pipere conditorum quantitatem assumant parumque se exerceant.

3. Potus nimius vini, seu ebrietas frequens est arthritidis causa: vinum enim partibus tartareis copiosis scatet; ergo a potu nimio vini partes tartareæ tanta copia permiscuntur, ut in eo redundant, quibus lymphæ gravis spissitudinem, & acrimoniam contrahit: humor vero synovialis lymphæ est; iisdem ergo partibus inficietur, adeoque glandulas suas infarciat; insuper vinum nimium fermenta digestiva obtundit, fibras stomachi corrugat, ciborum digestionem maxime nocet, unde chylus crudus, spissus, partibusque tartareis dives conficitur, qui iisdem partibus sanguinem gravidat.

4. Ardentium liquorum potus, vigiliæ diu protractæ, exercitia immodica, venus effrænata arthritidem generant, quatenus serum sanguinis distillant: verum qua proportionem serum sanguinis absumitur, salinas partes dilui & per varia cola excerni necesse est, quæ ideo crassiores factæ, terreis partibus unitæ, partes tartareas in sanguine gignunt, quibus lymphæ articulos irrigans feta, spissitudinem & acrimoniam contrahit; rursus exercitia nimia, venus immoderata articulos debilitant, horum ligamenta exsiccant, ad arthritidem contrahendam disponunt. His igitur fit ut humor synovialis partibus tartareis inquinatus, in vasculis & glandulis membranarum circa articulos hæreat, & colligatur.

5. Lues variæ, præsertim syphilitica, arthritidi natales præbent, quia harum quælibet partes lymphaticas cogit, salinas, terreasque simul copulat, harumque attritionem impedit; inde lymphæ in grumos & concreta dura, solidaque convertitur, quæ glandulas synoviales, vasculaque glandularum

cir-

circa articulos obstruunt, imprimis dum lues est inveterata.

S Y M P T O M A T A.

1. Dolor fit circa articulos, quia glandulis synovialibus, vasculisque membranarum ligamenta, & cartilagines investientium infarctis, motus fluidorum præpediri necesse est, quibus indefinenter ad harum membranarum vascula appellentibus, illa distenduntur, fibræque nerveæ violenter distrahuntur. Rursus partes tartareæ duræ, & aspera superficie donatæ, lympham densantes, in tunicas vasculorum impetentes, fibras nerveas pungunt, & irritant: dolor in principio paroxysmi tolerabilis est, quia infarctus levis est; verum eo crescente dolor intenditur, qui anxietates, vigilias & febrem parit.

2. Articulus affectus tumet, quia præpedito sanguinis motu in membranis affectis, fluida uberius ad vicinas & integumenta affluunt, horumque vascula infarciunt. Rursus dolor uberiores fluidi nervei influxum ad partes affectas, & integumenta vicina proritat, quo vascula sanguifera stringuntur; præpeditur ergo in illis sanguinis motus, quæ idcirco tument, dolent, calent, & rubent, seu inflammantur: fit quandoque, ut dum integumenta inflammatorie tument, dolor articulorum mitigetur; determinata uberiori sanguinis copia ad partes externas, minor ad ligamenta & cartilagines fluit; unde minor membranarum distractio fit.

3. Motus articuli affecti fere impossibilis, quia dum articulus movetur, membranæ affectæ admodum distrahendæ sunt; ergo dolor tantus est, ut præpediatur; ex hac impotentia motus, & humorum aggestione veluti pondus ingens in articulo percipitur.

4. Ca-

4. Calore articuli affecti assiduis arteriarum ictibus in glandulas & vascula infarcta impetentium, fit materiae arthriticae divisio, quæ ideo per vascula vicina progreditur, & a sanguine circulante rapitur, partimque per poros exhalat; inde paroxysmi discussio. Verum si materia non sufficienter attrita sanguini permisceatur, hæc ad partes internas circulatione delata, ut cerebrum, pulmones, ventriculum, intestina, infarciat horum vascula, ac morbum acutissimum pariet, qui gallice dicitur *la goutte remontée*.

5. Collecta iterum materia arthritica in sanguine, rursus quoque in articulum debiliorem ruet, & novum pariet paroxysmum; mox vero majori copia collecta, aut propter pravam ægrotantis humorum crasim, hujus generationi faventem, aut propter malam ægrotorum victus rationem non unum tantum articulum, sed plures aut simul aut successive aggreditur; hinc patet cur paroxysmi eo longiores quo frequentiores & majori vi redeunt, cum major tunc sit in sanguine materie arthritidis quantitas; unde vix ulli articulo parcat.

6. Dum paroxysmus eisdem articulos frequenter invadit, tophos in eis parit, quolibet recurrente paroxysmo, tonus glandularum & vasculorum membranarum debilitatur, materia arthritidis copiosius colligitur, partes ejus non attrita in majores moleculas coeunt, quæ longiori mora indurescunt; ergo ligamenta, cartilagines rigescunt, & cavitas articulorum ex materia, quam glandulae synoviales evomunt, repleta omnem articuli motum tollit, & anchylosin parit; collecta eadem materia circa articulum tophos seu tumores duros efficit, qui aperti materiam gypseam, cretaceam ejiciunt.

7. Qui sæpius arthritidis paroxysmum patiuntur colica nephritica seu calculo vesicæ laborant, facta separatione materiae arthriticae una cum urina in reni-

renibus: id vero indicat maiorem esse in sanguine materiae arthriticae copiam, quam ut a sanguine in articulos tota deponatur.

D I A G N O S I S.

Arthritidis diagnosi facilis est, cum morbus sit articulorum per certa intervalla recurrens, quo facile distinguitur a tumore frigido articulos nunquam afficiente, qui diu durat, nec per intervalla recurrit. Si quæ sit difficultas noscendi, id in primo paroxysmo accidit, qui cum aliis articulorum affectibus confundi potest. His tamen signis a cæteris affectibus distingui potest, 1. Si articulorum tumor & dolor absque causa externa, & manifesta fiat. 2. Si ægrum afficiat, qui a parentibus arthritide laborantibus natus fuerit. 3. Si dolor & tumor non multum ægrum excrucient, quia primus arthritidis paroxysmus cæteris mitior esse solet, hæc arthritidem significant: verum certior fit diagnosi, dum paroxysmus discussus sine causa manifesta redit. Venerea arthritis morbis venereis prægressis declaratur. Signa causarum ex ægri relatu petuntur.

P R O G N O S I S.

Arthritis affectus est chronicus & insanabilis; recens tamen & non hæreditarius quandoque sanatur, præsertim si venereus sit; inveteratus nullo modo sanari potest, ita & hæreditarius: molestus est hic affectus, malaque gravissima parit; tollit enim articulorum motum, colicam nephriticam, & calculum vesicæ parit; si arthritis subito mirigetur & evanescat, sæpe ex articulis in partes internas ruit, morbosque acutissimos, plerumque lethales producit, ut affectus soporosos, oppressiones pectoris suffocatorias, dolores lateris acutissimos,

lipothymiam, syncopem, aliaque mala gravissima. Rursus fere nunquam cæteri morbi ægros arthritidi obnoxios corripunt, quin materia arthritica ad eos affectus producendos concurrat; inde horum affectuum tanta vehementia, & curatio adeo difficilis est. Si arthritis suas periodos servare consueta non revertatur, gravissimos & sæpe lethales morbos portendit: insuper arthritis a quamplurimis morbis ægros præservare dicitur, ob facilem humorum in articulos defluxum, & longævitatem conciliare, modo ægri conveniens victus regimen servant.

CURATIO.

Duo sunt tempora in quibus remedia sunt adhibenda, in paroxysmo, & extra. Vigente arthritide diætâ tenuis & refrigerans imperanda, sanguis mittendus est, habita ratione ad febris intensiorem, ægri vires, ætatem, & temperiem; sordes intestinorum clysteribus eliminandæ, & præprimis dolor laudano sedandus, quod dosi convenienti exhibere oportet: si dolor acutissimus fuerit, non semel tantum, sed bis in die adhibendum, & topica emollientia, ut cataplasma de mica panis; vel lacte tepido pars affecta foveatur: quibusdam prodest lardum parti applicatum, aliis linitus qui aqua vitæ cum sapone paratur. Horum topicorum varietatis incredibilis est effectus; quod hodie prodest, cras nocebit; & vice versa. Sæpe melius est topicum nullum applicare, sed paroxysmi mitigationem ex internis remediis patienter expectare; dum dolor mitigatur calor & robur minuuntur, pars affecta sudore perfunditur, sæpe finis paroxysmi imminet; quandoque post hæc recrudescit malum, aut in aliam partem irruit. Mitigato paroxysmo, ægro cibi paulatim offeruntur, dein celebrata purgatione,

ne, æger uberius cibandus est, ut muniis consuetis fungatur.

Extra paroxysmum ideo adhibentur remedia, ut reditus retardentur, & mitiores fiant, cum morbus insanabilis sit, nisi recens, & venereus sit, qui quandoque adhibito hydrargyro sanatur. Mos est Empiricorum integram arthritidis curationem polliceri, sed quam falso gloriantur, eventus demonstrat, cum nullus hætenus sit qui specificum adversus arthritidem invenerit: non audiendi igitur sunt, qui tale specificum se habere gloriantur. Ut autem præcaveantur frequentia, & vehementia paroxysmorum, eo dirigenda sunt remedia, ut ciborum coctionem adjuvent, partes tartareas, salinasque fixas in sanguine latitantes diluant, dilutas per varia cola excernant; neque enim articuli externis remediis corroborandi, ut nonnulli existimant, qui astringentia eis imponunt: verum strictura circa articulos ab astringentibus facta, materiem arthritidis in ipsis decumbere vetat, quæ in sanguine retenta in partes internas irruit, mala gravissima parit; ergo ea cane pejus & angue vitanda sunt; itaque ciborum digestio fovebitur optimo victus regimine; abstineat æger a piscibus, a cibis salitis, piperatis, crudis, acidis, & difficilis coctionis; moderatus sit cibus, cœna brevis, a vino & liquoribus se abstineat; sit tantum pro potu aqua fontana pura. Quantum aqua valeat adversus arthritidem, vix credibile. Dum victus regiminis comes sit exercitium moderatum, pede deambulando, vel equitando; hoc enim exercitii genus fluida concutit, concussionibus dividit, divisa per poros cutis, aliaque cola copiose eliminat, sanguinemque fluidiorem reddit, partesque tartareas dividit, & excernit, ciborum coctioni favet; ergo exercitium moderatum arthriticis multum prodest.

Præscripto victus regimine, lac Vere & Autumno quo-

quotannis sumendum, ut fluida diluantur, solidorumque mollities fervetur, aut augeatur, humorque synovialis mucilaginosus & humidus articulis suppeditetur: ne autem lac in stomacho acorem contrahat, quædam sunt præmittenda, ut venæ sectio, si necessaria sit, imprimis purgatio duplici doſſi; præſcribenda dein juſcula cancrorum fluvialium per dies decem ſumenda, quibus ſerum lactis per dies quindecim continuandum ſuccedat, tandem lac aſininum per duos meſes hauriet.

Si arthritis inveterata, sæpe direque recurrat, æger diætâ lactea per unum aut alterum annum utetur: hac diætâ nonnullos arthritide immunes evaſiſſe, obſervatio Auctorum fide digniſſimorum nos docet. Lac enim parte ſua ſeroſa partes terreas, & ſalinas diluit, mucilaginosa vero reliquas ſanguinis ſubſtantias edulcat, ergo majorem fluxilitatem humoribus conciliat, vaſis vero mollitiem, & flexilitatem, adeoque paroxyſmos arthritidis arcet, & ſi morbus non eſſet inſanabilis, radicitus expugnaret: inutiliter ergo, sæpeque male ad amara nonnulli confugiunt, & alterantia potentiora ſuadent, cum hæc ſanguinis ſerum diſſent, partesque tartareas uberius in ſanguine congerant: ſi æger æſtivo tempore diætâ lactea non utatur, aquas acidulas potare poterit, ut Vallennes, aliasque ejusdem virtutis & energiæ, quæ urinas copioſe movent, partesque tartareas cum ipsis eliminant; eas vero tepidas potare oportet, ut majoris ſint efficaciæ: balnea vero non conveniunt, quia partes quæ arthritide fuerant correptæ, nunquam ſunt balneandæ, harum textus balneo magis debilitatur, & paroxyſmi longiores ac vehementiores erunt, easque & ſiccas, & calidas ſervare oportet.

E I N I S.

B
A